

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Η' 15 ΙΑ-
ΝΟΓΑΡΙΟΥ 1908

Ο ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Επί μακρά ἔτη ὀνειρεύοντο οἱ φιλόλογοι τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μενάνδρου. Ο ποιητής τῶν ἑκατὸν πέντε κωμῳδιῶν, ὃστις ἔχοη σίμευεν εἰς τὴν σύγχρονον τοῦ Ὁβιδίου ὥμαικὴν νεότητα ώς ἐλληνικὸν ἀναγνωσματάριον, καὶ ὃστις παρὰ τὸν "Ομηρον καὶ τὸν Εὐριπίδην ὑπῆρξεν ἐπὶ μίαν χιλιετίαν τὸ ἐντρυφμα τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστευθῇ ὅτι εἶχε χαθῆ διὰ παντός. Ἀλλὰ τὰ ἔτη πάρηχοντο καὶ τὸ ὄνειρον ἐμενεν ὄνειρον. Τὸ μοναδικὸν μεμβράνινον φύλλον τὸ ὅποιον ἀνεκάλυψεν ὁ πολὺς Tischendorf εἰς τὸ Σινᾶ μὲ τοὺς 40 στίχους τοῦ Μενανδρείου «Φάσματος», ἀντὶ νὰ καταπραύνῃ, ηὔξανε περισσότερον τὴν δίψαν τῶν ἐλληνιστῶν διὰ τὸν περιφρημὸν ποιητήν. Τὴν ἐλπίδα ὅτι εἰς κάποιαν μοναστηριακὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀνατολῆς θὰ ἐκρύπτοντο οἱ πολύτιμοι τῆς Νέας κωμῳδίας θησαυροί, ἐνίσχυε περισσότερον ἡ γραπτή μαρτυρία ὅτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνος ἐσώζοντο ἀκόμη ἐν Κων/πόλει καὶ Ραιδεστῷ κώδικες τοῦ Μενάνδρου. Ἀλλ' ἡ ἀκρίβεια μὲ τὴν δοπίαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ίδιοι μας καὶ ἔνοι ἐξηρεύνησαν τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἀνατολῆς, κατέδειξε τὴν ἐλπίδα ταύτην ματαίαν καὶ τὴν μαρτυρίαν ψεῦδη.

Ἡ παράδοσις μᾶς διδάσκει ὅτι κατὰ τὸν πέμπτον μ. Χ. αἰώνα ἀνεβιβάζοντο ἀκόμη ἐπὶ τῆς ψυχορραγούσης ἐλληνικῆς σκηνῆς κωμῳδίαι τοῦ Μενάνδρου. Οἱ σχολαστικοὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ γνωρίζουσιν ἴσανὸν ἀριθμὸν ἐκ τούτων, καὶ ὁ ἐπιφανῆς τῆς ἀρχαιότητος κωμικὸς παρουσιάζει ἐδῶ καὶ ἔκει σημεῖα ζωῆς μέχρι τοῦ ἐβδόμου αἰώνος ἀλλ' ἔκει ἡ λυχνία τῶν γραμματικῶν μᾶς ἀφήνει καὶ τὰ

ἴχνη τοῦ Μενάνδρου τὰ χάνομεν πλέον καθοληρίαν. Μὲ τὰ δυνατὰ κτυπήματα ποὺ κατέφεραν τότε εἰς τὸ Βυζάντιον ἔξωτερικῶς οἱ "Αραβες, ἐσωτερικῶς οἱ Εἰκονομάχοι, ἔθραυσθη καὶ τὸ «Κάτοπτρον τοῦ Βίου», ώς ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὸν Μενάνδρον, καὶ ἀπὸ τὰ πολύτιμα συντρίμματα δὲν ἡμπόρεσαν νὰ σωθοῦν παραχήλια μικροσκοπικά «fragments», τὰ δοπιαὶ ἡ νεωτέρᾳ ἐπιστήμῃ συνέλεξε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ ἀκόμη νὰ καθαρίσῃ ἐντελῶς τὸν ἀττικὸν κρύσταλλον ἀπὸ τὴν βιζαντινὴν ὥσλον. Τὰ μεγαλύτερα κομμάτια ἐβυθίσθησαν μαζὶ μὲ τὴν Σαπφώ καὶ τὸν Ἀλκαῖον εἰς τὴν τότε γενικῶς ἀπλωθεῖσαν νέοραν.

Μὲ τοὺς παπύρους τῆς Αἰγύπτου ἀναγεννῶνται πάλιν καὶ αἱ διὰ τὸν Μενανδρον ἐλπίδες. Οιαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ γῆ τῶν Φαραὼ ἤρχισε νὰ μᾶς ἀποδίδῃ τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, τοὺς δοπίοις ἐπὶ αἰώνας διεφύλαττε φιλοστόργως εἰς τοὺς θερμοὺς της κόλπους, καὶ ὅταν ἐβλεπον ἐκ νέου τὸ φῶς ὁ Βακχυλίδης καὶ ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία τοῦ Ἀριστοτέλους, δ Ὅπερείδης καὶ ὁ Ἡρώνδας, ἔξαλλοι ἐκ χαρᾶς οἱ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων θιασῶται ἐσκέφθησαν τότε καὶ τὸν Μενανδρον. Τόσον μάλιστα ἡσαν περὶ αὐτοῦ αἰσιόδοξοι, ὥστε ὁ Wilamowitz ὁίπτων τὸ εὑρὸν καὶ προφητικὸν τὸν βλέμμα εἰς τὰ μέλλοντα τῆς ἐπιστήμης, ἐμάντευε πρό τινων ἐτῶν ἀπὸ ἐπισήμου βίηματος: «Οἱ θεοὶ μᾶς χρεωστοῦν τὴν ἀπόδοσιν τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Μενάνδρου, δὲν εἰναι δὲ δυνατὸν παρὰ νὰ πληρώσουν μίαν ἡμέραν τὴν ὁφειλήν των». Καὶ δηντως ἡ μαντεία ἐκείνη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπαληθεύσῃ. Αἱ ὅχθαι τοῦ Νείλου τοῦ δοποίου

τὴν ἀποθηρίωσιν τόσον πολὺ ἐφοβεῖτο ὁ Μένανδρος, ἐδείχθησαν περισσότερον εὐλαβεῖς εἰς τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τὰς Φαληρικὰς ἀκτὰς τῶν ὅποιων τὸ κάλλος δὲν ἀντήλλασσεν οὐδὲ μὲ τὸ ἡμίσυ τοῦ Πτολεμαϊκοῦ κράτους ὁ Ἀθηναῖος κωμικός.⁵ Ή διφειλὴ τῶν θεῶν ἥρχισεν ἡδη νὰ πληρώνεται κατὰ δόσεις. Πρό τινων ἑτῶν ὁ ἐν Γενεύῃ φιλόλογος Nicole ἐδημοσίευσε πάπυρον περιέχοντα 80 στίχους ἐκ τοῦ «Γεωργοῦ» τοῦ Μενάνδρου τούτον ἡκολούθησαν οἱ Ἀγγλοι Grenfell καὶ Hunt, οἱ περιφημοι τῶν παπύρων τῆς Οξευρούγχου ἐκδόται, εὑρόντες καὶ δημοσιεύσαντες 50 στίχους ἐκ τῆς «Περιειρομένης» καὶ ἄλλους τόσους περίπου ἐκ τοῦ «Κόλακος». Ἀλλ' ἡ μεγαλύτερα καὶ σπουδαιοτέρα μενανδρικὴ δόσις μᾶς ἡλθε πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν ἀπὸ τὸ Κάρον, μὲ γαλλικὴν γενναιοδωρίαν αὐτὴν τὴν φοράν.

Εἰς τὸ χωρίον Ἰσκάου, κείμενον παρὰ τὰς μέσας ὅχθας τοῦ Νείλου, δύον περίπου ἡ ἀρχαία Ἀφροδιτόπολις, ἀναστηλώνοντες κατὰ τὸ 1901 οἱ Φελλάρχοι τάφον, εἴρον δέσμην ἀρχαίων παπύρων τοὺς δποίους σχεδὸν ὅλους κατέκαυσαν ἐκ δεισιδαιμονίας. Τὸ γεγονός περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τῶν ἐν Καΐρῳ Γάλλων ἀρχαιολόγων οἱ δποῖοι ἀφοῦ κατώπτευσαν καὶ ἔξηκριθωσαν τὸν τόπον, ἔλαβον τῷ 1905 ἄδειαν ἀνασκαφῆς ἀνατεθείσης εἰς τὸν κ. Lefebvre. Οὗτος κατὰ τὰς πρώτας ἔρευνας του ἀνεκάλυψεν εἰς στενήν τινα γωνίαν τοῦ ἀρχαίου συνοικισμοῦ μέγα ἀγγεῖον γεμάτον σχεδὸν μέχρι τοῦ κατεστραμμένου λαιμοῦ ἀπὸ παπύρους. Οἱ πάπυροι οὗτοι ἡσαν ἐπιστολαί, διμοιλογίαι, διαδήκαι, συμβόλαια καὶ λοιπά τοιούτου εἶδους ἔγγραφα ἀναγόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῆς 5—6 μ. Χ. ἐκατονταετηρίδος, καὶ ἀνήκοντα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς ἀρχεῖον νοταρίου τινὸς τῆς Ἀφροδιτοπόλεως· πρὸς προφύλαξιν δὲ τούτων εἶχον τεθῇ ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης ἐπιφανείας καὶ ὡς πῶμα τοῦ ἀγγείου ἀλλὰ φύλλα ἐκ παπύρου βιβλίου παλαιοτέρου καὶ εἰς φιλολογικὴν γραφὴν γραμμένου. Τὰ φύλλα ταῦτα, δεκαεπτά τὸν ἀριθμόν, περιεῖχον τεμάχια κωμῳδιῶν τοῦ Μενάνδρου, ἐκδοθέντα δὲ πρὸ μικροῦ εἰς μέγαν τόμον ὑπὸ τοῦ κ. Lefebvre, ἀποτελοῦντα τὸ φιλολογικὸν ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ πρόκεινται ἀντικείμενον προσφιλοῦς μελέτης παντὸς θαυμαστοῦ τῶν ἀλληγοριῶν γραμμάτων.

Ἡ ταχύτης μὲ τὴν δόσιν ἔσπευσαν οἱ Γάλλοι νὰ προσφέρουν εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν δημόσιον τὸ πολύτιμον εῦρημα, εἶναι ἀξία εὐγνωμοσύνης καὶ ἕκανη νὰ συγχωρήσῃ τὰς μι-

κρὰς ἐλλείψεις μὲ τὰς δόσιας ἥλθεν εἰς τὸ φῶς ἡ editio princeps τοῦ Μενάνδρου. Ο εὕτυχὴς εὑρέτης τοῦ παπύρου δστις ἥθελησε νὰ γίνη καὶ ἐκδότης δὲν εἶναι καν φιλόλογος, δὲ φιλολογικὸς αὐτοῦ παραστάτης, δὲ κ. M. Croiset, φαίνεται δτι δὲν τὸν ἐβοήθησε μὲ ὅλην τον τὴν δύναμιν. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἥρχισεν ἀμέσως τὸ ἔργον τῆς ἡδη ὁ Wilamowitz, δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἐμφάνισην τοῦ βιβλίου, ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Ποσειδικῆς Ακαδημίας 15 περίπου σελίδας μόνον ἐκ διορθώσεων καὶ συμπληρώσεων εἰς τὸ κείμενον, οἱ φιλόλογοι τῆς Γοτίγγης καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ ἀσχολοῦνται συγχρόνως μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου εἰς τὴν ἰδίαν ἐργασίαν τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ κείμενου, καὶ δ. πάπυρος τοῦ Μενάνδρου θὰ εὑρῃ ταχέως τὸν ἀνθρωπόν του, δὲ ὅποιος θὰ τὸν ἀναγνώσῃ ἐπιτυχῶς καὶ θὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἐκδοσιν καλήν, ἐπιστημονικὴν καὶ πρὸ παντὸς εὐθηνήν, διότι ἡ τὸν κ. Lefebvre εἶναι ὑπερόγκως ἀκριβή.

Αἱ κωμῳδίαι τοῦ Μενάνδρου τῶν δποίων μεγάλα τεμάχια μᾶς δίδει ὁ πάπυρος τοῦ Καΐρου, δὲν εἶναι τέσσαρες ὡς ἐνόμισεν ὁ Lefebvre, ἀλλὰ δυστυχῶς πέντε, ὡς ὁ Wilamowitz φρονεῖ λέγω δυστυχῶς διότι θὰ ἡτο πολὺ προτιμότερον νὰ εἶχομεν μεγαλύτερα μέρη ἐξ δὲ λίγων δραμάτων, παρὰ μικρότερα καὶ ἐκ πολλῶν θὰ ἡδυνάμεθα τότε νὰ κρίνωμεν καλύτερον καὶ ἀσφαλέστερον περὶ τῆς διαιρέσεως, τῆς οἰκονομίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐν γένει ἀξίας τοῦ ἔργου ἐνὸς δραματικοῦ ποιητοῦ. Εκ τῆς κωμῳδίας «Ἡρως», τῆς δποίας προηγεῖται ἔμμετρος ἡ ὑπόθεσις μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ καὶ «τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα», ἔχομεν τοὺς 52 πρώτους στίχους, τὸν θαυμάσιον δηλοντί πρόλογον τῆς κωμῳδίας, δύον διεξάγεται κομψότατος διάλογος μεταξὺ δύο δούλων. Εκ τῆς κωμῳδίας «Ἐπιτρόποντες» ἔχομεν 532 στίχους ἀνήκοντας εἰς τὴν πρώτην, δευτέραν, τετάρτην καὶ πέμπτην πρᾶξιν. Εκ τῆς «Περιειρομένης» ἔχομεν 178 στίχους οἵτινες καὶ αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ τεθοῦν πολὺ μακρὰν τῆς ἀρχῆς τοῦ δράματος. Τῆς κωμῳδίας ταύτης καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ τέλους μᾶς ἔδωκε πρὸ τινων ἐτῶν στίχους τινὰς πάπυρος τῆς Οξευρούγχου, οὗτως ὥστε βοηθούμενοι τῷρα ἀπὸ τὸ νέον εῦρημα, δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἰδέαν τῆς δῆλης ὑποδέσεως καὶ πλοκῆς τοῦ ἔργου. Τῆς τετάρτης κωμῳδίας, τὴν δόσιαν δ. κ. Lefebvre μὲ κάποιαν πρακτικὴν καὶ δικαιολογημένην αὐθαιρεσίαν ὑπόδημασε «Σαμίαν», ἔχομεν 485 στίχους ἐκ

τῆς πρώτης, δευτέρας, τρίτης, τετάρτης (μόνον 5 στίχους) καὶ πέμπτης πράξεως. Τὰ λοιπὰ ἐκ 40 στίχων ἀποστάματα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν «Σαμίαν», ἀλλ' εἰς ἄλλο ἀγνωστον ἔργον τοῦ Μενάνδρου.

Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων καὶ τοῦ μεγέθους τῶν τεμάχιων φαίνεται πόσον ἡ δόσις εἶναι γενναία καὶ ἕκανοποιητική. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ τῆς Νέας ἀττικῆς κωμῳδίας ἐγνωρίζομεν ἔως χθὲς μόνον μικρὰ ἀποσπάματα καὶ ὀλίγας σκηνὰς ἀτελεῖς καὶ ἡκρωτηριασμένας σήμερον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν δλοκλήρους πρᾶξεις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πάπυρος μᾶς διέσωσεν ἐκ δύο κωμῳδιῶν, τῶν «Ἐπιτρόποντων» καὶ τῆς «Σαμίας» σχεδὸν τὸ ἡμίσυ ἐκάστης, ἡμιποροῦμεν πλέον νὰ ἔχωμεν σαφῆ τινα ἰδέαν τοῦ πῶς ἥρχιζε καὶ πῶς ἐτελείωνε μία μενανδρικὴ κωμῳδία τῆς διαιρέσεως. τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἔξωτερηκῆς καὶ ἐσωτερικῆς μορφῆς τὴν δοπίαν ἔδιδεν ὁ ἀπαράμιλλος ποιητὴς εἰς τὰ ἔργα του.

Κατέχοντες τῶρα ἀρκετὸν μέρος ἐκ τοῦ πρωτόπου, βλέπομεν πόσον ἀτελῆ ἰδέαν εἶχε μέχρι τοῦδε ἡ ἐπιστήμη περὶ τοῦ Μενάνδρου καὶ τῆς Νέας ἀττικῆς κωμῳδίας τὴν δόσιαν ἔκρινεν ἀπὸ τὰς λατινικὰς ἀπομιμήσεις τοῦ Πλαύτου καὶ τοῦ Τερεντίου. Εἴτε ἐξ ἀδυναμίας μεταφραστικῆς εἴτε ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ διασκευάζουν τὰ ἀττικὰ πρότυπα σύμφωνα πρὸς τὰς ἀπατήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ κοινοῦ, οἱ λατίνοι ποιηταὶ παρελάμβανον μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ πολὺ ἀπεῖχον ἀπὸ τοῦ ν ἀποδίδουν ἀκριβῶς τὴν χάριν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ἀττικοῦ ἀστεῖσμον δστις ἔχαρακτήριζε τὸν κομψὸν διάλογον τῆς μενανδρικῆς κωμῳδίας. Εἴχε δίκαιον ὁ Καΐσαρ ἀναζητῶν ματαίως τὴν vim comicam εἰς τὰ ἔργα τοῦ Τερεντίου, δστις κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ μεγάλου Ρωμαίου δὲν ἡτο, παρὰ μόνον dimidiatus Menander. Ἡ φωτεινὴ ἐμφάνισης τοῦ Μενάνδρου εἶς τὸ στερέωμα τῆς πάγκοσμίου δραματικῆς φιλολογίας ἐπισκιάζει πολὺ τὴν συνωρίδα τῶν Ρωμαίων κωμικῶν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ μεγαλοφυὴς Μολιέρος, δστις ἐνομίζετο δτι διὰ τῆς κλειδὸς τὴν δοπίαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ ὁμιλία κωμῳδία εἶχεν ἀνοίξει τὸν ναὸν τῶν ἀττικῶν προτύπων, χάνει τῷρα πολὺ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν πρωτοτύπων. Ὁ Μενάνδρος δὲν ἐπιδιώκει διὰ τῶν τολμηρῶν λογοπαιγνίων, τῶν μακρῶν συνθέτων, τῶν κτυπητῶν παρωνυμιῶν καὶ τῆς γλωσσικῆς βαθύλωντος τῶν βαρβάρων τὸν ἀπὸ τῆς λέξεως γέλωτα, ἀλλ' ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν ἀπὸ τῶν πραγμάτων γέλωτα· τὸν τοιοῦτον δὲ γέλωτα ἐπιτυχάνει καλύτερον μὲ τὴν δομαλήν καὶ δέσμουσαν αὐτοῦ γλῶσσαν, μὲ τὸν ἐπίχαριν ἀττικούμδον τὸν δοπίον τὸ κάλλος ἐσπούδαζεν δτοιητής, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς φύλης του Γλυκέρας, εἰς τὰ στόματα τῶν ἐταιρῶν. Ἡ μενανδρικὴ κωμῳδία δὲν ζητεῖ νὰ καντηριάσῃ τὰ πολιτικὰ πρόσωπα τῆς ἡμέρας οὐδὲ νὰ ψέξῃ τὸ ἀμαρτωλὸν παρόν διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὸ ἀμφοργίας, ἡ δὲ ἐπιστήμη θὰ χρειασθῇ πολλὴν ἔργασιαν διὰ νὰ κανθορίσῃ

παρουσιάζει άκριβή την είκόνα τοῦ συγχρόνου καθημερινοῦ βίου τοῦ όποίου είναι τέλειον κάτοπτρον δὲν παρφωδεῖ ήρωϊκοὺς μύθους, ἀλλὰ προσφέρει ἀπὸ τῆς σκηνῆς εἰς τοὺς θεατὰς τοὺς δροσεροὺς καρποὺς τοὺς συλλεγομένους ἀπὸ τὸν κῆπον τῆς ζωῆς ἡ ὅποια παρουσιάζετο ἐνώπιον τοῦ ποιητοῦ τόσον ποικίλη δσον τὸ κράτος τῶν Διαδόχων, τόσον ὁραία δσον τὰ ἀγάλματα τοῦ Πραξιτέλους. Τὸν φιλάργυρον πατέρα καὶ τὸν ἐρωτευμένον υἱόν, τὴν ἐπιεικῆ μητέρα καὶ τὴν παραστρατοῦσαν κόρην, τὸν ἀφελῆ ἀγρότην καὶ τὸν κομπορρήμονα ἀστόν, τὴν θελκτικὴν ἑταίραν, τὸν πονηρὸν δοῦλον, τὸν εὐτελῆ κόλακα καὶ δλοὺς τοὺς ἄλλους χαρακτῆρας τοὺς ὅποιους συναντῶμεν ἐνσκηνοβατουμένους εἰς τὰς νεωστὶ ἐπανακτηθείσας κωμῳδίας, ἔκλεγει δὲ Μένανδρος μὲ πολλὴν τέχνην καὶ ψυχολογεῖ μὲ μεγάλην δύναμιν ἀλλ' ἐδῶ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν δτι δὲ Μένανδρος ἦτο φύλατος τοῦ συγγραφέως τῶν Χαρακτῆρων Θεοφράστου καὶ συνέφιβως τοῦ Ἐπικούρου, αἱ δύο δὲ μεγάλαι αὐταὶ προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς ἥσαν οἱ καθημερινοὶ σύντροφοι τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν παρὰ τὴν Φρεαττύδα ἐπαυλίν του. Οἱ ὑποκριταὶ τῆς μενανδρικῆς κωμῳδίας δὲν φέρουν πλέον τὸν δερμάτινον φαλλὸν οὐδὲ τὰ ἔξωγκωμένα ὅπισθια, ἀλλ' εἰναι ἐνδεδυμένοι κοσμίως τὸ καθημερινὸν ἐνδυμα τῆς ἀγορᾶς. Οἱ χορδὸς δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ δρυιδας καὶ νεφέλας οὐδὲ φέρει διονυσιακὸν ἥθροντεκτικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' ἔχει ἀπλῶς καὶ μόνον μουσικὴν σημασίαν, καὶ δὲν εἶναι παρὰ χορδὸς ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, δηλαδὴ δρχησις ἀπλῆ ὑπὸ συνοδείαν αὐλοῦ, μεσολαβοῦσα κατὰ τὸ ἀπὸ πράξεως εἰς πρᾶξιν διάλειμμα. Τὰ χορικὰ ἄσματα, οἱ λυρικοὶ δηλονότι στίχοι τοὺς ὅποιους εὑρίσκομεν εἰς τὴν τραγῳδίαν καὶ παλαιοτέραν κωμῳδίαν, λείπουν ἐντελῶς ἀπὸ τὰς κωμῳδίας τοῦ Μενάνδρου. Οἱ νεωτερισμὸς δὲ αὐτὸς δὲν εἶναι δὲ μόνος τὸν ὅποιον παρατηροῦμεν εἰς τὰ νέα ἀποστάσματα. Ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως τὰ δράματα τοῦ Μενάνδρου παρουσιάζουν ἀρχετάς ἴδιορεύθμους καινοτομίας. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτον εἶναι δτι εἰς τὴν Α΄ πρᾶξιν μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴν τὸν διαλογικὸν προλόγον εἰσάγει δ ποιητῆς προσωποποίησιν θεότητός τινος ἥτις ἐν βραχεῖ μονολόγῳ ἔκθέτει εἰς τοὺς θεατὰς τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου καὶ ζητεῖ εἰς τὸ τέλος τὴν ἐπιείκειαν αὐτῶν. Τοιαύτη θεότης εἶναι ἡ Ἀγροια ἐν τῇ «Περικειρομένῃ» καὶ δὲ Ήρως ἐν τῇ δμωνύμῳ κωμῳδίᾳ, τὸν ὅποιον δ Lefebvre παρανόήσας ἔξέλαβεν δς «ἀπὸ μηχανῆς θεόν». Ἐν γένει δτι εἶπεν δ 'Αριστοτέλης διὰ τὸν Αἰσχύλον καὶ τοὺς δύο ἄλλους μεγάλους τραγικοὺς δς πρὸς τὴν τραγῳδίαν, τὸ αὐτὸ δημοροῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ διὰ τὸν Μένανδρον δς πρὸς τὴν κωμῳδίαν, δτι ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως «δψὲ ἀπεσεμνύνθη», προήχθη καὶ ἐτελειοποιηθη εἰς σημεῖον πέραν τοῦ ὅποιον οὐδεὶς ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἡδυνήθη νὰ προχωρήσῃ. Θὰ ἦτο πολὺ νὰ δώσωμεν ἐδῶ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν καὶ τῶν τεσσάρων κωμῳδιῶν τῶν ὅποιων δυνάμεδα ἐκ τῶν νεοευρεθέντων ἀποσπασμάτων ν' ἀναπαραστήσωμεν τὴν δλην ὑπόθεσιν. Περιορίζομαι μόνον εἰς μίαν ἔξι αὐτῶν, τοὺς «Ἐπιτρέποντας». Η κωμῳδία αὐτη ἔθεωρείτο δς μία ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ Μενάνδρου, ἦτο δὲ εὐρύτατα γνωστὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ὅταν δὲ Μένανδρος προσεκαλεῖτο ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος δπως μεταβῆ εἰς Αἴγυπτον καὶ διδάξῃ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς οκηνῆς τὰς κωμῳδίας τον, ἡ ἐρωμένη τοῦ ποιητοῦ Γλυκέρα προέτρεπεν αὐτὸν νὰ εὐτρεπίσῃ καὶ τοὺς «Ἐπιτρέποντας», θεωροῦσα τὴν κωμῳδίαν ταύτην μαζὶ μὲ ἄλλας τέσσαρας ἐκ τῶν καλυτέρων καὶ τῶν καταλληλοτέρων διὰ τὸν «οὐ δημοκρατικὸν Διόνυσον», τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου εἶχε δανεισθῆ τὴν ὑπόθεσιν δ Καρύστιος κωμικὸς Ἀπολόδωρος εἰς τὴν «Ἐκυράν» του, τὴν δποιαν ἀπεμιμήθη δ Τερέντιος εἰς τὴν δμώνυμον αὐτοῦ κωμῳδίαν. Ἡ ὑπόθεσις καὶ πλοκὴ τῶν «Ἐπιτρεπόντων», τῶν «Διαιτητῶν», ὡς θὰ ἐλέγομεν σημερον, ἔχει δς εξῆς.

Οἱ νεαρὸς Ἀθηναῖος Χαρίσιος διατελῶν ἐν μεθῃ κατὰ τὴν πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος νυκτερινὴν ἕορτὴν τῶν Ταυροπολίων, ἀπήγαγε διὰ τῆς βίας εἰς παράνομον ἐρωτικὴν πρᾶξιν τὴν πλουσίαν ἀστὴν Παμφύλην ἀναίσθητος δὲ ἐκ τῆς μέθης, ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν καὶ τὸν δακτύλιον του. Ὁλίγους μῆνας ὑστερώτερον δ Χαρίσιος νυμφεύεται τὴν Παμφύλην ἐν ἀγνοίᾳ φυσικὰ τῆς προτέρας ἐρωτικῆς συναντήσεως. Τὸν πέμπτον μῆνα μετὰ τὸν γάμον δ Παμφύλη γίνεται μήτηρ ἀρρενος τέκνου τὸ δποιον, ἀπόντος τότε τοῦ συζύγου, ἔκθετει λάθυρα εἰς τὸ δάσος, μέσασα ἐπ' αὐτοῦ δς γνωρίσματα διάφορα κοσμήματα ἐν οἷς καὶ τὸν χρυσοῦν δακτύλιον, δστις εἶχε μείνει εἰς χειράς της κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ταυροπολίων. Τὸ ἔκθετον παλδίον εὑρίσκει βισκός, δστις ἀφοῦ τοῦ ἀφήρεσε τὰ κοσμήματα, παρέδωκε τοῦτο εἰς ἀνθρακέα,

Απὸ τοῦ σημείου τούτου ἀκριβῶς ἀρχῆς εἰ τὸ δρᾶμα· τὰ προηγούμενα πρέπει νὰ ὑπονοήσῃ ὁ θεατὴς ἡ δὲ ἀναγνώστης. Ἡ πρώτη πρᾶξις, τῆς ὅποιας ἡ ἀρχὴ δὲν διεσώθη, ἥχοις πιθανῶς διὰ τοῦ συνήθους εἰς τὸν Μένανδρον κατὰ τὸ Εὐριπίδειον σύστημα διαλογικοῦ προλόγου, λαθ’ ὃν ὁ Χαρίσιος μανθάνων παρὰ τοῦ δούκου του Ὀρησίμου τὸν πρόσωρον καὶ κρύφιον τοκετὸν τῆς συζύγου του Παμφύλης ὀργίζεται καὶ δὲν ἀποδιώκει μὲν αὐτὴν χάριν τῆς προικός, ἀλλὰ διακόπτει πᾶσαν μετ’ αὐτῆς ἐπικοινωνίαν. Τὸν πρόλογον ἀκολουθεῖ ἡ διατηρηθεῖσα σκηνὴ τῆς διαιτησίας ὅπόθεν καὶ δὲ τίτλος τῆς κωμῳδίας. Ὁ ἀνθρακεὺς Συρίσκος ἐπανευρίσκων τὸν βισκόν Δάου, ζητεῖ παρ’ αὐτοῦ τὰ κοσμήματα σύντος ἀρνεῖται, καὶ διεξάγεται μεταξύ των ζωηρότατος διάλογος καθ’ ὃν ἀποφασίζεται ἀπὸ κοινοῦ νὰ καταφύγουν εἰς διαιτητήν ὡς τοιοῦτος δὲ προσκαλεῖται δὲ κατὰ τύχην ἔκειθεν διερχόμενος Σμικρόνης, δστις εἶναι πατήρ τῆς Παμφύλης καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του ὁ πάπτος τοῦ μικροῦ ἐκθέτου. Ὁ Σμικρόνης μετά τινας δισταγμούς δέχεται νὰ χρησιμεύσῃ διαιτητής. Πρῶτος ἐκθέτει τὰ δίκαια του ὁ βισκός μὲ τὴν θαυμασίαν ἀγροτικήν του ἀπλότητα καὶ τὴν ἀστειοτάτην ἀφέλειαν, κατόπιν ὅμιλει δὲ ἀνθρακεὺς δστις ὑποστηρίζει τὸ δίκαιον τοῦ παιδίου μὲ περισσοτέραν ὄητορικὴν τέχνην καὶ δικηγορικὴν δεξιότητα. Ὁ Σμικρόνης ἀκούσας τὰς κωμικὰς καὶ τῶν δύο ἀγορεύσεις, ἐκδίδει τὴν ἐτυμηγορίαν του ὑπὲρ τοῦ Συρίσκου, δστις παραλαμβάνει τὰ γνωρίσματα παρὰ τοῦ Δάου παραπονούμενου διὰ τὴν ἀδικον ἀπόφασιν. Καθ’ ὃν στιγμὴν δὲ Συρίσκος ἀπαριθμῶν τὰ κοσμήματα παραδίδει ταῦτα εἰς τὴν παρευρισκομένην καὶ βαστάζουσαν τὸ παιδίον σύζυγόν του, ἔρχεται δὲ Ὁιήσιμος δστις ἀναγνωρίζων τὸν δακτύλιον τοῦ χρόνου του, ἀρπάζει αὐτὸν παρὰ τοῦ διαμαρτυρομένου Συρίσκου· ἀμφότεροι συμφωνοῦν νὰ καταφύγουν εἰς διαιτητὴν περὶ τοῦ πρόγματος. Ἡ σκηνὴ αὐτῇ μὲ τὴν δροίαν τελειώνει ἡ Α΄ πρᾶξις, ὡς καὶ ἡ προηγούμενη, εἶναι ἐκ τῶν ὀδαιοτάτων. Διὰ τῆς λέξεως Χοροῦ ἦτις φέρεται ἐπὶ τοῦ παπύρου μεταξύ τῆς Α΄ καὶ Β΄ πρᾶξεως, ὑποδηλοῦται ἡ παρένθεσις τῆς ὑπὸ συνοδείαν αὐλοῦ ὁγήσεως.

Η Β' πρᾶξις ἀδοχῆσει μὲν μικρὸν μονόλογον τοῦ Ὄντησίμου διστάζοντος νὰ δεῖξῃ τὸν δακτύ- λιον εἰς τὸν κύριόν του καὶ μετανοοῦντος διὰ τὰ «κακὰ μηνύματα» ποὺ ἔκαμεν εἰς τὸν Χαρί- σιον ἀδοχήσοντα ἥδη νὰ συγχωρῇ τὸ παράπτωμα τῆς Παμφύλης ἐξ ἀγάπης πρὸς αὐτήν. Τὸ ‘Α-

θρότονον, ἡ ὥραία αὐλητρὶς ἡτις εἶχεν ἀντι-
σταστήσει τὴν Παμφίλην παρὰ τῷ Χαρισίῳ
κατὰ τὸ διάστημα τοῦ συζυγικοῦ χωρισμοῦ,
παραπονεῖται καὶ ἀντὴ δι τοῦ ὁ Χαρίσιος δὲν τὴν
ἴγαπτ πλέον καὶ δι τοῦ ἀφ' ὅτου ἥρχισαν νὰ ἐπι-
χρατοῦν παρ' αὐτῷ αἱ σκέψεις τῆς μετὰ τῆς
Παμφίλης συμφιλιώσεως, ἡ πτωχὴ δούλη εἶναι
άρδον ἄγνή, ὡστε δύναται νὰ λάβῃ μέρος εἰς
τὴν ἑιρήνην τῆς θεᾶς ὡς κανηφόρος. Ἐν τῷ με-
ταξὺ ἔρχεται δὲ Συρίσκος δστις ἀγανακτεῖ ἐναν-
τίον τοῦ Ὁνήσιμου διότι δὲν ἐπεδείχθη ἀκόμη
δακτύλιος. Ὁ Ὁνήσιμος ἔξηγεται εἰς αὐτὸν
τοὺς δισταγμούς του καὶ τοῦ διηγεῖται πῶς κατὰ
τὴν παννυχίδα τῶν γυναικῶν εἰς τὰ Ταυροπό-
λια δὲ κύριός του βιάσας παρθένον τινὰ ἀπώ-
λεσε τὸν δακτύλιον του. Τὸ Ἀβρότονον ἀκούει
δὲ λεχθέντα, ἐνθυμεῖται δι τοῦ εἰχεν ἵδει τὴν σκαν-
δαλώδη σκηνὴν τῶν Ταυροπολίων εἰς τὰ ὅποια
καὶ αὐτὴ παρίστατο, καὶ συλλαμβάνει τὸ ἔξης
πανοῦργον σχέδιον τὸ ὅποιον ἀνακοινοῖ εἰς
τὸν Ὁνήσιμον: Νὰ παρουσιάσθῃ αὐτὴ ὡς ἡ
Ξιασθεῖσα, καὶ δεικνύουσα τὸν δακτύλιον νὰ
διεκδικήσῃ αὐτὴ τὴν μητρότητα τοῦ παιδίου·
ἀφοῦ δὲ ἀποδειχθῇ ἡ πατρότης τοῦ Χαρισίου
καὶ ἀποκτήσῃ διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ὡς ἔλ-
πεται, τὴν ἐλευθερίαν της, μαζὶ δὲ μὲ αὐτὴν καὶ
δὲ Ὁνήσιμος τὴν ἴδιαν του, τότε φροντίζουν
ἡσυχῶς καὶ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς γνησίας
μητρός. Ὁ Ὁνήσιμος μετά τινας ἐνδοιασμοὺς
ἐπιδοκιμάζει τοῦτο καὶ παραδίδει τὸν δακτύλιον
εἰς τὴν αὐλητρίδα ἡτις ἔξέρχεται ἐπικαλούμενη
τὴν Πειθώ· μὲ ἔνα ἀστεῖον μονόλογον τοῦ Ὁ-
νησίμου τελειώνει ἡ Β' πρᾶξις.

‘Η Γ’ πρᾶξις μᾶς λείπει ἐντελῶς οὐσίας εἰς αὐτὴν τὸ Αριότονον νὰ ἔξεθειεν εἰς τὸν Ὄνησιμον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πανουργίας, ἀλλὰ πιθανώτερον εἶναι ὅτι η πρᾶξις αὐτὴ εἶχεν ἐπεισοδιακὸν χαρακτήρα περιλαμβάνοντα τὰς σκηνὰς τῶν ακώπιτων μαγείρων περὶ τῶν ὅποιων ἀνανφορικῶς πρός την κωμῳδίαν ταῦτην μᾶς διμιλεῖ ὁ Ἀδήναιος, καὶ εἰς τὰς ὅποιας ὁ φιλάργυρος καὶ δύσκολος Σιμικρίνης θὰ ἔπαιζε τὸ κωμικότερον μέρος.

Εἰς τὴν Δ' πρᾶξιν τὸ Ἀβρότονον συναντᾷ τὴν τροφὸν τῆς Παμφύλης Σωφρόνην καὶ ἐνθυμεῖται ὅτι τὴν γραῖαν ταύτην εἴχεν ἵδει εἰς τὰ Ταυροπόλια συνοδεύουσαν κατὰ τὴν νῦκτα ἐκείνην τὴν ὑπὸ τοῦ Χαρισίου ἀπαχθεῖσαν κόρην· δίδονται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔξιγγήσεις, τὸ Ἀβρότονον φανερώνει τὸν πατέρα, ἡ Σωφρόνη τὴν μητέρα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνεται ἡ ἀποκάλυψις ἀμφοτέρων τῶν

πραγματικῶν γονέων τοῦ παιδίου. Ἐξερχομένων τούτων, παρουσιάζεται ἔντρομος δὲ Ὁνήσιμος διηγούμενος εἰς κωμικάτατον μονόλογον διὰ τὸ κύριος του Χαρίσιος ἔχει γίνει ἔξω φρενῶν ἀπὸ τύψεις συνειδήσεως, διότι ἡκουσεις κρυφῶν διάλογον μεταξὺ τῆς Παμφίλης καὶ τοῦ πενθεροῦ του Σμικρίνου, καθ' ὃν ἐνῷ διὰ τὸ πατήριον προδιώλων περὶ τοῦ νόθου ἔζητει νὰ πείσῃ τὴν θυγατέρα δπως διακευχῆ ἔνα τοιοῦτον σύζυγον, αὐτῇ ἥρνετο μετὰ μεγάλης γενναιοψυχίας. Τὴν σκηνὴν ταύτην συνεχίζει διὰ τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ μονόλογον τὸν δποῖον εἶχεν ἀρχίσει ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ περὶ τοῦ δποίου εἶχεν διμιλῆσει προηγουμένως δὲ Ὁνήσιμος.

Εἰς τὴν Ε΄ καὶ τελευταίαν προδεῖν τὸ Ἀβρότονον ἀποκαλύπτει εἰς τὸν Χαρίσιον τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ ἀποκαθίστανται αἱ σχέσεις τῶν δύο συζύγων. Ο Σμικρίνης, ἀγνοῶν ἀκόμη τὰ λαβόντα χώραν, ἀφοῦ ἐπιπλήττει τὴν «ἰερόσυλον γραῦν» Σωφρόνην, ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Χαρίσιου δπως ἀφαιρέση προϊκα καὶ θυγατέρα ἀπὸ ἔνα τοιοῦτον ἀνάξιον γαμβρόν. Τὴν θύραν τοῦ ἀνοίγει δὲ Ὁνήσιμος, δστις, εὐδιάλυτος πλέον διὰ τὴν καλὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἀρχίζει ἀστειότατην συζήτησιν μετὰ τοῦ Σμικρίνου καὶ ἀφοῦ πρότον τὸν περιπατεῖ κομψότατα, τοῦ ἀποκαλύπτει τὰ πράγματα ἐπιβεβαιούσης καὶ τῆς Σωφρόνης. Ο Σμικρίνης ἀγανακτεῖ διὰ τὸ παραπτωμα τῶν Γαυροπολίων, ἀλλ’ ἡ Σωφρόνη καθησυχάζει αὐτὸν λέγοντα. «Ἡ φύσις ἐβούλεθ’, ἢ νόμων οὐδὲν μέλει, γνωνὴ δὲ ἐπ’ αὐτῷ τῷδ’ ἔφυ». Ἀπειλοῦσα δὲ διὰ τὴν θύραν δὲν συνέλθη, θάτιον εἴπη «τραγικὴν δῆσιν ἔξι Αὐγῆς δλην», μᾶς

δίδει τὴν ἐνδιαφέρουσαν πληροφορίαν διὰ οἱ στίχοι οὗτοι προέρχονται ἀπὸ τὴν περίφημον τραγῳδίαν τοῦ Εὐριπίδου «Αὐγῆν». Αἱ δύο τελευταίαι σκηναὶ εἰναι ἔξοχως ἐπιτυχεῖς καὶ γεμάται ἀπὸ θεωρίας τῆς Ἑπικυρείου φιλοσοφίας. Τὸ δλον δρᾶμα φαίνεται διεξαγόμενον δχι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἀλλ’ εἰς κάποιον προάστειον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

ΟΤαν ἡ ἐπιστήμη τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς διὰ τὸ νέον δραματικὸν ἀπόκτημα, ἡ τέχνη θὰ ἀρχίσῃ τότε τὸ ἰδιαίτερον τῆς. Περὶ παραστάσεως τῶν κωμῳδῶν τοῦ Μενάνδρου ἔχοισε μάλιστα ἀπὸ τώρα νὰ γίνεται λόγος, καὶ θὰ διεξαχθῇ κάποια ἄμιλλα περὶ τοῦ ποίος ἐκ τῶν πολιτισμέγων λαδῶν θὰ ἀκούσῃ πρῶτος ἀπὸ θεάτρου τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Ἀθηναίου κωμικοῦ. Τὰ ἔργα τοῦ Μενάνδρου παριστανόμενα ἀπὸ τῆς σημερινῆς σκηνῆς θὰ γοητεύσουν καὶ σήμερον ὅπως καὶ ἄλλοτε, διότι οἱ χαρακτῆρες καὶ αἱ σκηναὶ αὐτῶν δὲν εἶναι πράγματα ἐντελῶς ἔνα πρόσωπον τὸν σημερινὸν. βίον: ἡ δὲ ποίησις τοῦ Μενάνδρου, κυρίως διὰ τὸ θέατρον προωρισμένη, τότε θὰ κατανοηθῇ τελείως, δταν διδαχθῇ ἀπὸ σκηνῆς. Εἰς τὴν ἄμιλλαν ταύτην δὲν θὰ θελήσῃ ίσως νὰ ὑστερήσῃ καὶ ἡ ἀγαγεννωμένη Ἀθηναίη σκηνῆ, τὸ δὲ Βασιλικὸν θέατρον δὲν θὰ φανῇ ἀστοργον πρὸς τὸν ποιητὴν δστις ἐπινερχόμενος μετὰ ἀπουσίαν τόσων αἰώνων, θὰ ζητῇσῃ δικαίως καὶ εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ πόλιν, καὶ μάλιστα ἔκει που πλησίον εἰς τὴν φερώνυμον δόδον του, τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν φιλοξενίαν ἦτις τοῦ ἀξίζει. Τότε θὰ κατανοηθοῦν καλύτερον οἱ λόγοι τῆς Γλυκέρας: «Τί γάρ Ἀθῆναι χωρὶς Μενάνδρου;» [Βερολίνον]

ΣΩΚΡ. Β. ΚΟΥΤΕΑΣ

ΑΙΩΝΙΑ ΛΑΧΤΑΡΑ

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χρηστομάνου

Στὸ πνεῦμα σου τ’ ὀνειροπόλον
τῆς Ἰταλίας ἀνοιξεν ἡ γῆ
τὰ θάνατα τῶν θησαυρῶν τῆς δλων
ποὺ ἡ Φύσις καὶ ἡ Τέχνη τὰ δημονογεῖ.

Στὸν ζαφειρένιον θόλον
τοῦ μαγικοῦ της οὐρανοῦ
ἡ φαντασία σου ἔχει φτερονγίσει
καὶ τὰ μνοτήρια τοῦ Βατικανοῦ
τὰ γνώρισες καὶ τάχεις ψηλαφήσει.

Μὰ τίποτε δὲν εἰρηνεύει
τὸ πῦρ ποὺ μέσα σου δουλεύει.

Τὰ δάση τὰ ἱερὰ τῆς Τευτονίας,
ποὺ μὰ Νεράϊδα λιπημένη σ· δόδηγονσε,
Νεράϊδα τῶν ὀνείρων καὶ τῆς ἀρμόνιας,
καὶ μέσ’ στὸ φωτοσκίασμα σὲ τριγυνονοῦσε
τῶν Νιβελούγγων τὸ θαυμάσιο παραμύθι —
δὲν δοῦ γοήτεψαν τὰ στήθη;

Οὔτε τῆς τέχνης ἡ αύνα νοσταλγία
ποὺ πνέει ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν,
οὔτε τῶν ἀναμνήσεων ἡ μαγεία
ποὺ χόνται μέσ’ ἀπὸ τὴ γῆ της δλη,
οὔτε τὸ θριαμβευτικὸν ἡλιοβασίλεμα
ποὺ δὲ Παρθενών στὸ πύρινο τοῦ κῦμα κα-
[θρεφτίζεται
καὶ μὲ τὰ χρώματά του ζωγραφίζεται,
σὰν ἄλλου κόσμου μαγεμένο σμίλεμα;

Οὔτε καὶ τὸνειρο ποὺ φανερώθη
μέσ’ στὴ μεγαλοφάνταστη ψυχή σου
ἔκει στὸ θέατρον τοῦ Διονύσου
ποὺ τόση δόξα ἐμαρμαρώθη,
οὔτε κι’ αὐτὸ δὲν εἰμπορεῖ
νὰ συγκρατήσῃ τὴν ψυχή σου
τὴ φλογερή;

Τί θέλεις; τί σὲ σπρώχνει
πρὸς νέων δοιζόντων κάλλη;
τί σὲ διώχνει
σ’ ὀνειρεμένο περιγιάλι;

Τὸ ξέω. Μιὰ λαχτάρ ἀνίκητη σὰν Μοῖρα,
Νύφη γερανοφόρα, φυκοστεφανωμένη
καὶ μὲ κοχύλια, μὲ κοράλλια στολισμένη,
σὲ σύρνει στὸν Αἰγαίον τὴν ἀρμόνια.
Ἐκεῖ ν τὸ ὀνειρεμένο σου ἀκρογιάλι,
ποὺ βέβηλο δὲν ἔχει φθάσει βῆμα.
Ορνεια ψηλά. Κάτω καὶ πέρα κῦμα.
Καὶ μέσ’ στὴ θάλασσα τὴ μαγεμένη,
μέσ’ στὸν ἀντίλαλο τῶν βράχων πάλλει,
πάλλει ἀκόμα τοῦ Ομήρου
ἡ λύρα ἡ στοιχειωμένη,
οὖν τὸ ψιθύρισμα τοῦ Απείρου.

Ἐκεῖ νε ἡ μυστική σου γῆ.
Ἐκεῖ ὀνειρεύεσαι τὴ δίνα σου νὰ σβύσῃς,
ἔκει τὸ πνεῦμα σου ν ἀναβαπτίσῃς
στῆς τέχνης τὴν ἀρχέγονη πηγή,
ποὺ μέσ’ στὰ θεοτάρακτά της βύνη
ἔχουντε λουστῆ
τόσων ἐνθέων ποιητῶν τὰ στήθη,
τόσοι οὐρανογείτονες δετοί.

Ἐκεῖ ποὺ τὰ νησιά μὰ μέρα,
ἐνα πανάρχαιο καιρό,
ἐγίνηκαν χρυσοσθεμέλιωτο γεφύρι
καὶ πέρασεν ἡ τέχνη μὲ χορό,
μὲ μονοικῆς καὶ μὲ ποιήσεως πανηγύρι,
μὲ τῆς ἐμπνεύσεως τὴν ἵερη λαμπάδα,
καὶ χύνηκε σὲ νέα πατρίδα, νέα μητέρα,
τὴν Ἐλλάδα!

Ἐκεῖ! ποὺ στὸν ἡλίου τὴν πορφύρα
σὰν εἰς μὰν ἄγνη πνοιωνταν ἀθανασίας,
τὸ κάθε περιγιάλι λάμπει.

Καὶ τῆς Μικρᾶς Ασίας
τὰ πλούσια φθάνοντα μέρα
κι’ οἱ γαλανοὶ μοσχοβιολοῦντε κάμποι.

Καὶ μέσ’ στὸν ὀνειροπόλημά σου,
καὶ μέσ’ στὴ νοσταλγία τῆς καρδιᾶς σου
θὰ βλέπης τὴν χρυσὴ μας ιστορία
σὰν μὰν εἰκόνα ἐμπρός σου μεγαλοπετῆ,
σὰν ἀστραπή,
ποὺ στὸν γοργὸ παλμό της
φωτίζεται μὰ μισοχαλασμένη ἀρχαιότης,
κόσμου ἀθανάτου φαντασμαγορία.

Ἄλλ’ ἀπ’ τὴν ἔκστασί σου σὲ ξυπνίζει
ἔνα τραγούδι ναντικό
ἀπὸ τὸ τρεχαντήριο ποὺ ἀρμενίζει.
Κάθε τὸν τόνος τρέμει
κι’ ἔχει τῆς θάλασσας τὸν μελαγχολικὸν ωνδμό
καὶ μοιάζει μὲ τὸν πλοίον τὸν γοεδό τριγμό,
ὅταν ἀγάλι γέρνει στὸ μελτέμι.

Βυθίσου μέσ’ στὴν ἀπερίτεχνη δρμονία.
Ἐχει προμμένους ἥχους μαγικούς.
Τὸν πῆρε ἀπ’ τὴν πηγὴ τοῦ τραγουδιοῦ τὴν
[αἰωνία
καὶ τὸν ἐφύλαξε μέσα σ’ αἰωνας οικοτεινούς.

Ποιὸς εἶν’ ὁ ἐκλεκτὸς Τεχνίτης,
ποὺ θὰ συνάξῃ τὸν κορυμμένον θησαυρό;
Ποιὸς ξέρει ἀν τὴν Τέχνην ἔνα καιρό
δὲν θάβρω ἔκει τὴν Ἀναγέννησι της;
Σίφνος. Ιούλιος τοῦ 1907. Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΝΕΛΑΚΗΣ

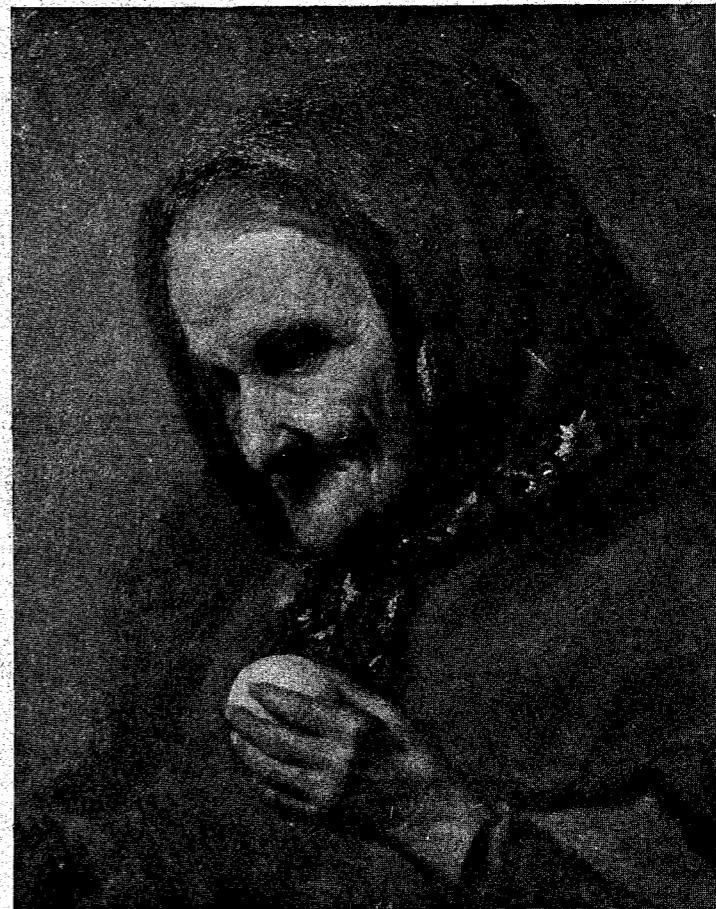
ίδιοι λόγοι έβαρυναν έπάνω εἰς τὴν ψυχήν της, καὶ μόλις τότε, κατὰ τὸ τελεύταιον τέταφτον τοῦ 19ου αἰῶνος, ἥρχισε νὰ δείχνῃ ἡ Ἰταλικὴ τέχνη νέαν ζωὴν.

Δώδεκα ἐτῶν ὁ Κουνελάκης ἀφίνει τὴν Ὁδησσόν, ὅπου εἶχαν καταφύγει οἱ γονεῖς του ἔξοριστοι ἀπὸ τὴν Κρήτην, καὶ πηγαίνει νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν Πετρούπολιν. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πετρουπόλεως ἐπῆρε τὸ πρῶτον βραβεῖον. Εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν πηγαίνει εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου εἰργάσθη ἐπὶ δέκα περίου ἔτη, παντοτεινὸς νοσταλγὸς τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός. Ἐκεῖ ἀγάπησε τὴν Ζωὴν Καμπάνη καὶ τὴν ὑπανδρεύθη. Ἡ εὐτυχία ἐθέρμανε τὴν ζωὴν του ἐπὶ ἓνα ἔτος μόνον. Ὁ θάνατος τῆς συζύγου του ἐσκίασε τὴν χαρὰν ποὺ ἐφώτισε μίαν στιγμὴν τὴν μελαγχολικήν του ψυχῆν.

Τώρα ἔζητησε εἰς τὴν τέχνην του ὅχι μόνον τὸ ἴδαινικὸν τοῦ ζωγράφου ἀλλὰ καὶ τὴν λησμοσύνην ἀπὸ τὰς δοκιμασίας τῆς τύχης. Τέχνη ἥρεμη, μὲ χρώματα σκοτεινά, ποὺ παίρνουν φῶς ἀπὸ ἓνα συναίσθημα, κρυμμένον εἰς τὸ βάθος τοῦ εἰκονιζομένου προσώπου. Μιὰ ἥρεμία ποὺ δὲν στερεῖται ζωὴν καὶ μιὰ ζωὴ ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴν ἥρεμίαν μιᾶς σκέψεως, ἡ δποία δὲν ἔξωτερικεύεται καταφανής εἰς ὅλα τὰ μάτια ἀλλὰ θίγει κάθε ἄνθρωπον ποὺ αἰσθάνεται εὐγενικά.

Εἶναι μιὰ κεφαλὴ γυναικεία μιστοτελειωμένη, μὲ μαῦρον φόρεμα, μαῦρα μαλλιά, ἐπάνω εἰς βάθος σκοτεινόν! Ὄλα, ἀρμονισμένα, σοῦ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ψυχῆς θλιψμένης. Ἡ κεφαλὴ αὐτὴ γυναικὸς νέας, μὲ στάσιν ἵκετιδος, δποὺ ἐπάνω στὸ πρόσωπον ζωγραφίζεται ἓνα ἀδιόρατον χαμόγελο — τὸ χαμόγελο τῆς υποταγῆς —, μὲ κάτι καμπύλας γραμμὰς ποὺ κλίνουν ἐμπρὸς σ' ἓνα ἄγνωστον μεγαλεῖον — τὸ μεγαλεῖον τοῦ πόνου —, ἔχει τὰ μάτια βυθισμένα σ' ἓνα μακρύνδον κόσμον, κάτι μάτια ποὺ δὲν ἔχουν κάν μίαν ἀκτίνα φωτεινήν καὶ δποὺ φωτίζουν ὅλην τὴν εἰκόνα καὶ δείχνουν μιὰν ζωὴ παράμερη ποὺ τὴν ἐλίκνισε ἔνας ὠραιος πόθος καὶ τὴν χαϊδεύει ἀκόμα ἡ σκιὰ μιᾶς ἐλπίδος. Σεμνὴ καὶ ταπεινὴ κεφαλή, καὶ εὐγενικὴ ἡ προσήλωσίς της.

¹ Η πρώτη εἰκὼν ἐκτὸς τοῦ κειμένου.

Η ΓΡΑ ΜΕ ΤΟ ΚΟΥΒΑΡΙ

N. ΚΟΥΝΕΛΑΚΗ

Καὶ αὐτὴ ἡ τεχνοτροπία, ἡ δποία ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐλαχίστην λεπτομέρειαν, τῆς στέκει τόσον καλά. Διότι ὁ Κουνελάκης, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔζησε καὶ ἔξι ἴδιοσυγχρασίας ἀκόμα, ἐργάζεται μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸν ἀποδίδοντα πιστά, τελειωμένον καθετί. Άλλα ἐκεῖ ποὺ πρέπει, δὲν ἔξαντλει κάθε τεχνικὸν μέσον. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις, τόσον ἥσυχη ποὺ δὲν ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν, ὑποβάλλει εἰς τὸν θεατὴν ἔκεινο ποὺ αἰσθάνθηκε μέσα του ὁ τεγχίτης, ποὺ ἀπὸ μίαν ἀληθινὰ καλλιτεχνικὴν ὥθησιν δὲν ἄφισε τὸ πινέλο νὰ τὸ ἔξωτερικεύῃ τόσον, ὥστε νὰ εἰπῇ τὴν τελευταίαν λέξιν. Μιὰ ἐργασία ποὺ γίνεται ἀσυνεδήτως μέσα εἰς τὴν ψυχήν τοῦ ζωγράφου καὶ ποὺ γι' αὐτὸν ἔχει τὴν ἐμορφιὰ τοῦ ἀνείπωτου. Ἀν ἡ ζωγραφικὴ ἀδυνατῇ νὰ ἀποδώσῃ πλήρη μίαν σκηνήν, μίαν

πρᾶξιν, ἔχει δῆμος τὸ μυστικὸν αὐτό, ποὺ μόνον ὁ καλλιτέχνης δι αἰσθάνομενος ἀληθινὰ τὸ κατέχει, νὰ ὑποβάλῃ σκέψεις καὶ συναίσθημα ποὺ μεγαλώνουν τὸ ἔργον του καὶ τὸ κάμνουν βαθύτερα αἰσθητὸν εἰς δσους βλέπουν μὲ αἴσθημα καὶ δὲν ἀφοῦνται μόνον εἰς γνωρίσματα ἔξωτερικά.

Ἐδῶ μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μιὰ φράσις ποὺ συχνὰ τὴν ἐπαναλαμβάνουν κοινὸν καὶ καλλιτέχναι: "Οτι ἡ ζωγραφική, ἡ τέχνη ἐν γένει, δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ὑποβάλῃ ἰδέας ἡκαὶ σκέψεις, ἀλλὰ νὰ δώσῃ πλήρη καὶ τελείαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀντικειμένου ποὺ θέλει νὰ ζωγραφίσῃ." Άλλα ποὺ ἔγκειται λοιπὸν ἡ πλήρης αὐτὴ εἰκών, ἀν δχι εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἴδιαιτέρου χαρακτῆρος ποὺ καθετὶ εἰς τὸν κόσμον κρύβει μέσα του; "Άδιάφορον ἀν ἄψυχον ἡ

έμψυχον. Ή λεξις ψυχή είναι κάτι που έθεσπίσαμεν αποκλειστικώς διὰ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ δύναται, τί ὠραῖα στέκει καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Ἐν εἰς ἔνα βράχον ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε, ἔνας ὅλος δύναται τὴν ἐπίδρασιν κάποιας δυνάμεως, ή δύοις ἐνοικεῖ μέσα εἰς τὸν βράχον. Αὐτὸς σημαίνει διὰ δύο βράχων ἔχει ψυχήν, ή δύοις δὲν μιλεῖ εἰς ἔμψυχον. Αὐτης δύναται τὴν ὑπαρξίαν τῆς εἰς τὸν ὄλλον καὶ θίγει μέσα του μίαν χορδήν. Θά τὴν ὀνόμαζα τὸ πολύ, γιὰ χατήρι σας, ψυχήν παθητικὴν ἀφοῦ εὑρισκόμεθα ἐμπρὸς εἰς ἔνα βράχον. Αὐτης δύναται πάρωμε τὸ πρᾶγμα, δύο βράχος ἐκεῖνος ἔχει ψυχήν, καὶ ἔτοι ἐκίνησε κάτι μέσα εἰς τὸ στῆθος τοῦ ὄλλου, τὴν χαράν, τὴν όληψιν ή διὰ ὄλλο συναίσθημα.

Αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τῆς ψυχῆς τοῦ βράχου θέλω νὰ ἴδω ἐπάνω εἰς τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου διὰ νὰ εἰπῶ διὰ δύο βράχων ἐκεῖνος εἰς τὸ χέρι τοῦ ζωγράφου ἔγεινε ἔργον. Διαφορετικὰ θὰ μείνῃ μία πέτρα, τὴν δύοις κάθε ἐμπειρος καὶ ίκανος τεχνίτης ἡμπρός καὶ τὸν ἀποδώσῃ. Καὶ τότε δὲν λέγεται τέχνη. Εἶναι χειροτεχνία ἀπλῶς.

Πόσον ὑψηλὰ ἀντελαμβάνετο τὴν τέχνην ἔνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ζωγράφους, διὰ Μουρίλλος, μᾶς δείχνει ἔνα ἀνέκδοτόν του διὰ μίαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὃποὺ ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὴν ἀφίνει ἀτελείωτην.

— Γιατί δὲν τελειώνεις τὸν Ἰησοῦν; τὸν ἐρώτησε ἔνας φίλος του.

— Περιμένω τὴν στιγμὴν ποὺ θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ μιλήσῃ, εἶπε διὰ ζωγράφος.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔνδιαφρει κάθε ἀνθρώπον αἰσθανόμενον, εἴτε εἰς τὴν ζωγραφικήν, εἴτε εἰς τὴν γλυπτικήν, εἴτε εἰς δύοις δήποτε τέχνην, δὲν ὑπάγεται εἰς ὠρισμένους κανόνας. Εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἔχει μέσα της ή γυναικά ποὺ θ' ἀγαπήσωμε. Ἐνα γνώρισμα ἔξωτερικὸν θὰ γεννήσῃ εἰς τὴν ψυχήν μας ἀσυνειδήτως, κοντά εἰς τὴν εἰκόνα ποὺ βλέπουμεν, μίαν δευτέραν εἰκόνα τὴν δύοις θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ μιὰ δύναμις διαισθητική. Δὲν εἶναι τὸ τραγοῦνδι εἶναι ή δόνησις τῆς χορδῆς ἀπὸ τὴν δύοις ποὺ βλέπουμεν, μίαν εἰκόναν στοιχείον ποὺ δίδει εἰς μίαν εἰκόναν, δέξιαν καλλιτεχνικήν.

Ο Κουνελάκης δὲν ἔχει χρῶμα οὔτε πνεῦμα

συνθετικόν. Ἀλλ' ἔχει σχέδιον ἀκριβὲς καὶ ζωγραφίζει μὲ αἰσθημα. Αὐτὰ τὰ δύο μαζὶ δίδουν μίαν ἀτομικὴν σφραγίδα εἰς τὸ ἔργον του. Μὲ πνεῦμα συνθετικὸν ἔννοω τὴν φράσιν κυριολεκτικῶς. Καὶ κάμινο ἐδῶ τὴν διαφορὰν διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶ. Διότι καὶ ἔνα πορτραΐτο εἶναι σύνθεσις. Σύνθεσις μάλιστα, ή δύοις ἀπαιτεῖ μεγάλο τάλαντον διὰ νὰ μὴ πέσῃ κανεὶς εἰς τὴν κοινοτοπίαν. Ποιὸς θὰ ἡμπρόσθε νὰ εἰπῇ διὰ δύοις μεγάλης συνθέσεως μιὰ προσωπογραφία τοῦ Λέμπαχ; Ο Κουνελάκης εἰς ὅλα του τὰ σκίτσα καὶ τὰς ἀποπειρας πρὸς σύνθεσιν, μοῦ δίδει αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν. Καὶ τὸ βλέπει καὶ διὰ τοῦ, καὶ διὰ τὸν ἀφίνει ἀτελείωτα ή σκίτσα μόνον. Τὰ θέματά του, τὰ ζητεῖ εἰς τὴν μυθολογίαν ή τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν κατὰ μίμησιν τῶν ιταλῶν ζωγράφων. Ἐν τῷ μεταξὺ προσπαθεῖ νὰ εύρῃ τὸν δρόμον τὸν ίδιον του. Μία του σκέψις, ἔνα του συναίσθημα, συχνὰ ὑπὸ τὴν ἀπλῆν μορφὴν μελέτης, ὄλλοτε πάλιν ὡς πορτραΐτο, ἀποδίδεται μὲ κοντύλι ἀφιστοτεχνικόν. Αὐτὰ τὰ μοναχικὰ πορτραΐτα καὶ αἱ σπουδαὶ του θέτουν ώραῖα δρια εἰς τὴν τέχνην τοῦ Κουνελάκη.

Τὰ πορτραΐτα του, γυναικεῖα ὁσεπιτοπλεῖστον, εἴτε ὡς ὑπόδειγμα λεπτῆς κοὶ ὑπομονητικῆς ἐργασίας ή ὡς ἔργα ποὺ ἐγκλείουν μίαν ψυχήν, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικά.

Εἶναι μία κεφαλὴ γεροντική. Χρειάζεται, ἀληθινὰ τεχνικὸν χέρι, γιὰ ν' ἀποδώσῃ τόσον πιστά, τόσον ἀλαφρά, κάθε πτυχήν, δὲν λέγω ωντίδια, τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἀλλ' ή κεφαλὴ αὐτή, ἐκτὸς τῆς τελείας ἐκτελέσεως, ἔχει κάτι ἀκόμα. Εἶναι ή πνοὴ τοῦ γήρατος ἐπάνω εἰς τὸ ωντιδωμένον πρόσωπον. Εἶναι τὸ πορτραΐτο τῆς γιαγιᾶς ὅπως τὴν γνωρίζομεν κάθε δύμερον γύρω μας, ποὺ δὲν ἔπαυσε ν' ἀγαπᾷ τὴν ζωήν. Δὲν ἔχομεν ἐμπρός μας ἔνα ἐρείπιον τῆς ζωῆς ποὺ νὰ ἐμπνέῃ ἀδιαφορίαν εἶναι ή ζωὴ ποὺ βαδίζει ὀλοένα πρὸς τὸ τέλος της, ποὺ θεομαίνει δύμας ὅλο τὸ σπίτι μὲ τὴν παρουσίαν της, μὲ τὰ νόστιμα λόγια, μὲ τὰς φανταστικὰς της διηγήσεις καὶ ποὺ ἀποζητοῦμε τὴν συντροφιά της. Εἶναι ή γιαγιὰ τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας.

Ο Κουνελάκης ξενητεύθηκε παιδὶ ἀκόμα καὶ ἐπέρασε ὅλην του τὴν ζωὴν εἰς τὰ ζένα. Ομως πάντα ἥσθαντο τὴν νοσταλγίαν τοῦ σπιτιοῦ, ἔκει δύοις ἔξησε μικρός. Ὁνειρόν του εἶναι παντοτεινὰ ή ἐλληνικὴ γῆ. Καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ, τόσον βαθειάρις οἰκο-

ΣΚΙΤΣΟ

N. KOUNELAKIS

νου μέσα του, τὴν βλέπω ἀποτυπωμένην εἰς τὸ ἔργον του. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἔνα χαρακτηριστικόν, τὸ δύοις συμβάλλει εἰς τὸ νὰ δεῖξῃ τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἔλληνος ζωγράφου. Ὅταν, μὲ στῆθος ποὺ ἥλθε νὰ τὸ προσβάλῃ ή ἀμειλικτη ἀσθένεια, — ἀπέθανε φθισικὸς τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1869 ἐπήγαινε εἰς τὸ Κάιρον νὰ ζήσῃ τὰς τελευταίας του ἡμέρας, ἐπέρασε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. «Μὲ καρδίαν πλημμυροῦσαν ἀπὸ χύλα συναισθήματα, ἔγραφα ὄλλοτε, ἀνέβη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, πρὸ τοῦ αἰώνιου μνημείου τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης. Ἐδῶ, ἐπὶ τοῦ βράχου αὐτοῦ, δύοις διαρκῶς ἐπτερούγιζεν ή φαντασία του καὶ ἐκρυσταλλούντο ὅλοι οἱ πόδιοι τῆς ποιητικῆς του ψυχῆς, ἥσθανθη καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τώρα τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς Τέχνης καὶ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης του, δύοις κατηγάλωσε ὅλην του τὴν ὑπαρξίαν».

Νά, ἐδῶ, μιὰ νότα ὀλίγον διαφορετικὴ εἰς μίαν ἐπίσης ἀτελείωτην εἰκόνα. Μᾶς δείχνει ἔνα γυναικεῖον σῶμα τὴν στιγμὴν ποὺ εἶναι μισοβιθυνισμένον εἰς τὴν θάλασσαν. Μιὰ νότα κάπως χαρωπή, ζωντανή ἀπὸ ζωὴν μαζὶ καὶ χάριν. Ἐμορφα γυρομένο τὸ κεφάλι καὶ ἀναδεμένα τὰ μαλλιά, καὶ τεχνικὰ δέχεται διὰ λαιμὸς τὴν σκιὰν καὶ τὸ φῶς. Δὲν ἐπόρθιασε διὰ ζωγράφος νὰ δώσῃ τὶς τελευταῖες πινελίες γιὰ νὰ ξανοίξῃ ὅλη ή ἐμορφιὰ τοῦ γυμνοῦ σώματος. Ὁμως αὐτὸς δὲν ἐμποδίζει νὰ διακρίνη κανεὶς τὸν τεχνίτην ποὺ βλέπει καὶ τὴν πιὸ μικρὰν λεπτομέρειαν μέσα εἰς τὴν φύσιν, διὰ νὰ πάρῃ ἐπειτα ἀπ' ἐκεῖ στοιχεῖα γιὰ τὴν εἰκόνα ποὺ ἐργάζεται. «Ολα τὰ εἰδε, τὰ ἐσπουδαστε, τὰ ἀγάπησε. Καὶ ἔτοι, μὲ τὰς ἀποχρώσεις ποὺ εὑρίσκει κατόπιν στὸ ἐγώ του μέσα, μᾶς δίδει ἔνα ἔργον ποὺ εἶναι πλάσμα ίδικόν του.

Ξεφυλλίζω τὰ δύο βιβλία μὲ σπουδάς καὶ μὲ σκίτσα του τὰ δροῖα εὐτύχησα ν' ἀποκήσω μᾶς μὲ δύο ἄλλα του ἔργα. Βλέπω μέσα εἰς αὐτὰ τὸ χέρι τοῦ τεχνίτου ποὺ ἡξεύρει ν' ἀπόδωσῃ τὴν φύσιν διότι τὴν ἐμελέτησε καὶ γνωρίζει τὰ μυστικά της. Τὰ γυμνά του μ' ἐλκύουν ίδιαιτέρως. Τίποτε δὲν τοῦ εἶναι ξένον. Ἡ ζωὴ ποὺ τρέχει μέσα στὸ ἀνθρώπινον σῶμα, τοῦ εἶναι γνῶριμη εἰς κάθε πτυχὴν καὶ εἰς κάθε παλμόν της. Ἐπειτα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σπουδάς του βλέπει κανεὶς τὸν αἰσθάνομενον τεχνίτην. Σὰν νὰ μήν τοῦ ἀρκῆ ἡ ἀπλῆ μελέτη τοῦ γυμνοῦ, θέλει νὰ τὴν συνδυάσῃ μὲ κάποιαν αἰσθητικὴν ἐντύπωσιν, ἡ δροῖα τὸν κάμνει ἐνίστε, πολὺ συχνὸν μᾶλλον, νὰ ἐξιδανικεύῃ τὰ μοδέλα του. Γι' αὐτὸν αἱ σπουδαὶ του ἔχουν αὐτὸν τὸ ίδιαιτερον, διὰ τὸν εἶναι ἀπλαῖ σπουδαὶ ἄλλα κορμάτια, νὰ εἰπῇ κανεὶς, ἀπὸ ἔργα τὰ δροῖα ὑπνώττον ἀκόμα βαθειά στὴν ψυχὴν τοῦ ζωγράφου καὶ ξανοίγον τὰν μακρυνὴ ἥχω τῆς ἐργασίας ποὺ γίνεται μέσα του.

'Απὸ τὰς δύο σπουδάς μὲ μολύβι αἱ δροῖαι συνοδεύουν τὴν μελέτην αὐτῆν, ἔχομεν δύο διαφόρους ἐντύπωσεις. Εἶναι ὁ ἀνδρικὸς κορμός, τόσον γερὰ πλασμένος. Ἐχει δῆλην τὴν ωμήν τοῦ ἀνδρὸς ἐν πλήρει ἀκμῇ, ποὺ ἐμπνέει τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν ισχύν του. Καμμία ἐκζήτησις ἡ προσπάθεια καταφανῆς. Ἀληθινός, πλαστικός, ώραια βαλμένος. Ἐνέχει μᾶς τὴν δύναμιν καὶ τὴν κίνησιν. Κορμὸς ζηλευτὸς εἰς τὴν γυναικήν νευροπαθῆ ἐποχῆν.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗ ΝΕΑ

Σύπνησε, πατρίδα μου, γοργὴ
Ἄπὸ τὸν βαρὺ τὸν λήθαργό σου,
Στήριξε τὰ πόδια σου στὴ γῆ,
Νοιῶσε μέσ' στὰ σπλάχνα σου τὸ Ἔγώ σου!

Οἱ μεγάλοι κ' ἔνδοξοι νεκροὶ
Δὲν μποροῦν νὰ κάμοντο δοξασμένη
Μιὰ γενιὰ ἀδιάφορη, μικρή,
Μιὰ γενιὰ νωθρὴ καὶ κοιμομένη!

Μὴν κονυμπᾶς ὠχρή, μὲ στεναγμούς,
Στὰ σπασμένα μάρμαρα τὸ ἀρχαῖα!

Ζήτησ' αἷμα, σφρίγος καὶ παλμοὺς
Στὴ ζωὴ τὴν τωρινή, τὴ νέα!

"Αχ! τὸ παρελθὸν τὸ σεβαστὸ
Ἐλν' αἰῶνες, σκέψουν, πενθαμένο.
Πλάσ' ἔνα παρὸν σπαρταριστό,
Ἐρα μέλλον πλάσε τιμημένο!"

Σύπνησε, πατρίδα μου, γοργὴ
Ἄπὸ τὸν βαρὺ τὸν λήθαργό σου,
Στήριξε τὰ πόδια σου στὴ γῆ,
Νοιῶσε μέσ' στὰ σπλάχνα σου τὸ Ἔγώ σου!
Κοπεγχάη, Αὔγουστος 1907.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Κυττάξετε τώρα καὶ τὸν ἄλλον, τὸν παιδικὸν κορμόν. Δὲν ἔδωκε ἀπλῶς τὴν ἀνατομίαν τοῦ γυμνοῦ. Ἐχει δῆλην τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν τοῦ ὑπνου. Τὰ μάτια τὰ κλεισμένα δὲν εἶναι τὸ μόνον μέσον ποὺ μετεχειρίσθη ὁ ζωγράφος διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴν σκέψιν του. Εἰς δῆλα τὰ μέλη εἶναι ἀποτυπωμένη ἡ ἔλλειψις τῆς κινήσεως, ἡ ἀνάπτασις ἀπὸ τὴν ζωὴν. Σκεπάσετε τὰ μάτια, καὶ θὰ διαβάσετε αὐτὸν ποὺ σᾶς λέγω, ἐπάνω εἰς τὸ γυμνὸν σῶμα καὶ ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον. Τί ἔμορφο καὶ ζηλευτὸς κεφάλι μὲ τὸ φῶς τῆς νεανικῆς δροσιᾶς καὶ μὲ γραμμὲς εὐγενικές. Μιὰ λευκὴ ψυχὴ κρύβεται μέσα εἰς τὸ γυμνὸν σῶμα καὶ μὲ χάριν ἔξαγγέλλει τὸ ἄνθος ποὺ ξανοίγει εἰς τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς.

"Ο, τι ἐμελέτησα ἀπὸ τὸν Κουνελάκην, μοῦ εἶναι τόσον φωτεινὸν καὶ κλείει μέσα του τόσα στοιχεῖα πρὸς σπουδὴν, ποὺ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ διὰ τὸν εἶδωκα τὸν κύριον χαρακτηρισμὸν τοῦ ἔργου του. Ενδίσκομαι ἐμπρὸς εἰς ἔνα τάλαντον, τὸ δροῖον δὲν εἶναι τόσο πολύμορφον γιὰ νὰ μὲ καμῇ νὰ παραστρατήσω. "Ο, τι βγαίνει ἀπὸ τὸ χέρι του, τρέχει ἀπὸ τὴν ίδιαν ἡρεμηνὴν καὶ μοναχεμένην πτηγὴν ποὺ ἀθόνυβα υροεῖ στὴν οἵτινα τοῦ Βουνοῦ. Καθεμία ἀπὸ τὰς εἰκόνας του χωριστά, σεμνὴ καὶ ἀφάνταχτη, φωτίζει συμπαθητικὰ καὶ ὀραῖα τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου καὶ μιλεῖ γιὰ τὸν ἀνθρωπὸν, δροῖος ἔζησε δλην τὸν τὴν ζωὴν μὲ τὴν νοσταλγικὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τῆς τέχνης.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ*

ΦΥΛΛΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Α πὸ τὸ περιστύλιο ἡ Αντοκράτειρα πέρασε ἵσα στὰ δώματά της. Σ' αὐτὰ τὰ διαμερίσματα σκόρπισε δῆλη τὴν ψυχὴν της: εἶναι τὸ πιὸ ἔξαίσια ποιητικὸ πρᾶμα ποὺ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῇ καὶ ποὺ θὰ δινειρεύτανε νᾶβρισκε σ' αὐτὸν τὸ σπίτι καὶ σ' αὐτὸν τὸν τόπο.

— Μονάχη μου τάβαλα δῆλα σὲ τάξη, εἶπε, καὶ μοναχὴ μου διάλεξα τὸ καθετί. Γ' αὐτὸν αἰσθάνομαι τὸν ξαντό μου λιγώτερο ξένο ἐδῶ παρὰ στὴ Βιέννη.

«Εἶναι μεγάλη ἀπόσταση, ἀποκρίθηκα μέσα μου, ἀπ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ δώματα ἵσα μὲ τὶς φανταχτερὲς σάλες τῆς Μπούνγη στὴ Βιέννη ὅπου δῆλα θυμίζουν κάποιαν ἰδέα, μὰ τίποτα δὲν ξυνῷ ἔνα αἰσθητήμα». Ἐδῶ σ' αὐτὸν τὸ home, ποὺ τὸ δημιούργησε μονάχη της ἀπὸ ἀκρη σ' ἀκρη, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὑπέροχης ὑπάρξεως της καθαρότερα ἀκόμα ξανοίγονται. Ἀπὸ τὴν κάθε γωνιὰ τῶν δωματίων αὐτῶν ἀγαβρύζει τὸ τραγούδι καὶ τὸ φέγγος τῆς ἔξαίσιας λύπης ποὺ περνοδιαβάινει ἀποφυλλίζοντας τὴν ωριστήν της γιὰ δροῖον μπορεῖ νὰ τὴν ἰδῇ καὶ νὰ τὴν ἀκούσῃ. Παντοῦ σχήματα ἀβρὰ καὶ σπάνια, ἀχνιχωμάτες δίχως ονομα ποὺ μοιάζουνε μύρα ξέψυχα, χρυσάφια σκοτεινιασμένα ἀπὸ παλιοὺς χρόνους ξεχασμένους, φωτίσματα ποὺ χλωμαίνονται καὶ σβήνουν ἀπαλά. Τέτοιος ἔπειρε πάνταν καὶ δι γυναικῶν τῆς Πηγελόπης καὶ τῆς Ελένης, ἀν αὐτές οἱ εὐγενικές καὶ γλυκόψυχες γυναῖκες είχαν τὴ συναίσθηση τῆς λαμπροσύνης τῶν δινειρών τους.

Καὶ ἦταν ἐδῶ θρονιὰ καλοφτειαγμένα σὰν κ' ἔκεινο ποὺ ἡ Ἀδράστη ἔφερε τῆς Ἔλενης νὰ καθήσῃ. τῆς Ωριούνης θρόνο, μὲ χωνευμένα ἀσήμια καὶ σιντέφια, καὶ τὸ καθένα σκεπασμένο μὲ μιὰν ἀργυρόλευκη παχύμαλλη προβιά, καὶ σκαμνάκια δύμοφα νάναβαστοῦν γυναίκεια πόδια γλυκομάλαγα σὰν ἀσπρα περιστέρια, καὶ ἀψηλές ντουλάπες σὰν τῆς Πηγελόπης ποὺ φύλαγε μέσα τὰ μοσχομύριστά της πέπλα τάλικοπλουμισμένα. Μιὰ πιθαμή μονάχα ψηλότερος ἀπ' τὸ πάτωμα εἶναι στημένο στὴν κρεβατοκάμαρῃ τὸ ἀπλόχωρο ἐλληνικὸ λέκτρο, δουλεμένο στὴν ἐντέλεια, δμοιο μὲ κεῖνο ποὺ

θήλιασε δ' Όδυσσες ἀπάνω στὴ ρίζα τῆς ἐλιᾶς: στὶς τορνευτὲς δόλοστιλπνες κολῶνες Νύμφες ἀναγέρουν δῶσαν ποθολυμένες, ἀναβαστῶντας τὸ προσκέφαλο ποὺ τὸ τριγυνοῦν δινειράτα ἀλαφόφτερα καὶ μιὰ χλαίνα πορφυρομέταξη εἶναι ἀπλωμένη στὸ φίλυππο τὸ στρῶμα: — ἔτοι καὶ ἡ Ἔλενη, ἡ ἀταίριαστη τοῦ Δία θυγατέρα, παράγγειλε στὶς δούλειες καὶ στὶς παρακόρες της νὰ στρώσουν τοῦ Τηλέμαχου γιὰ νὰ χαρῇ τὸν ὑπνὸν τὸ γλυκό. . Σιμά στὸ κρεβάτι βρίσκεται ἔνα πρόσευχητήριο ξύλινο καὶ πάνω σ' αὐτὸν ἔνα εἰκόνισμα ἀσημένιο βυζαντινὸ τῆς Παναγίας. Στοὺς τοίχους ζωγραφίες δῆλο χρώματα ἀνοιχτὰ μὲ πολὺν ἥλιο καὶ τραγούδι μέσα τους: ἡ ἀγαπημένη κόρη της ἡ Βαλερία — μιὰ συμφωνία ἀπὸ ἀχνες ροδινες — κουκουλωμένη σ' ἔνα σύννεφο ἀπὸ ἀνθη μυγδαλικές. Καὶ θαυμάσια βάζα ἀρχαῖκα ἀπὸ ἔκεινο τὸ πανάρχαιο γλυκόποιο γναλὶ ποὺ θρύψαλα τοῦ βρίσκονται μὲ τοὺς ἀρχαῖους τάφους δίπλα στὰ κόκκαλα τῶν νεκρῶν. Τὰ λουλούδια ποὺ παντοῦ σκορπίζουν τοῦ μωσητηρίου τους τὸ λιβάνι, τὴ χάρη τους τὴν ἀβρὴν ἐπιθανάτια, εἶναι μ' ἔναν τρόπο βαλμένα διμάδια ποὺ φαίνονται σὰν δργανωμένα σὲ μιὰ ζωὴν καινούργια: σ' αὐτὰ τὰ δώματα αἰσθάνεται κανεὶς γύρω του νὰ γλυκοζοῦν διότερεμες οἱ αἰθέριες ψυχίτσες ἔξαίσιων φυτικῶν πλασμάτων καὶ εἶναι σάματις δῆλα τάνθη στὴν προστάγη κάποιας νεράδας, βασίλισσας τῶν λουλουδιῶν, νὰ ξεκίνησαν ἀπ' δῆλα τὰ λιβάδια κι ἀπ' δῆλα τὰ περιβόλια νάρθουν ἐδῶ νὰ προσκυνήσουν καὶ σὲ EKEINΗΣ μέσα τὴν πνοὴ νὰ μοσχανασάνουν καὶ μὲ τὸ μύρο τους μαζὶ νάγκαλοχύσουν τοὺς πόθους Εκεινῆς. Ἀπὸ τὴ σκεπὴ κρέμονται καντήλες γάλκινες σὰν ἀρχαῖοι ἀμφορεῖς σὲ σχήματα λουλουδιῶν ἡ κογχυλιῶν μὲ Νύμφες καὶ Τοίτωνες μπροστίζονται ποὺ ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τάνθη καὶ τὰ κογχύλια ἀδράχνονται ἀπ' τὰ γλυκομάλαγα κορμιὰ καὶ κάνουνε συμπλέγματα ἐρωτόδυμα. Κι δοποῦ τὰ βλέπει δ νοῦς συλλογιέται διοιδύμιστα τὰ intérieurs πούχει στὶς ζωγραφίες του δ Burne Jones, αἰσθητικὰ καὶ ὑπερεπτυμένα ἴσα μ' ἔκει ποὺ ἀρχίζει ἡ ὁδύνη.

Τόσο πλούσια καὶ συνάμα τόσο ἀβρὰ καὶ ἀπόκοσμα εἶναι δῆλα τὰ ἀντικείμενα σὰν ἰδω-

* Ἀπὸ τὸ ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ κ. Κ. Χρηστομάνου.

μένα σε κάποιαν άλλη ζήση και φτειαγμένα άπο άσωματα όλικα! Άλλα και κάτι άλλο βρίσκεται μέσα τους παρ' ότι βλέπει κανείς και στά πιο δύνεμένα έργα της τέχνης: είναι ή άδυσώπητη άσπλαχνία της άρχαίας Είμαρμένης — δι μαρός ήλιος που καίει μέσα Της που και σ' αυτήν έδω την κατοικία έχει οξείει τὸν ήσυχο του. Καὶ είναι Ἐκείνη μιὰ σύνθεσις ἀπ' δλες αὐτές τις ψλιβεράδες και ὁρισύνες που τις ἐνσαρκώνται μέσα της, που τις ξυπνᾷ σε μιὰ ζωήν ἀνώτερη και ἔπειτα τις σκορπίζει γύρω της. — Κ' Ἐκείνη μὲ πήγαινε γύρω σ' δλα αὐτὰ τὰ δώματα, δλα τόντα πιὸ μαγευτικὸ ἀπὸ τάλλο, δλα σὰ βγαλμένα ἀπὸ κάποιο παραμύθι, δχι τόσο γιὰ τὴν ἔξωτερη τους λαμπροσύνη παρ' δσο γιὰ τὴν ψυχικὴ ἀτμοσφαῖρα ποὺ κρυφοζοῦνται μέσα της.

Στὸ δεύτερο πάτωμα (ἀπὸ πάνω ἀρχίζοντας) βρίσκονται τὰ διαμερίσματα τὰ προορισμένα γιὰ τὸν Αὐτοκράτορα και γιὰ τὸ ἀρχιδουκικὸ ζευγάρι: Βαλερία και Φράντς Σαλβάτωρ.

— Είναι κρῆμα, δτὶ δ γαμπρός μου δε θέλει νἄρθη ἔδω, εἶπε ή Αὐτοκράτειρα, μολονότι τὸν ἔκαμα νὰ ἐλπίζῃ πῶς θὰ βρῇ τὸ καλύτερο κυνήγι τῶν κάπρων στὰ βουνά τῆς Ἀλβανίας. Άλλα δὲν πολυεμπιστεύεται στὴν πεθερά του, πρόσθεσε στάστεια. Μιὰ φορὰ μονάχα ἥρθε, τὴν περασμένη ἄνοιξη, και φεύγοντας τὸ εἶπε καθαρὰ πῶς δὲ θὰ τὸν ἔαναδοῦμε: αὐτὸς προτιμᾶς τὴν Ἀρά Αδστράια και δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὶς ἐλίκες και τὴν θάλασσα, κ' ἡ ἀρχιδουκίσσα Βαλερία ἀγαπᾷ τὸν ἄντρα της πολὺ και γι' αὐτὸν έρεσει δ,τι ἀρέσει κι αὐτουνοῦ.

Και σ' αὐτὰ τὰ λόγια ή φωνὴ τῆς Αὐτοκράτειρας ἀκούστηκε σὰ φαγισμένο γυαλί — ψλιβερὰ παράχορδη. — Επειτα πρόσθεσε:

— Στὴ διαδήκη μου ἀφήνω τὸ Ἀχίλλειον στὴν Ἀρχιδουκίσσα: ἄλλα εἶναι πολὺ πιθανὸν πῶς θάποχτήσῃ μεγάλην οἰκογένεια και γι' αὐτὸν θὰ ἥναι τὸ καλύτερο νὰ τὸ πουλήσω και τὰ παιδιά της νὰ πάρουν τὸ χρήμα. Θὰ δώσω μάλιστα μαζὶ τὸ ἴδιαίτερο μου ἀσημικὸ μὲ τὸ δελφίνι μου χαραγμένο ἐπάνω· ἵσως τὸ πάρη τότε κανένας Ἀμερικάνος: ἔχω ἔνα μεσίτη στὴν Ἀμερικὴ που μούδωσε αὐτὴν τὴν συμβουλή.

— Ετσι μιλοῦσεν ΕΚΕΙΝΗ, ή ἀποστραμμένη ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ή ἐνσάρκωσις τῆς ἀπόκοσμης γαλήνης και τοῦ δνείρου. Θαρρεῖ κανείς μερικὲς φορὲς πῶς θέλει νάναγκάση τὸν ἔαντο

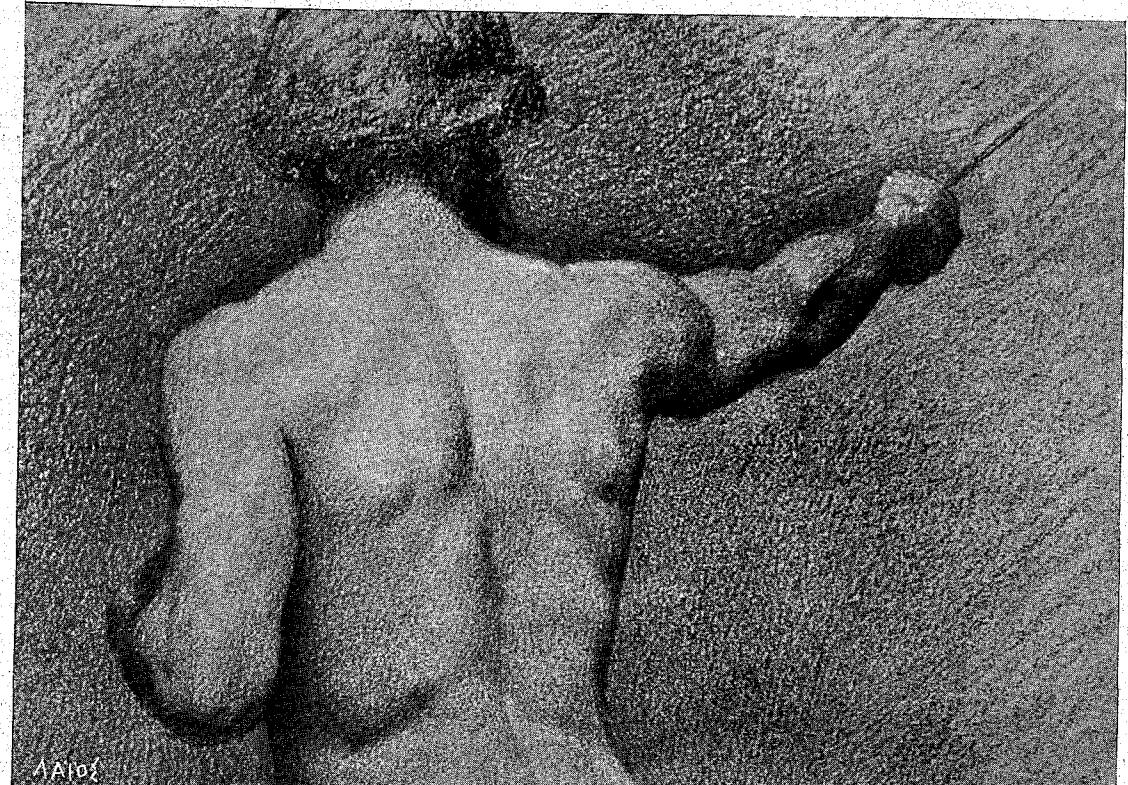
της νάναι μιὰ γνωνάκα σὰν τὶς ἄλλες, μὲ τὸ μυαλό της τετρακόσα, που νὰ μη συλλογίεται παρὰ μόνο γιὰ χρήσιμα και συνειδισμένα πράματα και δλο γιὰ τέτοια νὰ μιλάῃ. Πασχίζει γιὰ νὰ τὸ καταφέρῃ, και μολατάντα και σ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ χυδαία και ἐφήμερα, μόλις τάγγίζει, σκορπίζει μιὰ λάμψη σὰν ἀπὸ κάτι αἰώνιο.

— Απ' τὸ περιστύλιο, διαβαίνοντας ἀπὸ μιὰ διπλοκάρφωτη και στέρεη πύλη δίφυλλη, ἀρχαία και χάλκινη, καθὼς κι ἀπὸ τὰ δώματα τῆς Αὐτοκράτειρας, βγαίνοντας ἀπὸ θύρας δρύινες, βρίσκεται κανεὶς στὴ μεγάλη ἔσωτερη σκάλα. Οἱ τοίχοι εἶναι ωυθμοῦ πομπῆνανοῦ κ' Ἑλληνικοῦ. Σάτυροι και Καρυάτιδες ἀναβαί στοῦν τὰ γεῖσα τῆς σκεπῆς και τὰ διαζώματα τῆς σκάλας. Τὸ κάγκελλο εἶναι ἀπὸ μπροῦντζο και παρασταίνει κλώνια ἐλιᾶς και δάφνης συμπλεγμένα μ' ἀνάμεσά τους πάλι Νύμφες και Καρυάτιδες δρόμες σ' ἀγαλματένια ζήση. Τὸ φῶς πέφτει πάνωθεν ἀπὸ μιὰ σκεπὴ γυαλένια και φωτίζει στὰ γεμάτα τὴν κολοσσαία τοιχογραφία που πιάνει ὅλη τὴν ἔγκαρδσι πλευρὰ τοῦ τοίχου. Τὰ βλέμματα ἔκεινον που κατεβαίνει καθὼς και τοῦ ποὺ θάνεται, πιάνονται αἰχμάλωτα ἀπ' αὐτὴ τὴν ζωγραφιὰ κι οὕτε θέλονταν πιὰ νὰ ἔσφύγουν: εἶναι δ «Θραμβός τοῦ Ἀχιλλέως» που σέρνει τὸ πτῶμα τοῦ Ἐκτορος γύρω ἀπ' τὰ τείχη τῆς Τροίας. Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ζωγραφιά, ὑστερ' ἀπ' τὰ δσα εἶδε ἵσα μὲ τώρα, φαντάζεται κανεὶς πῶς δ γαμένος κόσμος τῆς δμορφιᾶς ξαναζωντάνεψε ἔδω μαζὶ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, πούνται τὸ σύμβολό του, και πῶς μαζὶ του θριάμβευε. Και ή σκάλα, περνῶντας μπρός ἀπὸ ἔξαίσιο ἀγγεῖο στημένο σ' ἀνάβαθμο (που παρασταίνει ἔνα ἄντρο κογχυλένιο και μέσα μιὰ νύμφη κοιμισμένη μ' δλόγυρο τῆς Τρίτωνες και Ναϊάδες συμπλεγμένους — τὸ δλο βγαλμένο μέσ' ἀπ' τὰ κύματα), κατεβαίνει στὸ πρῶτο και κάτω πάτωμα και στὸ ἄτριο.

— Ἀφοῦ μοῦ ἔδειξε δλο τὸ παλάτι, ή Αὐτοκράτειρα μοῦ εἶπε:

— Θὰ μένωμε δσο μπροῦνμε λιγώτερο στὸ σπίτι. Δὲν πρέπει νὰ ξδεύη κανεὶς τὶς πολύτιμες ὕρες τῆς ζωῆς ἀνάμεσα στοὺς τοίχους παρ' δσο εἶναι ἀπαραίτητο, κ' οι κατοικίες μας πρέπει νάναι τέτοιες που νὰ μὴν μποροῦν ποτὲ νὰ μαράνουν τὶς γοήτειες που φέρνομε κάθε φορὰ μαζὶ μας ἀπ' ἔξω.

Κάθε μέρα κοντὰ τὸ μεσημέρι, ὅταν ὁ ἀέ-

ΛΑΙΟΣ

ΣΠΟΡΑΔΗ

Ν. ΚΟΥΝΕΔΑΚΗ

ρας ποτισμένος ήλιο περιγυρίζῃ τὸ καθετὶ μ' ἔνα φωτοστεφάνι χρυσοκόκινο, στὴν κάθε γραμμὴ ἀπάνω βάζῃ μιὰν οὐγια πορφυρὸ κ' ἰριδοχρώματη και δλα κοίτωνται ἐκστατικὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς κάψας τῆς ἔρημικῆς, που κρυφακούνται τὰ δνείρα, ή Αὐτοκράτειρα βγαίνει ἀπ' τὸ παλάτι της ..

Και μόλις διαβοῦμε τὴν μεγάλη καγκελόπορτα, δεξιὰ και ἀριστερὰ τῆς δημοσιᾶς που ἀργοκυλάει τὴν λαύρα της σὰ λευκὸ ποτάμι μέσ' ἀπ' τὸ χωρὶ τοῦ Γαστούριον ἵσα κατὰ τὴν χώρα, πέφτομε μὲς τὶς ἐλίες, στὸν δασωμένους ἐλαιῶνας που μᾶς κουκούλωνται.

Τί γαλήνη βασιλεύει ἔδω μέσαι, λησμονιάρα! Τί φεγγερὸ σκοτάδι!

— Ο ήλιος σταλάζει μέσ' ἀπὸ τὶς ἀσημόγιαλες και σὰν πουπουλασμένες φυλλωσίες χωρις νὰ ζεσταίνῃ κι οὕτε καλὰ καλὰ νὰ φωτίζῃ.

— Οπώς στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας οἱ ἀγτῖδες τοῦ ήλιου πέφτουν ἔσθωρες και ἀπόθαμπτες μέσ' ἀπ' τὰ πράσινα νερά, ἔτσι γίνεται και σ' αὐτὰ τὰ πανάρχαια ἔλληνικὰ δάση τῶν ἐλιῶν — τὸσο

παλιὰ που δὲν ἔχουν πιὰ ήλικία — που ἐπιμένουν νὰ ζοῦν πάντα κοντὰ στὴν ἀρχαία θάλασσα, στὴ θάλασσα στὴν ὑπερβολικὰ γλαυκή, τὴν ὑπέρολαμπη και φριχτή. Τί ὑπερδύναμη ζωὴ μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς κορμοὺς που δὲ στέκονται ποτὲ δρόμοι και ἀλύγιστοι δριώς στὰ δάση τοῦ βριοῦ, παρὰ φρόνιμοι και στριφογρισμένοι, γωνιολύγιστοι και κλαδόγερτοι ή σιωπηλὰ σκυμμένοι κατέμπροσθεν ή ἀνοίγονταις ἀγκαλιές, πάντα δμως σὰν ἔμψυχοι δείχνουνται μάτια μας. Και μολονότι οι δίζες τοὺς στέκονται τόσο ἀλάργα η μιὰν ἀπ' τὴν ἀλλην, οι κορφές τοὺς σμίγουν και ἀφήνουνται νὰ χυθοῦν ή μιὰ μέσαι στὴν ἄλλη οἱ τραγουδίστρες φυλλοκόμες. — Ετσι ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ συγκινηθῇ σχεδὸν ἀπ' τὰ αἰσθήματα που μὲ τόσο πάθος φανερώνουνται, νοιώθει σὰ μιὰ συγγένεια μαζὶ τους και μαδαίνει νὰ πιστεύῃ τὰ παραμύθια τῶν μαγεμένων δέντρων.

— Τὶ πλούσιος που αἰσθάνεται δ ἀνθρώπος και τὶ ἀσφαλής μέσαι σ' αὐτὸν τὸ δάσος, τὸ τόσο φωτεινὸ στὴ σκοτεινιά του και τόσο

κατοικημένο στη μεγάλη του έρημια, είπε ή
Αντοκράτειρα, τήν πρώτη φορά πού μπήκαμε
έδω μέσα.

Γύρω απ' τὸ κάθε λιόδεντρο τὸ χῶμα εἶναι
ἀνασκαλεμένο σὲ χοντροὺς οβώλους. Ἡ γῆς
πέφτει κι ἀνεβαίνει σὲ σκαλοπατιὲς ποὺ πολ-
λές τους εἶναι τοιχωμένες μὲ λιθάρια, καὶ πάν-
τοῦ ἀπλώνεται ἡ πράσινη χαρὰ τῆς χλόης.
Στάνοίγματα τῶν δέντρων, πούν' ὅλο φρε-
σκοφυτρωμένες χορταριὲς φτερόκλωνες, ροδί-
ζουνε σ' ἀψηλούλιγνα ἀνθοδέματα οἱ ἀσφόδε-
λοι, ἀρίθμητοι οἱ κίτρινοι κρόκοι καὶ οἱ ἀγριο-
νάρκισσοι ἀνθίζουν, καὶ οἱ θλιβεροὶ υάκινθοι
καὶ τὰ γαλανὰ κρινάκια σὰ μάτια ποὺ γλυκο-
θωροῦνε μιριανθίζουν.

Ω τὰ μυστικὰ τῶν λιβαδιῶν τῶν ἀπόμο-
νων!

Κ' εἶναι καὶ κάτι μεγάλες ἀπλες διλόλευκες
ἀπὸ μικρὲς χλωμοῦλες μαργαρίτες· καὶ χαμομή-
λια ποὺ ὅλα ἔχουνε χρυσές καρδοῦλες.

— Δὲν ἔρεω, γιατὶ αὐτὰ τάστρα μοῦ χύ-
νουν τόσην ἀνοιξῆ στὸ στῆθος καὶ τόσο φῶς,
εἴπε σιγαλὰ ἡ Αντοκράτειρα, καθὼς περπατού-
σαμε πάνω σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ λουλουδένια
σεντόνια.

Καὶ παραπέρα πέφτει κανεὶς σὲ γονθοτόπια
μαλακὰ γεμάτα ἀνεμῶνες — τὶς ἀνεμῶνες ποὺ
γεννήθηκαν ἀπ' τοῦ "Αδωνη" τὸ αἷμα — καὶ
μέσα σὲ λίμνες ἀπὸ παπαροῦνες, πιὸ κόκκινες
ἀκόμα κι ἀπ' τὸ αἷμα: σὰ χεῖλη καυτερὰ κι
ἀμπλητὰ τὰ φύλλα τους γλυκανούγουν κι ἀνά-
λαφρα σαλεύουνε μὲς τὴν πνοὴν τοῦ ὑπνου,
λυώνοντας σὲ φλόγες ἐκστατικές...

Πρόβατα ἔβοσκαν ἀργοσάλευτα κάτω ἀπ'
τὶς ἐλιές.

Ἐνα βισκόπουλο γυμνόποδο ἥτον κουρνια-
σμένο σ' ἕνα ἀπ' τὰ μικρὰ γυροτοίχια ἀπὸ λι-
θάρια ἀπανωτά, ποὺ περιβαστοῦν τὶς μαλα-
κοχώματες σκαλοπατιὲς ἵδια κι ἀλλαχτα ἀπ'
τὸν καιρὸν τῶν μακρύκουπων Φαιάκων, καὶ
ἔτρωγε ἕνα κοιμάτι μανδρόψωμο μὲ θροῦμπες
ποὺ τὶς εἰχε μάσει ἀπὸ χάμω. "Οταν περά-
σαμε ἀπὸ μπρός του, χαιρέτησε, χωρὶς νὰ κον-
νηθῇ ἀπ' τὴν θέση του: «Καλημέρα Βασίλισ-
σα!» κ' ἔκοψε μὲ τάσπρα τον τὰ δόντια μιὰ
μεγάλη δαγκωνιὰ σὰ μισοφέγγαρο μὲς τὸ ψω-
μί του τὸ πιτουργίσιο πούνχε χρῶμα. ζαφορᾶς.
Κ' ἡ Αντοκράτειρα, χαμογελῶντας, τοῦ ἀποκρί-
θηκε παίρνοντας τῆς Κορφιάτικης φωνῆς τὸν
τραγουδιστὸ ρύθμο:

— Καλημέρα σου!

Μόλις πήγαμε λιγάκι παραπέρα καὶ πίσω
μας ἀκούστηκαν οἱ στριγγόλαλοι ἥχοι μιᾶς τσο-
πάνικης φλογέρας. Γύρισα πίσω μου καὶ εἶδα
τὸ μικρὸ βισκὸ ποὺ φύσαγε μὲς τὸ καλάμι
του σαλεύοντας τὰ δάχτυλά του μὲ μιὰν ἀρ-
γούσνη ὅλο πάθος: ἔνα δυὸ τόνοι ἥταν, ψιλοὶ
καὶ διαπεραστικοὶ, ποὺ ἀνεβαίνανε στὸν ἄέρα
καὶ θλιβερὰ πλανιοῦνταν ἀνάμεσα στὰ δέντρα
ῷς ποὺ ἀπὸ τὴν κούραση κι ἀπὸ τὴν λύπη ἔ-
πνοοι ξαναπέφτανε μέσα στὸν ἑαυτό τους· καὶ
πάλι κινοῦσαν τρικλίζοντας μέσ' ἀπ' τὶς ἐλιές,
στεναγμοὶ χλωμοὶ κι ὀλότρεμοι, κατὰ τὰ μακρι-
νά, πρὸς τὰ φεγγερὰ τάνοίγματα ἀπ' ὅπου μπό-
ραγαν τὴν θάλασσα νάγγαντέψουν. Καὶ δὲν
ἀκούγονταν πιὰ οἱ μέλισσες ποὺ ὡς τώρα δὰ
βιομβούσανε μέσα στὸ φωτεινὸ ἡσκιόφωτο πά-
νω ἀπ' τὰ λουλούδια, οὐδὲ τὰ πουλιὰ ποὺ
λίγο πρωτύτερα ὅλα μαζὶ μὲ δλῆ τους τὴν δύ-
ναμη γλυκολαλοῦσαν. Τίποτα ἔδον ἀπ' τὴν φω-
νὴ τοῦ ἀνδροῦ τοῦ ποιμενικοῦ ποὺ σιγοστά-
λαζε παντοῦ, ποὺ ἔχειλοῦσε ἀπ' τὸν ἑαυτό
της σὲ παροξυσμοὺς ὁδύνης καὶ ἥτανε σὰ νά-
χανε σχισθῆ ἀπ' τὴ φωνὴν αὐτὴ τὰ πέπλα τῆς
λησμονιᾶς καὶ τοῦ ὄνειρου.

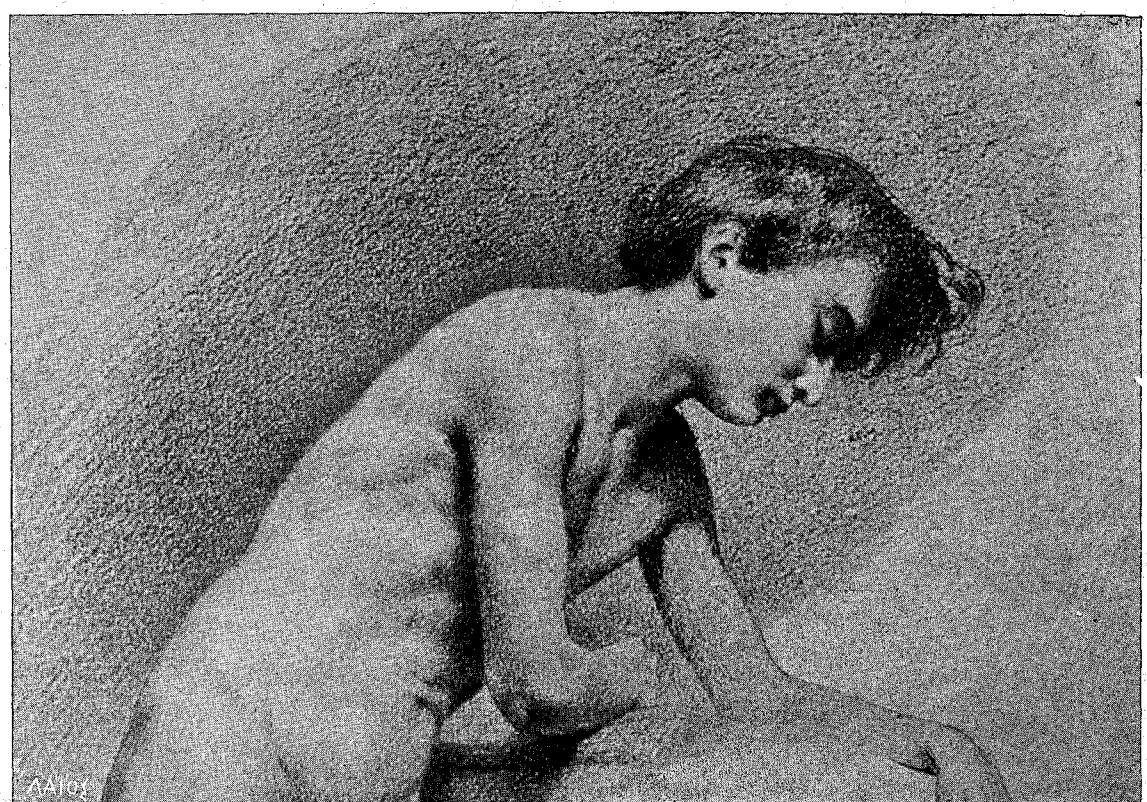
Τότε, καθὼς ἀκούσει αὐτὴν τὴν φλογέρα νὰ
στενάζῃ, ἡ Αντοκράτειρα εἶπε:

— Τί λύπη καὶ τί νοσταλγία μέσα σ' αὐ-
τοὺς τους ἥχους! Οἱ παλιοὶ ἀνθρωποι ἔβα-
λαν αὐτὸν μέσα ὅλα δσα εἶχαν ἀνθίσει ποτὲ
μὲς τὶς καρδιές τους. Γι' αὐτὸν τώρα ἀπ' αὐ-
τοὺς τους λίγους τόνους βγαίνουν ὅλες οἱ πιὸ
θανατερὲς πίκρες καὶ ὅλες οἱ ποιὸ ἀλάλητες χα-
ρὲς τῶν παλιῶν ἀνθρώπων μαζὶ καὶ τῶν και-
νούργιων.

Καὶ πρόσθεσε σὰ νάλεγε δυνατὰ τὴν σκέψη
πούχα κάμει μέσα μου:

— Ποτὲ ἡ Τέχνη δὲ θὰ πλάσῃ μεγαλύτερο
ἀριστούργημα ἀπ' τὸ τὸ τραγούνδι τοῦ βισκοῦ
γιατὶ ἡ τέχνη δὲν εἶναι παρὰ μιὰν ἀντιφεγγιά
τῆς ἐσωτεροῦς ζωῆς, ἐνῶ αὐτοὶ οἱ φτωχοὶ στε-
ναγμοὶ τῆς φλογέρας εἶναι ἡ ἵδια ἡ βαθειὰ
ζωῆ!

Κ' ἔγω ἔξακολούθησα μονάχος μου τὴν σκέ-
ψη της: «Μὲ τοὺς ἵδιους ἥχους στὶς ὁδοὺς τὶς
Πανικές, δταν ἡ Φύσις ἀνοιγε τὶς μητρικὲς
λαγόνες στὴ φρικτὴ ἥδονή, οἱ Φαῦνοι ξεγε-
λοῦσαν τὶς Νύμφες — καὶ διὰ βισκὸς διὰ Κούρ-
βεναλ τοὺς ἵδιους στόνους ἔβγαζε ἀπ' τὸ κα-
λάμι του ὅσο τὸ ποδοφυρόβαφο παννὶ τῆς Ι-
ζόλδης δὲν εἶχε ἀκόμη ἀνθίσει στὰ πελαγίσια
σύμθολα..

ΕΠΟΓΗ

N. ΚΟΥΝΕΛΑΚΗ

'Αλήθεια πολλὲς φορὲς ἀναγκάζομαι νὰ
κρατηθῶ γιὰ νὰ μὴν ξεφωνίσω ἀπ' ἀναγάλ-
λιαση, τόσο αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου πλου-
τισμένον ἀπὸ τὸ ἀγνάντεμα τῆς ψυχῆς της.

Ἐκείνη μ' ἔμαθε νὰ ξανοίγω μέσα μου τὴν
εἰκόνα τοῦ ἔγω μου καὶ νάφηγκραζωμαι τὴν
μουσικὴ τῶν σκέψεων μου. 'Αλλὰ μοῦδωσε
καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη της καὶ ὅλες τὶς πε-
ριφρονήσεις της. Μὲ τὰ δικὰ της τὰ μάτια ἀ-
νακάλυψα τὴν ὀροισύνη ποὺ κοίτεται κρυμμέ-
νη μέσα στὴ ζωή. 'Εκείνη μοῦ φανέρωσε τὰ
μυστικὰ ποὺ βρίσκονται μὲς τὰ βουνὰ τὰ παν-
τέρημα καὶ στὶς θάλασσες τὶς τρίκυμιστές, μ'
ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶ τοὺς ἀπειρόνες δεομοὺς
μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ρόδων ποὺ
ξεφυλλίζονται, ἀνοίξε τὴν καρδιά μου στὴν ἀ-
πειροσύνη τοῦ ὠκεανοῦ, ἔντυσε τὰ δύνειρά μου
μὲ τὴ γλαυκοσύνη τούρανοῦ, στάλαξε μέσα

στὰ λόγια μου τῶν πεύκων τὸ τραγούνδι. Σ'
Ἐκείνη χρεωστῶ δτι εἶμαι, — καὶ δτι ποτέ
μου φαντάσθηκα ἡ δημιούργησα δὲν εἶχε ἀξία
παρὰ μονάχα γιὰ χάρην 'Εκείνης καὶ σ' 'Εκεί-
νην ξανακύλησε πούτον ἡ πρώτη του πηγῆ.

Εἶναι ἀρκετὴ εὐτυχία ποὺ ἔζησα γιὰ νάποχτή-
σω αὐτὸν ποὺ γιὰ μένα ἥτον 'Εκείνη.

Αὔριο φεύγω νὰ πάω νὰ ίδω τοὺς γονεῖς
μου. 'Η ήμερομηνία τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἥτον δ-
ρισμένη κιόλας ἀπ' τὴν ἥμέρα ποὺ μὲ κάλεσεν
'Εκείνη κοντά Της.

Φυσικά, διέχομός μου, ἡ παρουσία μου,
ἡ ἀναχωρησίς μου δὲν εἶναι γιὰ 'Εκείνην
παρὰ ἔνα ἐπεισόδιο: «ἡ δλλαγὴ εἶναι τὸ χάρ-
μα τῆς ζωῆς!» "Ετσι καὶ τὸ ωραῖο πεῦκο
τοῦ Μιραμάρε δὲν ταράχθηκε καθόλου ἀπ'
τὰ σπουδαγίτα ποὺ ξεφωνίζαν καὶ φτεροκο-
πύσανε σ' ἀτέλειωτους καημοὺς μὲς τὰ κορ-
φόκλαρά του. 'Αλλὰ γιὰ μένα αὐτὸν τὸ ἐπει-
σόδιο ἔγινε ἡ ἵδια ἡ ζωή. Καὶ.. δὲν ξέρω
τι θὰ ήγιαν ἡ συνέχεια...

Γιὰ τελευταία φορά, σὰ μέσα σ' δνειρο, ξ-
δρεψα, στὸ πλευρό Της, τὸν κρόκο καὶ τὴν ἀ-
νέμωνα — σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ λιβάδια ποὺ μοῦ
τὰ φανέρωσεν 'Εκείνη τόσο χιμαιρικά.

— Κυττάξτε αὐτὸ τὸ τοπίο, μοῦ εἴπε, μ' δῆλη τῇ δύναμη τῶν ματιῶν σας, γιατὶ ἵσως ποτὲ πιὰ δὲ θὰ τὸ ξαναδῆτε ἔτσι...

Καὶ ἥπια τὴν ἀνοιξη καὶ μέθυσα ἵσα μ' ἔνα φρένιασμα θλιβερό, σὰ νὰ μὴν εἶχα ἄλλην ἀνοιξηνά νὰ ζήσω ἢ σάμπως τῆς ζωῆς μου οἱ μελλούμενες ἀνοιξεῖς νὰ μήν 'θελε ἀνθίσουν παρὰ σ' αὐτηνῆς τὴν θύμηση μονάχα...

Τὴν ἀποχαιρέτησα στὸ Περιστύλιο.

Ήτανε δέκα τὸ βράδυ ἡ ὥρα. Γιὰ ἔξαιρεση μ' εἶχε φωνάξει ἄλλη μιὰ φορὰ αὐτὴν τὴν περασμένην ὥρα γιὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετῆσω, ἐπειδὴ τὸ αὐτοριακὸ ἀτμόπλοιο τῶν Πατρῶν ἔφευγε τὴν ἄλλη μέρα πολὺ πρωῒ κ' ἔτσι δὲ θὰ πρόφθαινα νὰ τὴν ξαναϊδῶ...

Ἡ ψυχὴ μου ἥτονε βαρειὰ σὰ σύννεφο κ' ἔνα σύννεφο μαύρης ἀπελπισίας σηκώθηκε μέσα μου καὶ μὲ κουκούλωσε ὀλόκληρον, ὅταν ἔναντι, στὸ γλαυκὸ φῶς τῶν καντηλῶν μὲ τοὺς Τρίτωνες, τὴν ἀγαπημένη καὶ σεπτὴ μελανόγραμμη μορφὴ τῆς νὰ κρυφογλιστράῃ ἀνάμεσα στὶς ἀσπρες κολῶνες τοῦ περιστύλιου δπῶς ποτὲ πιὰ στὴν ζωὴ μου δὲ θὰ τὴν ξανάβλεπα.

Δὲν ἔβγαλα οὕτε λεξῆν ἀπ' τὰ χεῖλη μου, γιὰ νὰ μὴν τρομάξω κάτι μέσα μου καὶ γιὰ νὰ μακρύνω τὴν ἥδονὴν ποὺ μοῦ προξενοῦσεν ἡ ἀτέλειωτη πίκρα τῆς ὁδύνης μου. Ἐκείνη ὅμως μοῦ μίλησε περισσότερο ἀπ' δ', τι συνείδησε καὶ μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ μοῦ φάνηκε πῶς ποτὲ μου δὲν τὴν εἰχ' ἀκούσει ἀπ' τὰ χεῖλη τῆς τόσο γλυκόλαλη καὶ πονεμένη.

'Αλλὰ δὲν ξέρω τί μοῦ εἴπε: ξέρω μόνον δτὶ τὰ δάκρυα μου ἔβρεχαν ἀπάνω στὸ κρινένιο χέρι τῆς ὅταν μοῦ τὸ ἔδωσε νὰ τὸ φιλήσω. Καὶ συνάμα μοῦ ἔβαλε στὸ χέρι μου μιὰ μικρὴ θήρην ἀπὸ πορφυρὸ βελοῦδο καὶ εἴπε σιγανά:

— Νὰ ἡσθε εὐλογημένος κ' εὐτυχής!

''Ακουσα καθαρὰ αὐτὰ τὰ λόγια, ἄλλα δὲν τὰ κατάλαβα παρὰ ὑστερώτερα μονάχα, ἀφοῦ ἔψυγα ἀπὸ κοντά τῆς.

Μὲς τὶς βροντές τοῦ αἷματός μου, ποὺ ἐπινιγαν τὸν κρότο τῶν βημάτων μου, κατέβηκα τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια τῆς σκάλας τῶν θεῖσσῶν (ὢ βέραια καὶ αὐτὲς θὰ μὲ κύρταζαν ἄλλοιωτικα) κ' ἔτρεξα νὰ κρυφτῶ στὴν κάμαρὴ μου.

Ἐκεῖ αἰσθάνθηκα τὸ βελούδενιο κουτάκι ποὺ τέσφιγγα στὸ χέρι μου — εἰδεμὴ δὲ θὰ

πίστευα στὴν πραγματικότητα αὐτῆς τῆς ὥρας. Τὸ ἄνοιξα: μιὰ χρυσὴ καρφίτσα τοῦ λαιμοδέτη ἦτανε μέσα, ἐνα Ε διαμαντένιο μ' ἀποπάνω τὴν αὐτοκρατορικὴ κορώνα κι ὀλόγυρα μεγάλα μπριλλάντια. Οἱ πέτρες στὸ γλαυκὸ φέγγος τοῦ ἡλεκτρικοῦ χύνανε δάκρυα ἀπὸ φωτιά. Θυμήθηκα τότες, δτὶ τὰ μάτια τῆς μ' εἶχαν κυττάξει γιὰ πολλὴν ὥρα καὶ σὰ θαμπωμένα ἀπὸ κάποιο πέπλο, ὅταν ἀκόμα μιὰ φορὰ — γιὰ τελευταία φορὰ — στὸ τελευταῖο σκαλί, ἔσκυψα μπροστά τῆς βαθιὰ ἵσα μὲ τὸ μάρμαρο, χωρὶς νὰ ξέρω τί κάνω...

Ἐπειτα — θάτανε μεσάνυχτα — βγῆκα ἀπὸ τὸ δωμάτιο μου κι ἀπ' τὸ παλάτι, ἔξω στὸ δρόμο: μέσα σ' αὐτὸ τὸ πένθιμο κι ἀπέλπιδο μεσονύχτι επιασα νὰ σκαρφαλώσω στὸ ψήλωμα ποῦ δρόθιστεκεν ἀντίκρου.

Τὸ τοπίο μοῦ φάνηκε ἀγγνώστο καὶ μπερδεμένο· οἱ μαῦροι κορῷοι τῶν ἔλιων μὲ κυττάξανε μὲ τοὺς ρόζους τους σὰ μάτια βαθουλὰ καὶ τὰ κλαριά τους ἀποπάνω μου σαλεύανε μεγάλες φτερούγες. Ἀκούγα τὰ βήματά μου σὰν ἀπὸ μακριὰ καὶ μοῦ φαίνοταν πῶς ἡ λύπη μου βρισκόταν ἀπέξω μου καὶ βάδιζε στὸ πλάι μου σὰν ἥσκιος...

Ἐπύνησα τὴν νύχτα, προτοῦ νὰ δρόθισῃ ἀκόμα καὶ νάκκουμπήσῃ τὴν χλωμάδα τῆς ἡ αὐγὴ στὰ γυαλιά τοῦ παραδύρου μου, κι ἀγνάντεψα, κοντά στὸ προσκέφαλό μου, ἀναμμένο τὸ κερὶ πούχα ἔχεάσει νὰ τὸ σβήσω: μὲ περίμενε ἡ φλόγα μ' ἀγρυπνο τὸ μελανό τῆς μάτι (ἄχ τι θλιβερὴ καὶ βαθυσκότεινη μέσα στὴν κρυερὴ χλωμάδα ποὺ σιγὰ σιγὰ περιχνύοταν!) — φαινόταν πῶς μὲ περίμενε ὅλη τὴν νύχτα νὰ ξυπνήσω, σὰ νὰ συμβόλιζε τὸν πόνο μου πὸν ἀγρυπνος καταλιόταν δλομόναχος ἐνόσῳ ἐγὼ κοιμόμουν. Καὶ ἡ καρδιά μου σχίστηκε ἀπὸ μιὰν ἀλάλητη ἀπελπισία...

Καὶ ὑστερα τὸ πλοῦτο μου πέρασε μπρὸς ἀπ' τὸ γιαλὸ τῆς Μπενίτσας. Ἐκεῖ ψηλά, στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, στεκόταν τὸλλόλευκο παλάτι μὲς τὰ δέντρα σὰν κάποιο χτίριο ἀδιάφορο καὶ ἔνο, κλείνοντας τὴν ζωὴ του ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο. Καὶ τὰ μικρὰ τὰ κυματάκια ποὺ δλοένα καὶ χωρὶς τελειωμὸ τρέχανε νὰ ξαναπέσουν ἀπάνω στὴν ἀμμουδιά, σὰ νὰ μὴν μπορούσανε νὰ τὴν ἀποχωρισθοῦν, ἥταν ἀπ' τὴν λαχτάρα τους ὅλα βιαστικὰ κ' εἶχαν ἀλλοῦ τὸ νοῦ τους... καὶ οὕτ' ἔνα δὲ γρύοισε νὰ μὲ κυττάξῃ...

K. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

LE CHEVALIER DE ZEPHAROVICH

μιον καὶ τὴν πέριξ αὐτῆς θαυμασίαν φύσιν. Ἐκ παιδικῆς ἥλικιας ἴδιατεραν ἥσθιαντο κλίσιν πρὸς μελέτην τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ποιητῶν πεζογράφων ἐμελέτα κατὰ προτίμησιν τὸν Ὁμηρον καὶ τὸν Δημοσθένη μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ γυμνασιακοῦ προγράμματος καθωρισμένην διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, εὔρισκε πάντοτε εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδίδεται κατ' ἴδιαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ἐχων ὡς βάσιν τὰς πλουσίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γνώσεις, ἐπεδόθη δλίγονος μῆνας πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν, εἰς τὴν μελέτην τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἀνευδιασκάλου, ἥν καὶ ἔξεμαθεν ἐντὸς ἐνδός μόνον ἔτους εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ διμιῇ αὐτὴν μετὰ πολλῆς εὐχερείας.

Μόλις δεκαεξατῆς ἐνεγράφη εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Graz, μετ' ἐνδελεχεῖς δὲ σπουδᾶς ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ εἴτα ἐν Βιέννῃ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δποίων δχι μόνον δὲν παρημέλησε τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐτελειοποίειτο συστηματικῶς, ἀναγνώσκων Ἑλληνικὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, ἰδίᾳ δὲ τὴν τότε ἐκδιδομένην εἰκονογραφημένην «Ἐστίαν», ἐπεδόθη εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον, διορισθεὶς κατ' ἀρχὰς μὲν γραμματεύς, εἴτα δὲ δικαστής καὶ διαπρέψας μετ' οὐ πολὺ ὡς εἰσαγγελεὺς ἐν τοῖς ἐπαρχιακοῖς δικαστηρίοις τῆς "Ανω καὶ Κάτω Αὐστρίας, μάλιστα δ' ἐν Βιέννῃ καὶ τῷ παραδουναβειόδιντζ.

Ἐν ἔτει 1894 δ. κ. Ζεφάροβιτς ἐπεσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν τὴν Ἑλλάδα, ἔμεινε δὲ τόσον ἐνθουσιασμένος ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἡμειπιστημονικῆς περιοδείας, ὥστε πρὸν ἡ παρέλθωσι δύο ἔτη περιήρχετο τὸ δεύτερον τὰ κλασικὰ ἀδάφη, σταθμεύων ἴδιᾳ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰ σφζόμενα κέντρα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Οὕτω ἐπεσκέφθη διαδοχικῶς τὰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐγνωσίσθη πρός τινας τῶν ἡμετέρων ποιητῶν καὶ λογογράφων, τὴν Κόρινθον, τὸ Ναύπλιον, τὰς Μυκήνας, τὴν Τύρινθα, τὰς Καλάμας, τὴν Ζάκυνθον, τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὴν Κέρκυραν, δτε δὲ ἐν ἔτει 1899 συνεδέθη διὰ τῶν δεσμῶν τοῦ ὑμεναίου μετὰ τῆς φιλοκάλου συν-

τρόφους τοῦ βίου του, ἀντὶ νὰ μεταβῇ, ὡς πράττουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Αὐστριακῶν καὶ Γερμανῶν, εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Σορρέντου καὶ τῆς Σικελίας, ὅπως διέλθῃ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν μεθυστικὴν εὐνώδιαν τῶν πορτοκαλεῶν καὶ λεμονεῶν τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος, δ. κ. Ζεφαρόβιτς οἶονεὶ νοσταλγῶν ἔπλευσε καὶ πάλιν πρὸς τὴν μαγευτικὴν νῆσον τῶν Φαιάκων.

Τὰς ἀναμνήσεις τῶν τριῶν τούτων ἀνά τὴν Ἑλλάδα ταξιδίων διατηρεῖ πάντοτε ζωηράς, πλείστας δὲ φωτογραφικὰς ἀπόψεις τῶν μερῶν, ἀτινα ἐπεσκέψθη, ὡς καὶ πᾶν πρός αὐτὰ σχετιζόμενον ἔντυπον ἐνθύμιον, φυλάττει μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας εἰς δύο δικαίων λευκώματα, ἀτινα στολίζουν τὰς φιλοξένους αἰθούσας τοῦ διαπρεποῦς φιλέλληνος.

‘Ο κ. Ζεφάριος Βιτζ, γνώστης βαθύς της νεοελληνικής φιλολογίας, μετέφρασεν εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1897 τὴν «Φαύσταν», καταστήσας οὕτω γνωστὸν ἐν Γερμανίᾳ τὸ δρᾶμα τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη,

δον καὶ ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώσως ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ τῆς Μιτυλήνης, παρασχὼν αὐτῷ οὗτοις μίαν φωτεινὴν ἀκτῖνα διασκεδάσασαν πρὸς στιγμὴν τὴν διηνεκῆ σκοτίαν, εἰς ἣν εἶχον καταδικάσει κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὸν γέροντα ποιητὴν ἥ ἀπώλεια τῆς ὁράσεως, ὃ βαρόντ τῶν ἑτῶν φόρτος καὶ ἥ δομικεῖα τοῦ παρελθόντος ἀνάμνησις.

Ως πρόδεσον ἐν Κωνσταντινουπόλει δ. κ.
Ζεφάριοβιτς παρηκολούθει συστηματικῶς, παρὰ
τὰς πολλὰς ὑπηρεσιακὰς ἀσχολίας, τὴν ἐπιστη-
μονικὴν κίνησιν τοῦ διμογενοῦς στοιχείου, στα-
νίως ἀπονιστᾶν τῶν συνεδριῶν τοῦ Φιλολο-
γικοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς αὐτοῦ
Ἐπιτροπείας, τῆς δοποίας ἥτο εὑνεργὸν μέλος. Οἱ
ἐν Βυζαντίῳ λόγιοι βαρέως φέρουσιν ἀκόμη
τὴν σ्तέρησιν τῆς εὐχαρίστου συνεργασίας τοῦ
φιλαρχαίου διπλωμάτου, δν, καὶ μακρὰν εὑρι-
σκόμενον, περιβάλλουσιν δείποτε αἱ ἀμέριστοι
συμπαθεῖαι καὶ ἡ εἰλικρινῆς ἐκτίμησις τοῦ ἐπι-
στημονικοῦ κόσμου τῆς βασιλευούσης

[Βερολίνον]

ΒΟΡΕΙΟΣ

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΚΙΛΙΑ

Χαῖρε νῦν, νεαρὰ Πατρικία τῆς πάλαι Ρώ-
μης, σὺ ἡ σύνευνος, παρθένος ἐν τούτοις
καὶ μάρτυς. Ἀναβαλλομένη τὴν κυκλάδα,—τὸν
πέπλον τὸν χρυσοπάρυφον,—μὲ τὴν κόμην ἀ-
νάδετον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς λεπτῆς κεφαλῆς
καὶ τοὺς βραχίονας ἀνατεταμένους πρὸς τὸν οὐ-
ρανόν, τοιαύτη παρίστασαι ἐπὶ μεταλίου τὸ
ὅποιον αἱ μητέρες ἡ αἱ ἀνάδοχοι ἀναρτῶσιν
ἐνίστε εἰς τὸν λαιμὸν τῶν μικρῶν παιδίων διὰ
ν' ἀγαπήσουν τὴν μουσικήν.

Χαῖρε ἐπίσης τοιαύτῃ δόποιαν δὲ θάνατος σὲ κατέστησε, τοιαύτην δόποιαν ὡς ἐκ θαύματος σὲ ἀφῆκε καὶ δόποιαν μετὰ αἰῶνας σὲ ἀπέδωκεν εἰς τὸ φῶς. Ἀνακεκλιμένη καὶ ὁσάν ἐκλελυμένη μὲ τὸν λεπτοφυνᾶ λαιμὸν ἀποτεμημένον διὰ φομφαίας, μὲ τὴν ὅψιν γυρισμένην κατὰ τὴν γῆν καὶ τοὺς βραχίονας καταπίπτοντας ἀτόνους τὸν ἔνα πλησίον τοῦ ἄλλου, τοιαύτη ἀνευρέθης κάποτε, καὶ ἔκποτε κατάκεισαι οὕτως εἰς τὰ ἀδυτα τοῦ Ἱεροῦ σου ἐκεῖθεν τοῦ Τιβέρεως, ἀποτυπωθείσα ἐσαεὶ ὑπὸ τοῦ γλύ-

πτου ἐν τῷ μαρμάρῳ τὸ δποῖον εἶνε ὀλιγώτερον ἀπὸ σὲ ἄγνού.

Χαῖρε τέλος ἐν τῇ θαυμαστοτέρᾳ καὶ ἐκφραστικωτέρᾳ καὶ συμβολικωτέρᾳ τῶν ἐπὶ ὄθόνης ἀναπαραστάσεών σου, ἐν ᾧ ἡ ἀπὸ τοὺς δακτύλους σου τοὺς ὅποιους διανοίγει ἡ ἐκστασίς τῶν οὐρανίων αἰνῶν, ὁ Ραφαὴλ ἀναπαρέστησεν ἐκφεύγοντα τ' ἀνάξια δργανα τῶν γηίνων συμφωνῶν. Πρὸς τῇ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ τρία ἄλλα πρόσωπα σὲ περιστοιχίουν, ἀκροῶνται, ἐκστατικὰ ὡς σύ. Καὶ εἶνε αὐτὰ ὁ Παῦλος ὁ ὅποιος ἐνετέλλετο εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν «Ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» ('Επιστολὴ πρὸς Ἐφεσίους) ὁ Αὐγουστῖνος παρὰ τῷ ὅποιῳ κατὰ τὰς ἀνησυχους ὑμέρας τῆς νεότητός του οἱ ὑμνοι τῆς ἀμβροσιανῆς ἐκκλησίας ἐπροκάλουν δάκρυα· ὁ Ἰωάννης ὁ θεῖος ὅπτασιαστής καὶ ἀκροατής τῶν δραμάτων καὶ τῶν συναυλιῶν τῆς αἰωνίου Ἱερουσαλήμ.

Εἰς σκαρίφημα τοῦ πίνακος τὸ ὄποιον διέσωσεν ἡ τέχνη τοῦ χαλκογράφου Μαρίνου Ἀντωνίου, οἱ ἄγγελοι ὑπερόπλω σου δὲν ἔψαλλον· ἔπαιξον αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ δύγανα τὰ ὄποια ἔκφευγον ἀπὸ τὰς χεῖρας τὰς ἴδιας σου. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δριστικοῦ πίνακος ἀπλῶς ψάλλουν ὥστὲ τίποτε τὸ ὑλικόν, τίποτε τὸ ὁρατὸν ἢ ἀπτὸν νὰ μὴ πρέπῃ νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν καὶ ὑπερόκσιμον μουσικήν, ἐκείνην ἡ ὄποια ὑπῆρξεν ἡ ἴδια σου μουσικὴ καὶ ἡ μόνη μουσικὴ τῆς ὄποιας ἡ ὑψηλὴ προστασία οὐδέποτε θὰ σοῦ ἀμφισβητήθῃ.

Διότι τὴν ἄλλην, τὴν ἴδιαν μας γηγένην
μουσικήν, οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ὅτι τὴν ἡγά-
πησες, καὶ οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἀπόδειξις ὅτι ὑ-
πῆρξες μουσικός, ὃ σὺ ν̄ ἀπὸ αἰώνων προ-
στάτρια τῶν μουσικῶν! Ἀναγινώσκομεν μό-
νον εἰς τὸν βίον σου ὅτι τὴν στιγμὴν κατὰ
τὴν ὁποίαν ἔμελλες νὰ ὑποστῆς τὸν ὑμέναιον
ὅ όποιος ἐνέβαλλεν εἰς ἀνησυχίαν τὴν πίστιν
σου καὶ τὴν ἀγνείαν σου, ἐν ᾧ ἔψυχαλλον τὰ
ὅργανα τῆς ἑορτῆς, ἔψυχαλλες σὺ διὰ μόνον τὸν
Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἔλεγες: «Κύριε!
Ἡ ψυχή μου καὶ τὸ σῶμα μου ἂς παραμεί-
νουν ἀσπιλα διὰ νὰ μὴ καταισχυνθῶ. Cant-
antibus organis, Cœcilia virgo in corde
suo soli Domino decantabat, dicens.
Fiat Domine, cor meum et corpus meum
immaculatum, ut non confundar».

Ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ταύτης μαρτυρίας στηρίζεται ἡ περὶ σοῦ παράδοσις. Ἡ ζωγραφική, λέγουν, περὶ τὸν δέκατον πέμπτον αἰώνα, ἐν Φλανδρίᾳ κατ' ἀρχάς, καὶ ἔπειτα ἐν Ἰταλίᾳ, εἶνε ἐκείνη ἡ ὁποία σὲ παραστῆνε ὡς προστάτιον τῆς μουσικῆς. Ἐν Ἰταλίᾳ ἔκποτε, πᾶν μελῳδικὸν πλάσμα, κάθε τι ποὺ ἄδει, ἀνήκει εἰς σέ. Ἐκατὸν πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγίστου τῶν ζωγράφων σου, ἔνας περιηγητής ἐβάδιξεν ἑσπέραν τινὰ Κυριακῆς, ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Ρώμην τὴν πατρῷδα σου. Εἰσῆλθεν εἰς μίαν ἐκκλησίαν ἡ ὁποία ἦτο ἐπώνυμός σου. Ἱερεύς, ὀλόμοναχος, ἔψαλλε τὸν ἑσπερινὸν καὶ ἀπὸ τοῦ δρυφάκτου τοῦ Ὁργάνου ἔξέφευγον κελαδήματα. Ὁ περιηγητής ἔξετάσας ἐπληροφορήθη ὅτι πτηνὰ διετρέφοντο ἐκεῖ ὡς ἐντὸς κλωβοῦ ὃπου νυχθμερὸν αἰνοῦντα σε ἐκελάδουν καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐνορία ἤτον ἀπορος ἥρκεισο εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῶν αικιῶν ἐκείνων μουσικῶν.

Σέ υπηρέτησαν οὗτοι δοκίμως, καὶ ἡ λα-
τρεία τῶν πτηνῶν δὲν ἐπλανήθη.

οίας, θὰ διατηρήσῃς τὸν τίτλον τὸν ὁποῖον σου
ἔδωσαν ἡ παράδοσις καὶ αἱ τέχναι. Κανεὶς δὲν
βεβαιώνει ὅτι ἡ μουσικὴ σου ἦτο γνώριμος·
ἔστω ἀλλὰ καὶ κανεὶς δὲν μαρτυρεῖ ὅτι σου
ἦτο ἄγνωστος. Βεβαίως ἔψαλλες εἰς τὰς κατα-
κόμβας καὶ τίποτε ἀπὸ ὅτι εἶνε ὠδαῖον δὲν
θὰ ἦτο ξένον εἰς κόρην εὐγενῆ ὡς σέ. 'Αλλὰ
καὶ ἂν ἔτι δὲν ἔπαιζες κανὲν δργανον, καὶ ἂν
ἔτι δὲν ἔψαλλες ἡ ἴδια, τί σημαίνει; Κατεῖχες
τὸ ἀπόρρητον καὶ τὸν ἔρωτα τῶν ὑπερτάτων
ἀρμονιῶν καὶ ὡς εἴτε κάποιος ποιητής «τῶν
ἥχων τοὺς ὄποιους δὲν ἔχει ἡ γῆ». 'Εν σοὶ τὸ
πρῶτον ἐγένετο ἡ συνένωσις ἐνὸς τῶν λαμπρο-
τάτων, τῶν ἀρχαιοτάτων ὄνομάτων τῆς Ρώμης
καὶ τοῦ ὄντος τοῦ χριστιανοῦ, τοῦ ἔτι ὀψι-
γενοῦς καὶ ἥδη λαμπροτέρουν. "Ἐπειτα δταν σὲ
περιεκάλυψε σὲ καὶ τὸν εἰδωλολάτρην ἔφηβον
ὅ ὄποιος σὲ ἤγαπα, ἡ σκοτία ἡ ὄποια ἔμελλε
νὰ εἶνε γαμήλιος, ἀλλὰ τὴν ὄποιαν ἡ προσευχή
σου διετήρησε παρθενικὴν καὶ ἀγνήν, τότε ἐν
τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ θαύμα-
τος ἀπὸ τὴν ὄποιαν δισύγνος σου ἔξηλθε χρι-
στιανός, ὄποια θεία ἀρμονία ἔκαμνε τὰς ψυ-
χάς σας ὄμοιας καὶ προθύμους διὰ τὸ αὐτὸ
μαρτύριον ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν
αὐτὸν Θεόν!

Τὸ κείμενον τέλος τῆς ἴστορίας σου ὅσῳ πλειότερον τὸ μελετῶ, τόσῳ πλειότερον εὑρίσκω ὅτι ἀρκεῖ ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν ἥ-
χεις κατὰ παράδοσιν ὑψηλὴν προστασίαν σου.
«Ἐψαλλες ἐν τῇ καρδίᾳ σου».

Τό ἄσμα τὸ μυχιάτερον, τὸ ὠραιότερον, τὸ περισσότερον ἀξιῶν τοῦ ὄντος αὐτοῦ, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἔκεινο τὸ δποῖον μόνον εἶνε ἄσμα, πράγματι ἐν τῇ καρδίᾳ σου δὲν ἔδεται; Εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀλήθειαν προσεπεμαρτύρησες. Καὶ ἀνὴρ ἡ μουσικὴ ἐτόλμα ποτὲ νὰ σὲ ἀπαρνηθῇ, ποῖον ἄλλον θὰ ἐπροτίμα ἀπὸ σέ; Ἡ ἐκλογὴ θὰ ἔθετεν εἰς ἀμπηκανίαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔχθρούς σου καὶ εἰς τούτων προτείνων ἔνα κάπιον ἄγιον Ἀρνόλδον σύγχρονον τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ὁμολόγει ἐν τούτοις ὅτι «τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀπλοῦ τετραχορδίστον τὸ δποῖον ἔξησκησεν οὗτος, δὲν εἶνε ἀνάλογον πρός πᾶν ὅτι ἡ μουσικὴ ἐμπεριλαμβάνει».

μανεῖ». "Ας λάβωμεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν ὁμολογίαν ταύτην. Σου ἀποδίδει πλήρη δικαιοσύνην, σὲ καθαγιάζει ἄπαξ ἔτι καὶ σὲ καθιερόνει." Ή μουσικὴ δὲν ὑπάρχει πᾶσα εἰς τοὺς ἥχους. Τὸ παραδέιγμα τὸ ἴδικόν σου ἀς μᾶς ἐνθυμῆῃ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἐσαεί. "Οτε κλείνουσα τὰ

Ἐγα ἐπεισόδιον τὸ δρποῖον διηγεῖται δὲ ιδιος δὲ παθῶν, φίλων καὶ ποιον φῶς εἰς τὴν μέθοδον τοῦ ἀειμνήστου ἔκεινου πολιτικοῦ.

Μεταξύ τῶν πιστοτέρων του ὀπαδῶν ἦτο καὶ βουλευτής, ἔξελθὼν ἀπὸ τὰς ἴδιας μας δημοσιογραφικὰς τάξεις, καὶ κατέχων σῆμερον ἀνωτάτην διοικητικὴν θέσην. Ὁ νεαρός πολιτικὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν μὲ δρμῆν, διεκρίθην γρήγορα, καὶ ὁ Δηληγιάννης ὃς τὸν εἰδεν εὐγλωττον, ἔξυπνον καὶ εὔστροφον τὸν ἐνεκολπώθη καὶ τοῦ ἐφύνευσε δικαιώσας ἄλλως τε φιλοδοξίας. Ἡλθεν ἐποχὴν κατά τὴν δυσίαν ὁ συνάδελφός μας, δι πρώην δημοσιογράφος, ἦτο πλέον ἐνδεδειγμένος ὑπουργός. Δὲν συνεῖχετο κανὸν οὔτε τὸ ὑπουργεῖον τὸ ὅποιον θά του ἐδίδετο. Ο Δηληγιάννης ἀφίσε νά ἐννοιη ὅτι τοῦ προώριζε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Ἐπὶ τέλους ἥλθαν αἱ ἐκλογαὶ, ὁ συνάδελφός μας ἐπήγενε εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐνίκησε σχεδὸν ἀνευδιπτάσσεως καὶ ἐπέσυεν νά τηλεγράφηση τὴν νίκην εἰς τὸν Δηληγιάννην, ὁ διποὺς τὸν εἰχε προπεμψη ἀναχώρησε, ἐπαναλαμβάνων οητῶς τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τὸν ἔκαμνεν ὑπουργόν.

Ο βουλευτής ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἀθήνας ἔμαυθε δῆτα τὸ ὑπουργεῖον εἰλέχε κατηρητισθῇ ἥδη, ἀνευ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις χωρὶς νά δείξῃ τὴν παραμυθάν δυσαφέσκειαν, ἐπῆγε νά κάμψη τὸν περιόπατὸν του εἰς τὴν ὅδον Σταδίου. Ἐξαγρνα ἐνεφανίσθη ὁ πρωθυπουργὸς ἐφ' ὅμμαξης, ἐσταμάτησε τὴν ἄμαξαν καὶ παρέλαβε τὸν βουλευτὴν ἐκδηλῶν ἀνησυχίαν.

— "Εως τὴν τελευταίαν στιγμὴν δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἀν ἐπετύχατε καὶ εἴχαμεν τόσην ἀνησυχίαν!

Ο βιούντης διεμαρτυρήθη. Ή ἐπιτυχία του ἦτο
βεβαία ἐκ τῶν προτέρων, μόλις δὲ ἔξεδοθήσαν τ' ἀπο-
τελέσματα, αὐτὸς ἐτίγλεγράφησεν. Ο πρωθυπουργός
ώς νά μήν ἡκουσε τίποτε, ἐπανέλαβε τὰς ἐκδηλώσεις
τῆς ἀνησυχίας του καὶ διέταξε τὸν ἀμαζηλάτην νά
καμψ τὸν γύρον τῆς λεωφόρου 'Αλεξάνδρας καὶ Κη-
φισίοιας.

Καὶ ὡς νὰ μὴν εἰχε συμβῆ τίτοτε, δὲ Δηληγιάννης ἥρχισε νὰ διηγῆται πῶς δύο συμπολῖται του διαμένοντες εἰς τὴν Ἀμερικήν τοῦ ἔστειλαν ἐν ὅρολόγιον διὰ νὰ στήσῃ εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τῆς ἑκκλησίας τῆς Δημητράνης. «Οἱ ἀείμνηστος πολιτικοῦ ἔκαμψαν τὴν διηγῆσιν μὲ δόλας τὰς λεπτομερείας τὰς ὄντοις δύναται γὰρ δεχθῆ γεγονός τοιαύτης σημασίας. Οἱ βουλευτὴς ἤκουεν. Εἰς τοὺς Ἀμετελοκήπους δὲ Δηληγιάννης κουφασμένος ἀπὸ τὴν διηγῆσιν ἔζητες μίαν ματύρων, τὴν ἐπιεικὴν καὶ ἔξηκολούθησεν τὴν διηγῆσιν ἔως τὴν στιγμὴν πού ἔφυσαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν. Εκεῖ ἀπέχαιρετησε τὸν βουλευτὴν χωρὶς οὐτε τὴν τελευταίαν στιγμὴν νά του εἴπῃ τίποτε διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως. «Οταν ἔχωριζοντο μόνον τοῦ στίπε

— Είναι άνάγκη νά μελετήσετε ἐν νομοσχέδιον ίδρυσεως ὑπουργείου ἐμπορίου καὶ συγκοινωνίας.
Ως ήτο ἐπόμενον ὃ βουλευτής ἔπαινε πλέον νά εἰναι φίλος τοῦ Δηληγιάννη, δὲν ἔξεδηλώθη ὅμως καὶ φανερὰ ἐγγρός του, ὥστε καὶ ἐπισκέψεις ἀντιτιλλάγησαν μεταβούν των. Κάποτε λοιπὸν ὃ Δηληγιάννης ἐπῆγε νά ἐπισκεφθῇ τὸν βουλευτήν. Οὐ ίδοις καὶ ἡ σύνγονος του τὸν ὑπερδέχθησαν μ' ὀλας τὰς ἐνδειξεις τοῦ σεβάσμοι καὶ τῆς ἐκτιμήσεως καὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ πρὸς τὸ ἄξιόνα τοῦ ἐπισκέπτου. Οὐ Δηληγιάννης ἦρχε τὴν γενεαλογίαν τῆς κυρίας, διηγήθη ἐπεισόδια τῆς μητρὸς καὶ τῆς μάμμης της καὶ ἐπειτα ἀποτόμως τῆς εἰπεν.

— Ἐν τούτοις ὑμεῖς, κυρία, μὲν ἀντιπολιτεύεσθε.
— Ἔγώ, κύριε πρόεδρε; εἰπεν δὲ καὶ κυρία ἔκπληκτος
μὲν ὅλην τὴν ἀναμφισβήτητον εὐφυΐαν καὶ ἐτοιμότητά
της.

— Σεῖς. Ἐποδέτεινα εἰς τὸν κύριον σύζυγόν σας νὰ μὲ βιοηθῆσῃ διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν του· ὃς ὑπουργός καὶ ἡρώης ἡρώηθη. Προφανῶς ή ἄργησις ὑπηργοφεύθη ὑφ' ὑμῶν.

— Ο βουλευτής καὶ ἡ σύζυγός του ἐβυθίζοντο ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν.

— Τοῦ ἔποτεινα, ἔξηκολοιούθησεν δὲ Δηληγιάννης, νὰ ολαβάθῃ τὸ πονηρούγειον τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Καὶ ὅμως δὲν ἐδέχθη.

Ως γνωστὸν ὑπουργεῖον ἔμποροίν καὶ συγκοινωνίας δὲν ἔγινε τότε. Οὔτε ἀργότερα. Δὲν θὰ γίνη λισταὶ ποτέ:

* * *

Διατί νὰ γίνη ἀλλως τε ; Διὰ νὰ αὐξήσουν οἱ ὑποψήφιοι ὑπουργοί ; Ἡ αὔξησις δὲν θὰ είναι τόση ὡστε νὰ ξανοποιηθῶν δλοι . Και θὰ ὑπάρχουν πάντοτε ἀνθρώποι οἱ δποῖοι θὰ νομίζουν δτὶ είναι ἀδικία πρὸς τὴν πατρίδα τὸ νὰ μὴ προσφέρουν πρὸς αὐτὴν τὰς ὑπηρεσίας των . Ἐπομένως πάντοτε μία ὑπουργικὴ κρίσις θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἔξυπνῃ ἐπιθυμίας καὶ πόθους .

"Οπως ἔκαμε τὸν ὑπουργὸν τὸ πολίτευμα, Σὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος τόσον ὀλιγαρχῆς ὥστε νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι ἐγεννήθη ὅπως ἐγεννήθη διὰ ν' ἀποθάνῃ ὑπουργός.

Ο γράφων αὐτάς τὰς γραμμάς ἔγινε μάρτυς αὐτήκοος τῆς τερατώδους ἀγνοίας εἰς τὴν διετέλειν ἐνας ὑπουργός τῆς Παιδείας. Κάποια ἕσοδη ἔλεχο συγκριτώματος εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους ὅλας τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐπιστημότητας. Τρεῖς ὑπουργοὶ μεταξὺ τῶν διοίκων καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας συνωμόλουν εἰς μίαν γνωνίαν διὰ τὴν πολιτικὴν κατάστασον. Ἐξαφάνιος ὁ ὑπουργός τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἔξετενε τὸ χέρι πρός τὴν πεδιάδα τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ἥράστησε.

— Ποιὸς στρατῶν εἶναι αὐτὸς ἔκει κάτω;

Οι δύο ἄλλοι ὑπουργοί ἐστραφῆσαν πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν σημεῖον καὶ ἔμειναν ἔκπληκτοι.

— Σιωπή μήν σ' ἀκούσῃ κανείς, εἰπεν δὲ οὐδεργός τῶν Ἐσωτερικῶν. Αὐτὴ εἶναι ή ἐκκλησιαστικὴ σχολὴ ποὺ ἔκαμε διητροπολίτης Γεοργάνος.

Ο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ὑψώσε τοὺς ὁμονού μὲ
ὑπεοτάτην ἀδιαφορίαν.

— Κι' ἀλλή σχολή; εἰπε. Ἐγώ ἡξερα τὴν Ριζά-
ρειον.
Οὐ γράφων αὐτὰς τὰς γραμμάς ἐστρόφη πρὸς τὸν
ὑπουρογόν τῶν Ἐστιτευκῶν καὶ τοῦ εἶπε.

— "Εννοια σας. Δεν ήκουσα τίποτε.
"Όλα αύτά τα έπεισδόμα, άρχεται χωρακτρούστι-

Όπα αυτά να επειδούσα, αρκετά χαρακτηριστικά, έχουνται εις τὸν νοῦν τὴν στιγμὴν αὐτὴν κατὰ τὴν διοίαν ἡ πολιτικὴ κατάστασις σπείρει φιλοδοξίας, γεννᾷ δὲνειδα, ἔξυπνῷ πόθους καὶ ποτίζει ἐλπίδας. Υπάρχουν αὐτάς τὰς ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας ὄνθρωποι οἱ διποῖ έκουμηθῆσαν ἀπὸ τὸ βράδιο με τὴν βεβαιότητα διτι θὰ ἔξυπνήσουν τὸ πρῶτον ὑπουργού. Καὶ υπάρχουν πενταπλάσιοι οἱ διποῖ ηὔχοντο νὰ γίνουν οἱ πρῶτοι διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ ἡ ίδική των ἡ σειρά. "Ολοὶ αὐτοὶ κολυμβητῶν ἀκόμη εἰς τὴν ἀγωνίαν ἔως αὐτῆν τουλάχιστον τὴν στιγμὴν ποὺ γράφονται αὐταὶ αἱ γραμμαὶ. Αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον εἶναι κάποια κρίσις. "Ισως ἔτσι δικαιολογεῖται τὸ δῆμον.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

‘Ο ποιητὴς τῆς ἡμέρας

Δ ΕΝ πρόσκειται διὰ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τόπον, ὃντος εἶνε διαρκῆς νῦκτα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ποιητῆς τῆς ἡμέρας. Θέλω νὰ εἰπῶ διὰ τὸν ποιητήν τῆς «Νηώς». «Ο ψιλάμβος του ἀπὸ τὴν Ρώμην διέτρεξεν διῆλην τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀντίχθησεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἔφθασεν ἔως ἐδῶ ἀκόμη. Ο ποιητής, ὁ αὐτοτιτλοφρογθεῖς ποιητής τῆς λατινικῆς ἀναγεννήσεως, ἀκόμη καὶ μὲ τὸ δεύτερον του ἀγγελικὸν βάπτισμα, εἶνε καιρούς τώρα ποὺ τρέχει μὲ καλπασμὸν δύτισιν ἀπὸ τὴν δόξαν. Διότι ἤχυροτερά πάπτο τὸ μέγα του τάλαντον εἶνε μέσος του ἡ δίψα τοῦ ψιλάμβουν. Τόσον ὥστε συχνὰ νὰ προδίδεται ἡ ἀγωνιώδης ἔντασις δλων τῶν χροδάν του αἰσθήματος καὶ τῆς σκέψεως τοῦ ποιητοῦ, μέσος εἰς τὰς ὄμοινας τῆς δαιμονιώδους δοχῆστρας του. Ο Δ' Αννούντειο εἶνε ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους αὐλοκόλακας τῆς Δόξης. Ακόμη εἰς τὸ τελευταῖον του ἔργον, παρεκτὸς ἀπὸ τὰ μεγάλα πατριωτικὰ σύμβολα, μὲ τὰ ὅποια ἡθέλησε νὰ κλονίσῃ ἔως τὰ ἔγκατα τὴν εὐαίσθησην τῆς φυλῆς του, ἐπεκαλέσθη, διὰ τὸν τελειωτικὸν ψιλάμβον, ὅλα τὰ τεχνάσματα καὶ ἔκανεν δλα τὰ πυροτεχνήματα. Ο στίχος, ἡ μουσική, ὁ διάκοσμος, ἡ ἥθοστοια τοῦ ἔδωκαν ὅ, τι καλύτερον είλαν. Καὶ ὁ ψιλάμβος ἔξεστασε ὡς μία μεγάλη ἔκρηξις. Καὶ οἱ μὲν ηνθαλατοειδοί, εἰς τὴν πατριόδα αὐτὴν τοῦ ποιητοῦ ἐπανέλαβαν ἐναὶ «κρῆμα»; δι' ὅλας αὐτὰς τὰς λαμπρότητας, κάτω ἀπὸ τὰς ὅποιας λείπει τὸ δράμα, καὶ ὁ χρακτηρισμὸς τοῦ ταλάντου τοῦ ποιητοῦ, ὡς ταλάντου περισσότερον διακοσμητικοῦ, ἐπανηλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἄλλα τι σημαντεῖ; Ο μέγας δοξαμανῆς ἔργος του, ἔδιπλή τε περικόπην ἔμαυρην

νης φερεταί ήδη επί πετρώγων ανέμων...
Καὶ ὁ θριαμβός του αὐτὸς μοῦ φέρει τώρα εἰς τὴν μνῆμην τάς Ἀθηναῖκάς ήμερας τοῦ ποιητοῦ, μίαν γνωστικάν του ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν γοητείαν ποὺ ἐσκόρπισεν εἰς δόλους μας κατά τὸ σύντομον αὐτὸ πέρασμα του. Εἰχει ἔλλει της η Δούνης εἰς τὸς Ἀθήνας. Ὁ ποιητής, ὃ δύποιος δὲν εἶχε γράψει ἀκόμη τὴν «Φωτιά» καὶ δὲν εἶχεν ἐκθέσει ἀκόμη μὲ τόσην λαμπρότητα ἀλλὰ καὶ τόσην ἀδιαταξίαν, τοὺς ἔρωτάς του μὲ τὴν μεγαλυτέραν τραγῳδὸν τοῦ συγχρόνου κόσμου, ἀκολουθοῦσε τὴν γόησσαν εἰς τὴν περιοδείαν της. Αἱ Ἀθῆναι δι’ ὅλης ἡμέρας ἐφιλοξένησαν δύο υπερόχους μοφοφάς κ’ ἔνα υπέρδοχον ἔθωτα. Τάρχατα μάριμασα αἰσθάνθηκαν σιμά τους μίαν πνοήν, ποὺ τοὺς ἤτο γνώριμη. Καὶ αἱ Ἀθῆναι, δὲν ἡξειδῶ πᾶς, ἐφαινόντο ὠδαιοτέραι τάς ἡμέρας ἐκείνας.

Ἐδόθη τότε ἡ ἔξαιρετική εὐτυχία εἰς μερικούς· Α-
θηναίους νά γνωρίσουν τὸν ποιητήν. Ἡ ἐφημερίς
«Ἀστού» εἰς τὰς καλάς της ἡμέρας, διενύθουν μόνη
τότε ἀπὸ τὸν Θέμον *«Αννινον καὶ τὸν Κακλαμάνον,*
Καὶ ὁ συμπαθής καθηγητής θά ἐννυμῆται βέβαια
ὅτι εἰς τὸ θέμα τῆς εἰδίκαστος του ενδόηκεν, ὅχ
πλέον ἔνα ποιητήν, ἀλλ' ἔνα λατινιστήν τῆς πρώτης
γραμμῆς.

εδωκαν ἔνα γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν αἰθύσυναν τῆς «Μεγάλης Βρετανίας». Οἱ συντάκται τοῦ «Ἀστεώς» καὶ ἄλλοι ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων παρεκάθισταν εἰς τὸ τιμητικὸν γεῦμα. Ποτὲ δέν θὰ λησμονήσω τὸ βράδυ ἐκεῖνο. «Ο Δ', »Αννούντζιο ἐφθασε κ' ἐσκορπισθῇ ἀμέσως γύρῳ του ὅλῃ ἡ γοτεία τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κόσμου. Κομψός, ὁραῖος, αὐτόρρυθμισμένος εἰς κινήσεις, λόγους καὶ κειρονομίας, μ' ἔνα ἀδύνατον μειδίαμα ἀνθρώπου ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, σπάταλος εἰς ὥρατα λόγια, στυλίστης καὶ εἰς τὸν προφορικὸν

πνεε μὲ βουλιμίαν τὸν ἀβφόν, φωτεινὸν αἰδένεσα. «Oh! la muīt crystalline!» ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶπε μὲν ἡ βαθὺν ἀναστεγμάτων πρὸς τὴν ἄστρον. Εἰς τού τυπάλδου ὁ ποιητής ἐποιειρκῆθη ἀπὸ θηλυκῶν κόσμων. Αὐτὸ δῆμος δὲν ἔφαντο νὰ τὸν στενοχωρῷ καθόλου. Αἱ ὥραιαι ἐπειροσπαθοῦσαν νὰ γίνουν ὠραιότεραι σιμά του Τί οὖντυχια δι' ἔνα ποιητήν! Μιὰ δεσποινὶς τὸν παρεκάλεσεν νὰ γράψῃ κατέ τι καὶ διὰ τὰς δεσποινίδας, αἱ ὅποιαι δὲν εἰμιποροῦν νὰ διαβάζουν τὰ ἔργα του. «Ο Δ'.Αννούντζιο ἔχαιμογέλασε καὶ είτεν εἰδωνικὰ ὅτι δὲν εϊρίσκει νὰ γέραψε τίτοτε ποὺ δὲν εἰμιποροῦν νὰ διαβάσουν δεσποινίδες. Ἐπειτα μία ἄλλη δεσποινὶς, ἡ ὅποια είχε στείλει τὸ λεύκωμά της εἰς τὴν Δούζε, τὸν παρεκάλεσε νὰ μεστεύσῃ διὰ δύο λέξεις τῆς μεγάλης του φίλης «Ἀλλοιμον! είτεν ὁ Δ'.Αννούντζιο. Ἀποκει ἀκριβῶς ἔχομαι. Εἴδα μίαν μεγάλη φωτιά καὶ καπνὸ ποὺ ἀνέβαινε στὸν οὐρανό. Ἡ Δούζε ἔχει τὴ συνήθεια νὰ καίτη τα λευκώματα ποὺ τῆς στέλνουν. Χωρὶς ἄλλο λόγο, τὸ δέκάτης καὶ τὸ δικό σας». Ἡ δεσποινὶς ἦτον ἀπαργόντος, μόνον ποὺ δὲν ἔκλαιεν. Καὶ ὁ ποιητής τὴν ἐλυπήθηκε κ' ἔσπευσε νὰ τὴν καθησυχάσῃ . . .

«Τώρα πηγαίνω εις την Κέρκυραν, μᾶς είπε φεύγων. Θά κλεισθώ εκεί νά γράψω τό νέον μου μυθιστόρημα. Τη Χ' έπειτα θά έλθω νά τό άναρτησώ ώς άνάλημμα εις ένα στύλον του Πλάροφθενῶν». «Ο ποιητής δέν ἐκράτησε την υπόσχεσίν του.» Έκτοτε δέν ξαναῆλθεν εις τάς Ἀθήνας. «Οοι δικαιοί τὸν ἔγνωσιν εις τὸ γοήγορον πέροισμά του θὰ διατηρήσουν πάντα τὴν ἀνάμνησιν ἐνὸς γόντος. Μαζὶ μὲ αὐτῇ διατηρῶ ἔνα ὀράσιον του γράμμα. Επὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως του, είχα γράψει τότε ἐν' ἄρθρον εις τὸ «Ἀστυ», ἔνα χαιρετισμὸν δ' αὐτὸν καὶ τὴν Δοῦξ. Τὸ ἄρθρον μου ἔφερε τὸν τίτλον: «Οἱ Βάρβαροι». Τὴν ἐπαύσιον ἔλαβα ἔνα γράμμα. Ο φάκελλος ἔφερε δὲ ἐμβλημά τον ποιητοῦ, ἔνα στεφάνιο δάφνης καὶ μέσα την ἐπιγραφήν: *Per non dormire*. Καὶ μοῦ ἔγραψε φεύγων μὲ τὸ μεγάλον, ἔντονον γράψιμόν του: «Ἡθελα πολὺ νά σᾶς ξαναῖδω, ποιὸν ἀναχρήσω καὶ νά σᾶς εἰπῶ προφορικῶς τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὸ ὀράσια, ἀδελφικά *πτερεδέντα* ἐπῆ» σας. Σᾶς ἔκφράζω ἔν τούτοις τὴν βαθυτάτην μου λαπήν καὶ τὴν ἐπιτίδα νά σᾶς συναντήσω συντόμως ἐδῶ ἢ ἀλλοῦ. Άνε atque vale. Γαρβιὴλ Δ' Ἀγρούντζιο».

Εχει τόσας δάφνας ὁ ποιητής. 'Αλλ' δχι διὰ νά κοιμᾶται ἐπάνω τους. Τὰς ἔχει ἐμπόρος του πάντα ἀκριβῶς διὰ νά μήν κοιμᾶται. Δὲν τὸ λέγει τὸ ἐμβλημά του *Per non dormire...*

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

*Γεννησιού Σενοπούλου — Διηγήματα — Σειρά Τετρα-
την. Έκδότης Ι. Κολλάρος 1907.*

ΕΝΑ βιβλίον τοῦ Σενοπούλου — μὲ δῆλην τὴν ἀπόκρουσιν, ποὺ γεννᾷ ἡ γνωστή μέγαιρα, τὴν ὅποιαν ἐπιμένει νὰ καθῆξῃ εἰς τὸ ἔξωφυλλόν του — εἶνε πάντα ἔνα βιβλίον ἐλκυστικόν. Ὁ ἀγαπητὸς συγγραφεὺς παραμένει πάντα ἔνας ἀγύρωτης τῆς διηγήσεως καὶ τοῦ ψυχούς, εἰς τὴν καλὴν σημασίαν, ποὺ ὁ ἴδιος ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἐπίθετον. "Ἐτοί ή νέα σειρά τῶν διηγημάτων του, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὴν 'Αναθεοφήτην, ἔνα ἀπὸ τὰ καλλιτεροὶ νεοελληνικὰ διηγήματα, ἀξίζει ὄλην μας τὴν προσογήν.

Διό τὸν Ἐενόπουλον, ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, ποὺ δὲ λιγάτερον τὸν θαυματέει — αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι τὸν γραμμάτων εἶνε τόσον ἄνισα δύστροποι — τοῦ ἔκαμε τὸν καλύτερον ἐπιανοί : «Οπωδήποτε δὲ Ἐενόπουλος πάντοτε διαβάζεται εὐχαρίστως».

λέν ήξενφορά, ἔνας διηγηματογράφος, ὅταν δὲν είνει λοστογέφορης, δὲν είμπορη νὰ ἐτιμυήσῃ καλύτερον περιγμα. Καὶ είνει βέβαιων τὸ δι Ξενόπουλος διαβάζεσθαι εὐχαρίστως. Τούλαχιστον εἰς τὸ τέλος ἐνὸς διηγήματός του, σπανώτατα θὰ εὑρεθῇ κανεὶς εἰς τὴν θυσάρεοτον θέσιν νάγανακτήσῃ. Διότι δι Ξενόπουλος διδεῖ πάντα δι, τι ἔχει. Δὲν προσπαθεῖ νὰ δώσῃ περιστότερα. Δυστυχῶς εἰς τὴν τέχνην μας, πλειότερον ἀπὸ τούτης ἀλλήν, οἱ πρεσβύτεροι αἰνθωποι προσσαρθροῦν. Καὶ δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα ἀσχημότερον ἀπὸ τὴν προσδοκούμενην προσπάθειαν. Διότι συμβαίνει συχνά, ἐνῷ προσπαθεῖ κανεὶς διὰ τὴν ἀπλότητα, νὰ φθάνῃ μόνον τὸ ἀνούσιον, κ' ἐνῷ προσπαθεῖ νάποσπασθη τὸ μωσιτικὸν τὸν Σφιγγὸς νὰ καμψῃ τὸν γρίφον σκοτεινότερον αἴτια κυριώς ἀσχημότερον 'Αλλὰ τὴν προσπάθειαν αὗτὴν κανένας μας δὲν τὴν διέργυνεν, οὔτε ἀ κ. Ξενόπουλος, εἰς τὸν καιφόν του. εὐτυχῆς δὲ ὅποιος τὴν ἀπειλήνακεν διότι μέγιος βάρος ἀπετίνακεν ἀπὸ τὸν ἔαντόν τους καὶ τοὺς ἄλλους, ἀφοῦ εἶνε μισαῖον, δι προσπάθην νὰ νομίζῃ πάντοτε δι τὸν ἐπιτυγχάνει τὴν προσπάθειάν του — πρᾶγμα ἐπικινδυνον διὰ τὸν ἰδιον κ' ἐνολγητικὸν διὰ τὸν κόσμον.

“Αλλ’ ἀς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πνευματικά μας πρό-
στα καὶ εἰς τὸν Ι. Ξενοπούλον. Εἶμας πολὺν εὐτυχῆς
ὅτι τὴν φορὰν αὐτήν, ὃνσαν ἀφορᾶ τὴν ‘Ἀναθεφετήν,
ἡ ἑκάτημποσις μου είναι καθ’ δοκιληρίαν σύμφωνην μὲν
τοῦ στοογήν τοῦ συγγραφέως. Τὸ διηγήητα αὐτό, τὸ
ποιῶν ἀποτελεῖ σχεδὸν δλον τού τὸ νέον βιβλίον,
είνε τὸ καλλιτερὸν του. Εἶναι καὶ αὐτό, ὅπως δλα σχε-
δὸν τὰ διηγήματα τοῦ συγγραφέως, ἔνα διηγήμα ψυ-
χολογικόν, ἔνα διηγήμα ἀνάλυσεως. Εἰς τὰ καλά διη-
γήματα τοῦ Ξενοπούλου, ὃσον καὶ ἀνάνιαντα ήθο-
γραφίαι, οἱ ἡρωές των, περισσότερον ἀπὸ ἀντιπρο-
σωπευτικοὶ τύποι, είνε τύποι ἀτομικοί. Ο σιορ-‘Αντω-
νάκης, ὁ πραγματικὸς ἡρώς τῆς ‘Ἀναθεφετῆς, ὃσον καὶ
ἀν νομίζουμε δτι ἀπαντῶμεν συχνάς παραλλαγάς του
τὴν ζωὴν, είνε ἔνας τύπος σπανίους. Τὸ δὲ τοὺς
σπανίους αὐτούς τύπους, τοὺς φαντατικούς σπανίους
σπανίους, διφείλεται εἰς τὴν ἔντασιν τῆς ἐνντυπώσεως, ποὺ
μᾶς κάμνουν οἱ ὀλίγοι ποὺ ἔτυχε νὰ συναντήσωμεν.
Δι’ αὐτὸ ίσως είνε καὶ δλίγον ὑπερβολικός. Τοῦτο δὲν
είνε σφάλμα τοῦ τεχνίτου. Εἴτε πολὺν ὄρθδν. Βαρρεές,
τοῦ ποτὲ δικαστή τοῦ καλλιτέχνης δὲν πρόσθεται νὰ φοβήται τὸ
ὑπερβολικὸν δυνάμωμα εἰς παρομοίας περιστάσεις Καὶ
διορ-‘Αντωνάκης, ὅπως παρουσιάζεται, είνε ἔνα

άπο τὰ δυνατότερα πρόσωπα τῆς ἀνδρικῆς πνακοθή-
κης τοῦ κ. Σενοπούλου. Οἱ ἀναγνῶσται τῶν «Πανα-
θηγανίων» γνωρίζουν πολὺ καλά τὴν Ἀναθρεφτήν,
ὅπερε νό μὴ χάνμαι εἶδον εἰς ἀνάλυσεις τοῦ ἔργου. «Ο
ἀνθρώπος αὐτὸς «μὲ τὰ γρῖψα μάτια καὶ τὸ πικρόλο-
γον στόμα», εἶνε ἀπὸ τὰς σπανίας μεταμφιεσμένας
ἄγαθας ψυχάς, τὰς ὅποιας ἐκτιμῷ κανένας εἰς τὴν στε-
νωτάτην προσέγγισιν. «Ο ἀνθρώπος αὐτὸς ἐν αἰωνίως
ἀρρούμενος τὴν καλοσύνην καὶ ὁ αἰωνίως πλειοδοτῶν
εἰς αὐτήν, ὁ αἰωνίως μεμφιμοιδῶν διά ταγμάθων σχέδια
τῆς γυναικάς του καὶ ἀιωνίως ἐφαρμόζων αὐτὰ εἰς
μεγαλυτέρον κλίμακα, ὁ μεγαλύτερος πεσομι-
στής εἰς τὰς ἰδέας του διὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν κοι-
νωνίαν καὶ ὁ μεγαλύτερος ὀπτιμιστής εἰς τὴν ζωὴν
του, ὁ δύστροπος χωρὶς νά είνει δύντροπος, ὁ κακὸς
χωρὶς νά είνει κακός, ὁ φιλάργυρος χωρὶς νά είνει φι-
λάργυρος, δημιουργεῖ θύρωα τον μίαν φωτεινὴν ἀτμο-
σφαῖραν καλοσύνης, εἰς τὴν δοπιάν εξειλίσσεται μία
συμπαθητικὴ ίστορία. ἀπὸ τὰς κοινάς, ἀλλὰ ὅχι ὄλι-
γωτερον συμπαθητικάς, ίστορίας τῆς ζωῆς. Καὶ νομί-
ζει κανεὶς ὅτι ἡ ἀντιλογία τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ ἀνθρώ-
που ἀδημιουργήθη ἀπὸ μίαν ἀνάγκην τῆς ἰδίας του
ψυχῆς, διὰ νά ἔξαρῃ περισσότερον, ὃς σκοτεινὸν φόντο,
τὴν ὕδαιστητα της. Η ζωὴ του ἔτοι περοῦ εἰς μίαν
σειρὰν πράξεων συμπαθητικοῦ ἀλτρουϊσμοῦ. Ἀποκα-
τασταίνει μίαν πτωχὴν κόρην, ἀποκατασταίνει κατόπι

ὴν κόδην της καὶ βαπτιστικήν του, ἀποκαταστάνει
ὸν μέθυσον καὶ ἐλεινὸν πατέρα της εἰς τὴν σοφίαν
ον, ἀποκαταστάνει ἐπὶ τέλους ἀκόμη μίαν φοράν την
νυκταῖα αὐτῆν, ἔγκαταλειπομένην ἀπὸ τοῦ ἀβλύον της
νῦνδα, περιμαζεύων αὐτήν τὸν πάλιν εἰς τὸ σπίτι του. ποὺ
γίνεται πρὸ πολλοῦ πατριών της σπίτι καὶ ἡτοῦ ἔτοι-
ος νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ ἀκόμη μίαν φοράν, ἀν δ
ἀνάτος δὲν τοῦ ἔκλεινε τάγματα μάτια καὶ τὸ πικρό-
ογον στόμα. Αἰώνιως ἀποκαταστάνει τὴν ἀνθρωπί-
αν ἀδλιότητα: 'Αλλὰ τὸ στόμα του μένει πικροδο-
ον, ἔως την τελευταίαν στιγμήν. Πρέπει τὰ λοισθια
ἐπ τὴν κακίαν εἰς τὰ χειλή. Αρκετά ἔκαμεν. ἀρκετά
σκόρπισεν. 'Οταν ἔρθῃ ὁ νοδάρος, θάψισθαι δὲν του
ὴν περιουσίαν εἰς τὴν γῆμάδια του. Καὶ ἡ τελευταία
ον λέξις είνει μία βρισιά πρόδη τὴν γυναῖκα του: «Ἐ-
α, σάκες γιατί δὲν μπορῶ να μιλῶ». 'Αλλ' ἔρχεται δ
οδάρος καὶ δισορ- 'Αντωνάκης ἀφίνει δὲν τὸν τὸ
ἴνων εἰς τὴν ἀναθρεφτήν του Αντζολίαν Ιερωνύμου
αἰσιδ., ποτὲ Δημητρίου, γυναῖκα Διονυσίου Γαρζού,
ποτὲ Ιάννουν. Κ' ἔτσι τελειώνει ἡ ὄπτη αὐτῆς καὶ
οινὴ ἴστορια, τόσον συμπαθητική δύμας καὶ τόσον
λησμόνητη, δι' ὅσους την ἥκουσαν μίαν φοράν.

Ο ἀγαπητός συγγραφεύς εἰς τὸν Ἰδιον τόμον, μᾶς
ιδεῖ ἀκόμη καὶ μερικά του ἀλλα γνωστά διηγήματα.
Ο Οχτώς Ἀθανάσιος, τὸ ἐπενέστεον ἀπὸ τὰ
ἄλλα, εἶνε ὁδοῖς καὶ δυνατοί σελίδες λαίκου ἵπποτο-
μοῦ. Άλλα ἐν γένει τὰ διηγήματα τοῦ τόμου τὰ κα-
πακτηρίζουν αἱ ἰδιότητες που ἀνέφερα εἰς τὴν δοχὴν
οὐ ἄρδουν αὐτοῦ, ἄλλου περισσότερον, ἄλλου ὀλιγώ-
ερον. Αλλ' ὁ Σενάπουλος διηγεῖται πάντοτε ἀπλά
καὶ καλά καὶ διαβάζεται πάντοτε εύχαριστως. Θά είχα
ἴδον νά τοῦ παρατηρήσω κάποιαν κάποτε παρεξῆγη-
ταιν τῆς τέχνης, εἰς τὴν δόποιαν ὅλοι μας ὑπερέσσαμεν
καὶ ὑποπτεύουμεν Εἶνε μερικά θέματα, ποὺ δὲν εὑρί-
σκει κανένας τὸν λόγον ποὺ ἔχουν, διὰ νὰ γίνουν διη-
γήματα, ποιήματα ἡ δὲ τι δήποτε ἔργον τέχνης. Θά
αφέρω τὸ Μαρμαράδικον. Τὸ δὲτι ἔνας νάνθρωπος δὲν
ιμπορεῖ νά ὑποφέρει ἔνα κρότον καὶ υστερα τὸν συ-
ειδικεῖ τόσον, ὅστε νὰ τοῦ εἰνε ἀπαραίτητος. εἰνε
ἴνα ψυχολογικὸν φαινόμενον κοινὸν καὶ στοιχειῶδες,
ποὺ δὲν βλέπω ποτὸν δικαίωμα ἔχει νάπασχολήσῃ ἔνα
ασταλλιτέχνην. Τὸ δὲτι ἔχει τὴν εὐκολίαν νὰ τὸ διηγηθῇ
ιμπορεῖ δὲν εἶνε ἀποχρῶν λόγος. "Οταν μάλιστα ὁ Ἰδιος
Αραθορεψῆς.

*Σπύρος Μελάς. — Ο Γυιδός του "Ισκιου. Αθῆναι,
έκδοσις «Παναθηναϊών» 1908.*

ΥΣΤΕΡ' ἀπ' ὅσα ἐγράφησαν διὰ τὸ δῷμα αὐτὸ'
μίαν ἀπὸ τὰς θεατρικὰς ἐπιτυχίας τοῦ περισσέ-
του καλοκαιριοῦ. ὑστερα κυρίως ἀπὸ τὴν μακρὰν καὶ
πτοχαστικὴν ἀνάλυσιν τοῦ θεατρικού χρονογράφου τῆς
πτήσης αὐτῆς, πολὺ περιωδισμένα πράγματα μοι μέ-
τον τῶν εἰπώντων σημεροῦ διὰ τὸ ποιητικὸν αὐτὸ διβίβλιον.
Αλλ' ἔαν τὸ δῷμα πάλιν μίαν ιδιαιτεραῖς ζωὴν ἐ-
πάνω εἰς τὴν σκηνὴν, τὸ βέβαιον εἰνε δι τοι μόνον εἰς τὸ
βιβλίον παρουσιάζεται μὲ δὲ ληγη του τὴν παρθενίαν.
Λιότι δὲ τὸ βιβλίον εἰνε μεταγενέστερον κατὰ τύπους
ἀπὸ τὴν παράστασιν, κατ ὄσιαν εἰνε πάντα προγε-
νέστερον καὶ παρθενικάτερον. Καὶ θέλω τώρα νάντι-
λεύσω ἀκόμη μίαν φοράν τὸν ηρωα τοῦ ποιητοῦ μέσα
τοις τὴν ησυχίην ζωὴν του βιβλίου.

Καὶ διὰ τὸ δρᾶμα αὐτό, ὅπως διὰ τὸν Ἀρχιτέκτονα Μάρθαν¹ ὅπως διὰ τόσα ἄλλα πράγματα, ἔγιναν αἱ ονδροειδέστεραι παρεξηγήσεις. Ὁ συγγραφεὺς του, ἀνθίδος καθές Νιτσεῖκης ἐπιδράσεως, ἐθεωρήθη ἐπηρεα-
μένος ἀπὸ τὰ σκληρὰ δόγματα τοῦ ποιητοῦ τού
Ζαρατούρτρα² καὶ ὡρας του ἐπομένως ὡς ἔνας τύ-
πος σκηνικού Ὑπερανθρώπου. Ἐγρειάσθη ἐπομένως
ἀπὸ βεβαιώσης ὁ Ἰδιος ὁ συγγραφεὺς καὶ ίδιαιτέρως νο-

πρὸς τὴν ποιητικὴν καὶ δημοσίᾳ εἰς μίαν ἀπολογίαν του, ὅτι ὁ ἥρως του εἶνε ἀπλούστασα ἔνας ποιητής. Διὰ τὴν ἐμφάνισιν μᾶς ἔξαιρετικῆς ψυχῆς, ὅπως Βάγγου, μέσα εἰς ἓννα πεζὸν περιβαλλόν, ἔχομενον μία δικαιολογίαν. Ἐξαιρετικὸς κανένας δὲν είμπονταί εἶνε χωρὶς νά δίδῃ λόγον διά τὴν ἐξαιρετικότητα του. Καὶ ὁ ποιητής ἐπενόησε τὸν ὑδρύκιον τῆς ίλιου συλλήψεως τοῦ ἥρωος του, ἀπὸ τὴν ἑτιφοίνην ἐνὸς "Ισοιου". Οὐ θρύλος εἴλενε ἀπὸ τοὺς πλέον τητικούς καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον συμφώνους πρὸς τὸ ὑμα τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως. Καὶ ἡ ἀφήγησίς ἀπὸ την μητέρα τοῦ Βάγγου μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας σελίδας τοῦ ποιήματος. Λέγει κάπου ὃ ἀρχαῖος δόσιφος, ὅτι «πᾶς, οὗ ἀν ἔρως ἀνηπται, ποιητής γίγνεται, κανὸν ἀμύνοσις ἦ τὸ πρότερον». Ο Γιώργος τοῦ ιου, ὁ γεννημένος ποιητής, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀνθητικῆς φανερώνεται εἰς δῆλην του τὴν ποιητικὴν ἀνθητικήν. Καὶ φανερώνεται ὡς ποιητής που ἔζη την ποίησίν του, που δημιουργεῖ ἀπὸ τὸν ἔαντόν του ἓννα ποίησίν του, μαζὶ λυρισμοῦ καὶ τραγικότητος. Ἔαν δέ γογος ἔζουσε εἰς μίαν καλλιεργημένην κουνιωνιάν, ἡτο τέκνον ἐνὸς οἰουνδήποτε πολιτισμού, θὰ ἦτο

ε σένας ποιητής δύως δ ἡ κ. Μελᾶς, σένας γλώπτης,
ζ ζωγράφος, σένας μουσικός. Καὶ είνε πολὺ πιθα-
δῖτι θὰ ἔστιν γέ το καράβι τοῦ πενθεροῦ του μὲ
χους, θὰ ἔσωσε τὴν ἐρωμένην του ἀπὸ τὰς πλόγας
μίαν συνάταν καὶ εἰς τὸ τέλος ὅντι νὰ πινέῃ τὸν
τόν του εἰς τὴν θάλασσαν, θὰ ἔστιν γένει ἥρωας
. δύως ἔκαμεν ἀπαράλλακτα δ ἡ κ. Μελᾶς καὶ δ ὑ-
ραινόμενος. Κάποιος ψυχολόγος παρεπήρος οὖτι ἡ
η, ὡς ἀσφαλιστική δικλείς τῶν ψυχῶν μας, ἀπῆλ-
εις πολλάς περιστάσεις τὴν κοινωνίαν ἀπὸ ἀντί-
νονικάς πράξεις, ἀπλόστατα διότι πολλοί, ποὺ δι-
εφαν δῶς μεγάλοι καλλιτέχναι, θὰ διέπερθενταν ἵσως
μεγάλοι κακούργοι, ἀν δὲν διωχέτευαν τὸν ἐσωτερι-
«θυμόν», τὸν «κρείσσονα τῶν βιουλευμάτων», διά
«ἔγουν τῆς τέχνης».
Ο ποιητής λοιπόν αὐτὸς καὶ δ ἐρωτευμένος, δ δ-
ος είνε δ Βάγγος, « τῆς κακῆς ὥρας τὸ γέννημα »
ίζει τὸ δράμα τοῦ κ. Μελᾶ, μὲ τὴν ὥραιαν, παρ-
ικήν ζωήν του, μίαν ζωὴν γεμάτην παροφητείες,
ειλίζουσαν ὡς κείμαρφον, συντρίβουσαν ἐμπρός
ὅλα τὰ ἐμπόδια, διὰ τὴν πατάκτησιν ἐνὸς ὡραίου
νικοῦ, τὸ ὅποιον είνε ἡ Αὔγη — τὸ θελκτικὸν πλά-
κον ποὺ ἔπλασεν εἰς τὴν σκηνὴν ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη
καὶ βλέπουσαν νὰ θριαμβεύῃ τὴν θέλησιν της — ἡ
ητησις μία είνε καὶ ἐπίσης αξιοθαύμαστη διὰ τὸ
δύον καὶ διὰ τὸ κακὸν μέχρι τῆς τελευταίας ἀπο-
τίνευσεως, μέχρι τῆς τελευταίας, τῆς ἀναποφεύκτου
κρούσσεως πρὸς τὴν Μοῖραν, τὴν ὅποιαν νικοῦν αἱ
άλλαι ψυχαὶ συντρίβουσαι τὸν ἔαυτόν τους.

Απὸ τοὺς αἰωνίους ἀγαθοὺς ἀστοὺς ὁ ἥρως τοῦ
αὐλᾶ ἔχαρακτηρίσθη ὡς ἔνας παράφρων κακοποιός.
Πάλα κάθε μεγάλος δραματικὸς ἥρως, λέγει κάποτε
Πλάτονικον κατ' ἀνάγκην παρουσιάζεται ὡς παρά-
νον, εἴτε Ἀμέλειος εἰνε, εἴτε Λῆγος, εἴτε Μάρβεδ,
τι κάθε ἀνθρώπος ἐκδήλων ἡσηρά τὴν ἑστε-
ήν του ζωῆν, ὡς παράφρων περνᾷ καὶ διούτι αἱ με-
λαι κρίσεις τοῦ πάθους ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ τὰς
σεις τῆς παραφροσύνης. «Ἐτοι οὖτος Μάρκος εἰς τὸν
χριτέκτονα Μάρθον» ἐπιτροσῶπον τοὺς ἀστοὺς καὶ
τοὺς κριτικούς του, ἐπρόλαβε νὰ φωνάξῃ εἰς τὴν ὥσταν
καταστροφῆς: «Τί τρέλλα! Τί τρέλλα!..» Εἳς ἄλ-
λοι οἱ ἥτικολόγοι καὶ οἱ ὠφελιμοταῖ εὐηγήκαν τὸ
ἴμα τοῦ Μελᾶ χωρὶς ἥτικὴν βάσιν, χωρὶς κοινω-
ὴν σκοπὸν. Άλλα χρειάζεται πολὺ δια νὰ πείσῃ κα-
ὶ τοὺς ἀπίστοντος ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς τῆς τέχνης είνε
ὁ δραματικός καὶ τίποτε περισσότερον, ἀφοῦ δὲν τὸν πάρ-
τίτοτε περισσότερον ἀπὸ τὴν ὠραιότηταν. «Ἐτοι τὸ
ἴμα τοῦ κ. Μελᾶ παραμένει πάντα ἔνα ἔργον ἀγνῶς
ητικόν, ἀτομικιστικὸν καὶ ἀπαισιόδοξον. Δὲν εἰμ

ἔγω ποὺ θὰ καταδικάσω δί' αὐτὸ ἔνα ἔργον, τοῦ δ-
ποίου καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ αἰσθητικὴ εἰνε τόσον
συγγενεῖς μὲ τὰς ίδικάς μου. "Ἄς φοβηθῆ μόνον ὁ
νέος ποιητής τὴν νεόφαντην σοσιαλιστικὴν κριτικὴν,
ἡ ὅποια μὲ τὸ νὰ είνει οἱζυϊῶν δάντικαλλιτεχνική, είνε
ἴσως ἡ ἀσχημότερά. 'Αλλὰ τί ἔχει νὰ φοβηθῆ κανεὶς
ἀπὸ τὰ ἀσχημα πράγματα; Καὶ μάλιστα ὅταν είνε ὁ
Γριός τοῦ Πάτρου.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

Π. Νβ

Υ. Γ. Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν ποιητὴν διότι ἀνέμεικα τὸν «Ἄρχιτεκτονα Μάρθαν» μὲ τ' ὠραῖον του ποίημα. Ἀλλ᾽ ἥθελα δὲ λόγον ἣ παροῦσα νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἰδιαιτέρα... πρόκλησις.

H. Nβ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Γερμανική Σχολή Συνεδρία της 26 Δεκεμβρίου
Παρίσταντο καὶ αἱ ΑΑ. ΥΥ. ὁ Διάδοχος καὶ ἡ πρεγκίπισσα Σοφία. Ὁ κ. Φρειδλαΐνδερ ὡμίλησε περὶ τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Τευθραντας, ἐκθέσας τοὺς συνημμένους πόρους τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀρχαίους μύθους καὶ ἔξετάσας τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰ πορίσματα δοκιμαστικῆς τινος ἀνασκαφῆς, ἣν ἐπεχειρήσεν αὐτὸν κατὰ τὸ παρελθόν θέος.

Τὸ δύνομα Τευθρανίας ἔφερε μικρά τις περιοχὴ κειμένη πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Καΐκου, ὃς τερρώτεροι δὲ συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ἐν τῇ περιοχῇ ταῦτῃ καὶ πόλιν φέρουσαν τὸ αὐτὸ δύνομα. Η δύσις απαντᾶσταιν τὸν εἰσιτερικὸν μέρος τῶν ουτικῶν περιεύγων τῶν Προσταλίων, ἐφειδόμενος ἐπὶ τῶν διδομένων ἄπειροι παρέχουσιν οἱ λίθοι οἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀκροπόλεως κατακείμενοι, συμπληροῦντες δόλοσχερῶς τὰ ἐλλείποντα.

τῆς πόλεως ταύτης δρίζεται εὐκόλως ἀκριβέστατα, διότι δὲ Στράβων ἀναφέρει τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς ἀπὸ πολλῶν γειτονευούσων πόλεων, ἡτοι τῆς Περιγάμου, τῆς Ἐλαίας καὶ ἄλλων, ἐν δὲ τῇ θέσει τῇ δρίζομένην διὰ τῶν ἀποστάσεων τούτων εὐδίσκεται λόφος ἀπό κορημνος ὑπερέχων τῆς περιξε πεδιάδος καὶ φέρων ἀξιόλογα λείψανα ἀρχαίων τειχῶν. Ἐπειδὴ δὲ διὸ μῆδος τοῦ Τευθραντος καὶ συναφῆς πρὸς αὐτὸν μῆδος τοῦ Τηλέφουν ἀναφέρονται ὑπὸ συγγραφέων πολὺ παλαιῶν, τὸ δὲ ὄνομα Τευθρας ἀπαντᾷ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὀμήρῳ, ἐπιστεύετο διτὶ ἡ πόλις Τευθρανία θάλαττῃ εἰχε κτισθῆ ἐν χρόνοις παλαιοτάτοις καὶ ἐπομένως διτὶ θάλαττῃ ἡδύναντο νάρι εἰνεθῶσιν ἐν αὐτῇ ἀρχαιότητες τοῦντας. Τούτον τὸν ἀρχόντον π. Χ. αἰώνος, διὸ καὶ παλαιότεροι. Ἡ ἀνασκαφὴ ὅμως τοῦ π. Φρειδελάνδερ δὲν ἀπεκάλυψεν οὐδὲ τὸ ἔλαχιστον ἔχοντος δηλοῦν διτὶ διπροσειρημένος λόφος ἔφερε συνοικισμόν τινα ἐν χρόνοις παλαιοτέροις τῶν Διαδόχων, ὃς ἐκ τούτου δὲ οὗτος συμπεριεῖναι διτὶ πρότερον δὲν ὑπῆρχε πόλις Τευθρανία, ἀλλὰ μόνον ἡ χώρα ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦτο διὸ μῆδος τοῦ Τευθραντος καὶ τοῦ Τηλέφου διτὸ επιχώριος τῆς ἐν τῇ παραλίᾳ κειμένης πόλεως Ἐλαίας.

Κατόπιν δέ ίδούθη τὸ βασιλεῖον τῆς Περγάμου, οἱ βασιλεῖς αὐτῆς οἵτινες ἐκαυχῶντο δι τὴν Τήλεφίδαι, ἔκτισαν τότε πρῶτον τὴν πόλιν Τευθρανίαν θέλοντες νὰ τιμήσωσιν ἓνα τῶν ἡρώων του γένους σύνταγμα, ἅμα δὲ καὶ νὰ ἔχωσιν αὐτὸύθι φρούριον ὁχυρὸν δεσπόζον τῆς κοιλάδος τοῦ Καΐμου καὶ τῶν πρός την Ελαίαν, τὴν "Αντανδρον καὶ τὸν 'Αταράνεα ἀγούσων

Κατόπιν δ κ. Δαιρηφελδ διέλαβε περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, ὃς ἔξετέλεσε κατὸ τὸ παρελθόν ἕτος ἐν Λευκάδῃ, ἀφοῦ πρότερον ἐπέκρινε δύο νεωστὶ δημοσιευθείσας διατομῆις σχετικάς πρὸς τὴν περὶ τῆς Ὁμηρικῆς Ἰδάκης θεωρίαν αὐτοῦ. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ λήγαντος ἑτούς ἔξηκολου θησαυροῖς οἱ παρὰ τὸν λιμένα τοῦ Νυδρίου ἔρευναι, κατ’ αὐτὰς δὲ ἐνδέθησαν ὄχη μόνον τάφοι ποιητικοῖς ἀλλὰ καὶ οἰκοδόμων

Επί το ω. Ημέραντες τα λειτόντα στην Κρήτη, φάνασκαφικώς ἔργασιών κατέλαβε τὸ 1907. Γνωστόν διτί είχεν ήδη ἀνακαλυψθῆ δόδος διήκουνσα ἀπό βιορρά πρόδη νότον, ἄγουσα πρόδη μέγα προπύλαιον και ἔχουσα

δια τούτο δὲ δὲν ἔξηρευνήθη εἰμι ἐλάχιστα. Κατὰ τὸ ἐργόμενον δύμως θέρος ἐπειδὴ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης κείται 0,76 χαμηλότερον τοῦ ὑδάτος τοῦ ἀναβλύζοντος παρὰ τὸ ἐνρεθεν οἰκοδόμημα, ὃντα ἀνοιχθῆ τῷ φάρος μέχρι τῆς θαλάσσης, ἵνα ἀποστραγγίσῃ τὸ ἔδαφος, καὶ οὕτω θά καταστῇ δυνατή ἡ ἀνασκαφή μέχρι τοῦ βάθους ἐκείνου.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

‘Αμερικανική ἀρχαιολογική σχολή. Συνεδρίασις τῆς 28 Δεκεμβρίου 1907. —’Ἐν μέσῳ πολυαριθμού ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐνῷ διεκρίνοντο οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα πρόσθεων, οἱ διευθυνταὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν σχολῶν καὶ πάντες σχεδόν οἱ ἡμέτεροι ἀρχαιολόγοι, ἔγνετο ἡ πώρια συνεδρίασις τῆς ‘Αμερικανικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Πρῶτοι τοις λαβών τον λόγον ὁ διαιρετής αὐτῆς διευθυντής κ. Hill ἐπροσγειώθη ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐργασιῶν τῆς Σχολῆς.

Ἐκ τῶν κυριωτάτων φροντίδων τῆς Σχολῆς ἡτοί ἡ παρασκευή τοῦ κειμένου διὰ τὸ σπουδαιότερον περὶ Ἐρεχθίειν ἔργον, ὅπερ αὐτὴ ἀπὸ τίνος χρόνου ἀνέλαβεν. Ἐπει τούτον τὸ οὐρανῷ δρᾶσεν ίδια τὸ μέρος τὸ ἀνδρῶν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐπιγραφῶν. Ἔπι τὸ πλέον εἰς τῶν ἑταίρων τῆς Σχολῆς ὁ κ. Wood ἀνέλαβε τὴν τελείαν ἀναπαράστασιν τοῦ ἑξωτερικού μέρους τῶν δυτικῶν πτερούγων τῶν Προσυπλάνων, ἐρεόποιος ἐπὶ τῶν διδομένων ἀπερ παρέχουσιν οἱ λίθοι οἱ ἐπὶ τοῦ ἑδάφους τῆς Ἀκροπόλεως κατατείμενοι, συμπληρούσητες δόλοσχερῶς τὰ ἔλλειποντα.

Ἐργα τῆς Σχολῆς ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἡ συνέχισις τῶν ἐν Κορίνθῳ ἀπὸ τοῦ 1896 ἀρξαμένων ἀνασκαφῶν, αἵτινες προήγαγον λίαν ὑπὸ την ἀμεσον ἐποπτείαν του Διευθύντον κ. Hill τῇ συνεργασίᾳ τῶν κ. Smith, Elderkin, Martin καὶ Wood. Ἐν Κρήτῃ δὲ κ. Seager ἐποιήσατο τὰς πρώτας δοκιμαστικὰ αὐτοῦ ἀνασκαφάς, ἀνακαλύψας λεῖψανα ἀνήκοντα εἰς τὰς πλείστας τῶν μνιωτῶν περιόδουν. Ἐπιτός τῆς Ἑλλάδος ἡ Σχολὴ ἀντεπορσαπεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Olmstead, διευθύντος τῆς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Συρίαν ἀποστολῆς τῆς Cornell University.

σεν ἀχρὶ δεκαετίας ἐν δύο δε ἀχρὶ τούδε γέγονοντο 173.
Ἐκ τῶν πολλῶν ἀνασκαφῶν δῆς ἀνέλαβε καὶ ἔξετέ-
λεσσον ἡ Σχολὴ ἄξια μάλιστα μνεῖσα αἱ ἐν Θρακῷ,
δῆμοφ Ἰκορίας, Σικυώνη, Πλαταιᾶς, Ἐρετοίᾳ, ἡ τοῦ
Ἀργείου Ἡραίου καὶ Ἰδαιτέρως αἱ τῆς Κόρινθου,
αἱ νῦν ἔτι ἔξακολούθουσαν, σπουδαιότατα πασῶν καὶ
διὰ τὴν ἔκτασιν ἦν ἥλαβον, καὶ διὰ τὰ μνημεῖα ἀπέο-
ἀπεκάλυψαν. Περιστῶ τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὁ κ. Hill,
ἔξερφασε τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῆς Σχολῆς
πορὸς την ἐλληνικὴν Κυβέρνησην, τὴν κοινωνίαν τῶν
Ἀθηνῶν καὶ τὰς λοιπὰς ἔνεας ὁρχαιολογικὰς Σχο-
λάς, διὰ τὸ μέγαν αὐτῶν διαφέροντας καὶ τὴν ἐγκάρδιον
ἀγάπην δί. ἡς τὴν Σχολὴν περιβάλλουσιν.

Είτα δ κα Hill άνεπτυξε τά περὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ ἀνασκαφικῶν ἔργασιῶν κατὰ τὸ 1907. Γνωστὸν ὅτι εἶχεν ἥδη ἀνακαλυψθῆ ὁδὸς διήκουνσα ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, ἄγουσα πρὸς μέγα προπύλαιον καὶ ἔχουσα

πρός τὰ δεξιά αντής ἡ τοῦ πρὸς Α. σειρὰν πρατηρίων καὶ τὴν κορήνην Πειρόγην, πρὸς τὰ δυστεράδε μικρὸν ἐλληνικὸν ναόν. Πρὸς Δ. τοῦ προπυλαίου, πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, εὐρέθη μεγάλη ἐλευθέραια πλατεῖα, κατόπιν πανθανότητα ἡ ἀγορά, τελευτῶς πρὸς βορρᾶν διὰ στοάς ἐλληνικῶν χρόνων, πρὸς Δ. δὲ εἰς σειρὰν πρατηρίων. Αὐτόθι εὑρέθη καὶ κορήνη τῶν ἐλληνικῶν χρόνων, ὑποστάσια βραδύτερον μεταβολὰς καὶ θεωρηθείσα ὡς ἡ κορήνη Γλούκη.

Αί κατά τὸ 1907 ὀνασκαφικοὶ ἔγασσοι αὐτοῖς οὐ πλεκταὶ λύψαν
τὸ δυτικὸν μέρος τῶν κτισμάτων ἀπέρι ἐπεράστουν τὴν
ἀγορὰν πρὸς Β., ἔτερα πρατήρια, τέσσαρας ἔτι στῆ-
λας τῆς Ἑλληνικῆς στοᾶς καὶ πρὸς Β. τῶν πρατη-
φίων μεγά τετράγωνον τέμενος, μετὰ τῶν λειψάνων
μικροῦ ναοῦ ἐν τῷ κέντρῳ καὶ τέλος τὸ σπουδαιότα-
τον πάτων τὸ μόνο τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενον ὥδει-
ον. Διὰ σκαρῆς ὁρεξαμένης 25 περίστον μέτρᾳ πρὸς Δ.
τῆς Γλαύκης εὑρέθησαν διὰ πολλῶν ἀνοιγεισῶν αὐ-
λακῶν, μέρος τοῦ ἔξωτεροικοῦ τείχους, ἵνη τῶν κλιμά-
κων, τῶν φρεομένων ἐν τῶν ἀνώ τοῦ κοίλον πρός
τὴν ὄρχηστραν καὶ λείψανα τῆς σκηνῆς. Τὸ δόλον δει-
κνύει κατασκεύασμα ἀνάλογον καὶ πιθανῶς σύγχρο-
νον πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Ὁδείον Ἡρώδου τοῦ Ἀττι-
κοῦ καὶ συμφωνεῖ ἀριστα πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Φιλο-
στράτου, καθ' ὃ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐποίησεν ὕσαύ-
τως ὥδειον ἐν Κορίνθῳ. Ή ἀνάκλαψις αὕτη, πλὴν
τῆς ἀλλῆς σπουδαιότητος, βεβαιοῖ ἐπὶ μᾶλλον ὅτι ἡ
ἀντέρω μνημονεύθεισα κοήην εἶναι ἡ Γλαύκη, τοῦ
Παυσανίου ἀναφέροντος τὸ ὥδείον ὑπὲρ ταῦτην τὴν
κρήνην.

Πλὴν τῶν γενομένων ἐργασιῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς Κορίνθου τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, ἡ προϊστορικὴ Κόρινθος ἡρευνήθη ἐπὶ τῆς ακτίνού τῆς πρὸς Ν. τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃντος διὰ σκαφῆς ἄχρι τοῦ βράχου εὑρέθησαν λείφανα νεολιθικῆς κυριότεροι τοιχῆς. 'Αφ' ἔτεδου ἐγένοντο διαφέρουσαι ἔχουνται τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων, ἀγαγοῦσαι εἰς φῶς, πλὴν ἄλλων, θησαυρὸν νομισμάτων τοῦ ΙΒ' αἰώνος.

Μετά τὴν σπουδούστατήν διμίλιαν τοῦ κ. Hill, ἡς παφέχομεν ἀτελῆ περὶ γίληψιν, ὁ κ. L. D. Caskey, ἔσχε θέμα διαλέξεως νέαν ἐδημηνείαν μᾶς τῶν ἐπιγραφῶν τῶν περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταῦτῃ ἀναφέρεται «μασχαλιά [πλίνθος]» ἥτοι λίθος οὐδελαμένος δίκην μασχάλης καὶ «κιυδόρανον [εἴτι τῷ] μεταπον τὸ ἔσσο». Διὰ λίαν πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ὁ κ. C. κατέδειξεν τίς ἦν ἡ θέσις τῆς μασχαλιάς πλίνθου καὶ ὅτι μεταπον δηλοὶ παραστόδα κόγχης εὐρισκομένης πρὸς τὰ ἄνω τῆς ἐσωτερικῆς ὁψέως τοῦ μεσημβρινού τοίχου τοῦ Ἐρεχθείου πλησίου τῆς ΝΔ, γνωστας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Αξιότιμε κύριε Εενόπουλε,
(Η) Α μου ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὶς ἔπομενες γραμμές, ἔξαφορμῆς τῶν δσα ἐγράψετε στὰ «Παναθηναϊα» τῆς 31 Δεκεμβρίου 1907 σχετικῶς πρὸς τὸ βιβλίο τοῦ κ. Γιαννοπούλου. Δὲν «μειδῶ» γιὰ τὶς ίδεες τοῦ κ. Γιαννοπούλου, ὁ δποιός μοῦ ἔστειλε τὸ βιβλίο του «τιμῶν με» καθώς γράφει. «Ἀπλῶς λυποῦμαι κατάκρδα, ὅτι δικ. Γιαννόπουλος δὲν θέλει νὰ δῷ τὴν ἀλήθεια. «Περιούσιοι» λαοί, στὸν πλανήτη μας τούλαχιστο, δὲν ὑπάρχουν, φίλε κ. Εενόπουλε, ὅπλονστατά, γιατὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ περιούσιοι τόποι, ὅπως ὁ κ. Γιαννόπουλος ἰσχυρίζεται. «Ολα στὸν κόσμο αὐτὸς εἶναι, θά μου ἐπιτρέψετε τὴν ἔκφρασι, παρέμνη ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη μου, συναρτήσεις τοῦ χρόνου, δηλαδὴ δὸλα ἔξαρτῶνται καὶ ἀλλάζουν μαζὶ μὲ τὸν χρόνον. Κάθε φυλὴ, καὶ ἡ πιὸ ἄσθλια καὶ πιὸ βάρβαρη καὶ πιὸ ἄ-

"Εγινε πρότασις εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην διὰ 13 ή 15 χιλιάδας φράγκων. Η Αὐτοκράτειρα ἤγραψε τὴν βιβλιοθήκην διὰ 16000 καὶ διέταξε τὸν ωδόν την Διδερό, μὲ τὴν συμφωνίαν δύμως νὰ κρατήσῃ διὰ Διδερό τὰ βιβλία τὰ διπλαῖα. Θά τοῦ ἔχοιαζοντο ἔως δῖον τὰ ξητήσῃ ή Αὐτοκράτειρα. Θά τοῦ ἐπλήρωνε δὲ συγχρόνως ἑκατὸν πιστόλας ἐτησίως διὰ τὴν φροντίδα τῆς διαφυλάξεως τῆς βιβλουχῆτης.

ΕΙΣ ἔνα περιοδικὸν τοῦ Μπεσελάου διά Λέον Μπέρον ἀναλύει εἰς ἐνδιαφέρουσαν μελέτην τὸν ἀτομισμὸν τοῦ "Ιψεν καὶ τὴν ἔξελιξιν τοῦ Ιψενικοῦ δράματος.

Ο "Ιψεν, λέγει δι γερμανὸς κριτικός, εἶνε πρὸ παντὸς ἄλλου ἀπηλλαγμένος δράματικοῦ αἰσθήματος. Τὸ ἔργον του διλόκληρον δὲν εἶνε παρόλο μία μικρὰ ἔξομολόγησις τῶν ιδίων του θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ τοῦ ίδιου του ίδεωδους. Αὐτὶ δύμως δόλα ταῖντα νὰ τὰ διερμηνεύσῃ δύως διὰ τῆς λυρικῆς ποιήσεως, αὐτὸς ἡθέλησε νὰ τὰ διατυπώῃ διὰ τῆς δροματικῆς.

Εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην δύμως δι συγγραφεὺς διφείλει νὰ ἔξαλείψῃ τὴν ίδικήν του προσωπικότητα ἐνώπιον τῶν προσώπων τοῦ δράματος του. Άλλ' αὐτὸς τὸ πολὺ δύσκολον εἰς τὸν "Ιψεν καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰ ἔργα του μαζὶ μὲ τὰς μεγάλας ἀρετάς των νὰ συνωθοῦνται καὶ μεγάλα ἐλαττώματα.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

"Απὸ τὰ ὑποβληθέντα δύν ἔργα εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων» περὶ τοῦ Καποδιστρίου ὃς θεμελιωτοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι, ἔρθοισενθ τὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ κ. Λοζάρου Βελένην. Εἰσηγητὴς τῆς ἐπιτροπῆς δ. κ. Σπ. Λάμπρος.

Τὸ Πανεπιστήμιον ἔστασε τὴν 40ην ἐπετηρίδα τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας κ. Κυαρικοῦ.

Ολίγα παραδείγματα πρακτικοῦ πνεύματος τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης: Ό βασιλεὺς Ἐδουάρδος ἔχει ίδιοκτησίαν του μίαν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν τοῦ Καναδᾶ. Ο Κάιζερ εἶναι μέτοχος παμεγιστῶν πλινθουργίων, ἀπὸ τὰ διποῖα εἰσπράττει δχὶ μικρὰ εἰσόδηματα. Ή βασιλισσα τῆς Ὀλλανδίας ἔχει ἔνα μεγάλο βουνόστιον. Ό δὲ Πάπας καταθέτει κατ' ἔτος δχὶ μικρὰ ποσά εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας.

Η Βασίλισσα τῶν παιδιῶν, δύως ἐπονομάζουν οἱ Ἰταλοὶ τὴν βασίλισσάν των Ἐλένην διὰ τὴν μεγάλην της στοργὴν πρὸς τὰ παιδιά, διὰν ἐγεννήθη ἡ μικρά της πριγκήπισσα Υολάνδη, δὲν ἐπέτρεψε νὰ τὴν τυλίξουν μέσα σε φασιές, ἀλλὰ τῆς ἐφόρεος ἔνα μικρὸν φόρεμα κατὰ τὸ ἀγγίλικὸν ἔθιμον. «Τὰ πόδια τῶν παιδιῶν πρέπει νὰ δίνουν κλωτσίες» ἔτι δέλω καὶ τὸ δικό μου παιδί» εἶπε.

Απὸ τοὺς γάμους τῶν ζύφων: Ό κορυδαλός, ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου γάμου, διατηρεῖ τὸ ταῖρο του ἡ χωρίζουν κατὰ τὰς περιστάσεις. Ό λύκος μένει πιστός εἰς ὅλην του τὴν ζωήν. Μόνον δταν ἀποθάνῃ τὸ ταῖρο του, ξητεῖ ἄλλην στέγην. Οι χῆνες ἀκόμα πιστότεραι δὲν ξαναζευγαρώνουν ἀλλὰ ξητοῦν παρηγορίαν εἰς τὴν μόνωσίν των.

Ο Σάχης φοβούμενος ὑπερβολικὰ τὸν κεραυνόν, δσάκις ἐπαπειλεῖται θύελλα καταφεύγει εἰς ἔνα ὑπόγειον δωμάτιον, ἐπίτηδες κτισμένον διὰ νὰ μὴν ἀκούῃ οὔτε νὰ βλέπῃ τίποτε.

Εἰς τὴν Νέαν Υόρκην, ἔνα καπνοπωλεῖον πλησίον τοῦ χρηματιστηρίου διότι χωροῦν δύο μόνον ἀνθρώπων, δι πωλητῆς καὶ δι ἀγοραστῆς, ἐνοικιάσθη 7500 δολάρια τὸ ἔτος. Εἰς τὸ Μπρόντονουα ἔνας λόντρος πληρώνει διὰ τὴν θέσην ποὺ τοῦ χρειάζεται, οὕτε μισό μέτρον δηλαδή, 15000 δολάρια.

Ο αὐτοκράτωρ τῆς Ιαπωνίας ἦτο μίαν ἡμέραν παρὸν εἰς ἀθλητικὸν ὀγκώνας τῆς Σχολῆς τῶν Εὐγενῶν. "Ἐνας νέος, γερά πλασμένος, ἐπάλαιψε δὲ τὸν Διάδοχον. "Ο Διάδοχος πειδὸν ἀδύνατος ἀπὸ τὸν ἀντίτιτλον του ἐνικήθη φυσικά. Ό αὐτοκράτωρ ἐσυγχάρη τὸν νικητὴν καὶ τοῦ εἶπε: «Πάντα ἔτι νὰ ἐπιτυχήσετε εἰς δι, τι ἐπιχειρεῖτε. Μίαν ἡμέρα δι υἱός μου θὰ είναι ευτυχισμένος νὰ ἔχῃ πολλοὺς ὑπηρόδους σὰν ἐσάς».

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου «Ο Μέγας Ἀλέξανδρος». Ετος Α'. Τυπογρ. Αποστολοπούλου Δρ.—Φρ. 4.50.

Ἀπομνημονεύματα Ἀγδέου Συγγροῦ. Τόμος Α'. Τυπογρ. «Εστία» Μαΐσνεο καὶ Καργαδούρη.

Περὶ ἀπογραφῆς ὑπὸ Ανδρ. Μιχ. Ανδρεάδου. Αθῆναι, ἐκδότης Κ. Ελευθερούδακης δρ. 2.

Η Ἔρωτος τῆς Ἐπτανήσου καὶ ἡ Διοίησις τῆς Προστασίας ὑπὸ Α. Μ. Ανδρεάδου. Αθῆναι, Τυπογρ. Ανέστη Κωνσταντινίδου δρ. 1.

Δύο Πατριαρχικαὶ ἐπιστολαὶ περὶ τὸν ξητήματος τῆς ἀγιωτάτης ἐν Κύπρῳ Εκκλησίας. Λευκωσία Κύπρου Τυπογρ. Σ. Κ. Πετρίδου καὶ Σας.

Δείγματα δμοιοπαθητικῆς χωρὶς λατρὸν ὑπὸ Ε. Γύπαρη. Αθῆναι Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου φρ. 1.

Ναύσταθμος καὶ ἐθελοντικὸς στόλος ὑπὸ Γεωργίου Φιλαρέτου. Αθῆναι τυπ. Ανέστη Κωνσταντινίδου. Διανέμεται δωρεάν.

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον ἔτος Θ'. 1908. Αθῆναι, βιβλιοπωλεῖον «Εστία» δρ. φρ. 1.50.

Εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν Ἡμερολόγων ποὺ ἐκδίδονται κατ' ἔτος ίδιαν στέσιν κατέχει τὸ Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὴν Λακεδαίμονα: Μελέται, παραδόσεις, περιγραφαί, πληροφορίαι, εἰκόνες. Αὐτὸς τὸ ίδιαζον τὸ κάμνη καὶ ἐλκυστικὸν καὶ ὀδέλιμον.

Ἄγητοι καὶ λελέκια ὑπὸ Βαρλέντη. Αθῆναι. Δρ. 1.

La Morale des lignes par Mecislas Goldberg, dessie de Rouvrey. Paris, Léon Vanier.

Notre-Dame d'Ephèse par Louis-Paul Alaux. Paris. E. Sausot et C° fr. 1.

La question de la langue écrite néo-grecque par G. N. Hatzidakis. Athènes, Impr. Sakellarios.

Die Einlagerungen im Krystallinen Gebirge der Kykladen auf Syra und Sifnos. Inaugural Dissertation von Konstantin A. Ktenas. Wien, Aepred Hölda, 1907.

ΤΟΜΟΙ ΤΟΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΙΝ

Οι τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἡ φρ. ΔΥΟ ἔκαστος.

Διὰ κάθε τόμου προσθέτομεν εἰς τὰς ἀνωτιμὰς 50 λεπτὰ διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἔξωτερικὸν ταχυδρομικά.

Αἱ διλύγαι ὑπολειπόμεναι ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ τῶν «Παναθηναίων», ἐν δλω τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἔκαστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναίων» δόδος 'Αριστοτέλους 33. 'Αθήνας καὶ πρόπληρώνονται.